

การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถียุทธ

นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5822-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF THE CURRICULUM ORGANIZATION
OF THE BUDDHIST 'S WAY OF LIFE SCHOOLS**

Miss Sotararak Chunrakyat

**A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Supervision and Curriculum Development
Department of Educational Administration**

**Faculty of Education
Chulalongkorn University**

Academic Year 2003

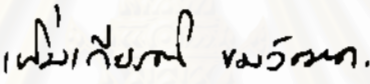
ISBN 974-17-5822-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ
โดย นางสาวโสธรารักษ์ จุฬารักญาติ
สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรยอค

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาโททางการศึกษา

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขวัญนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรยอค)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โสธารักษ์ ทุนรักญาติ : การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ (A STUDY OF THE CURRICULUM ORGANIZATION OF THE BUDDHIST'S WAY OF LIFE SCHOOLS)

อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรชอด , 372 หน้า, ISBN 974-17-5822-7

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ได้ดำเนินการและมีผลงานอย่างต่อเนื่อง ตามรายงานผลการปฏิบัติงานจากคณะทำงานโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 6 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา รองผู้บริหาร สถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธมีการจัดหาที่ปรึกษา จัดหาแหล่งศึกษา จัดหาเอกสาร ข้อมูล การจัดเตรียมบุคลากร การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา การเตรียมนักเรียน การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาและการจัดแผนปฏิบัติการ ไม่พบปัญหาในการเตรียมการจัดหลักสูตร
2. ด้านการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธมีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยการเพิ่มเติมพุทธธรรมเป็นจุดเน้นของสถานศึกษา ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) แบบบูรณาการการจัดการเรียนรู้และในชีวิตประจำวัน มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยการบูรณาการพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการนำพุทธธรรมมาเป็นแก่นจรรยาจรยสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ มีการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยเน้นส่งเสริมการ “กิน อยู่ คู่ ฟังเป็น” การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา มีการจัดสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่ชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ “กิน อยู่ คู่ ฟังเป็น” การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เน้นการประสานความร่วมมือกับวัด / คณะสงฆ์และชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) และปัญญา (ปัญญาภาวนา) มีการพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมการศึกษาและการปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีการสนับสนุนทรัพยากร โดยจัดหาข้อมูลทางวิชาการเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ ไม่พบปัญหาในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
3. ด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจากรองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศึกษาจากแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และสังเกตจากการปฏิบัติงานของครูผู้สอน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรตลอดทั้งปีการศึกษา และมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

ภาควิชา บริหารการศึกษา
 สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
 ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิติศ [Signature]
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา A. Doman
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

##4583830827 : MAJOR SUPERVISION AND CURRICULUM DEVELOPMENT

KEY WORDS: STATE AND PROBLEMS/ORGANIZATION/THE BUDDHIST'S WAY OF LIFE SCHOOLS

SOTARARAK CHUNRAKYAT : A STUDY OF THE CURRICULUM ORGANIZATION OF
THE BUDDHIST'S WAY OF LIFE SCHOOLS.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. BOONMEE NENYOD, Ed. D. 372 pp. ISBN 974-17-5822-7

The purposes of this research were to study the operation and problems of the curriculum organization of the Buddhist's way of life schools. Population was drawn from Reports of the Buddhist's way of life schools. Task force on working performance of basic educational schools which initiated the application of Buddhism approach into educational system. These schools have been reportedly doing constant performance from Ministry of Education. This research has sources of data consist of the administrators, deputy academic administrators, teachers as chief of learning subject group teachers, and teachers as chief of student activity group. Tools used were semi-structured interview sheet documentary form. Statistics used were frequency distribution and percentage.

Research findings:

1. At the preparation stage, the Buddhist's way of life schools have selected consultants and provided learning resources, documents and information, personnel, school committees, students, parents and people of the community; law of institution and institutional Action Plan. No problem was found in the preparation stage.

2. At the operational stage, the Buddhist's way of life schools stresses the Buddhist philosophy as the highest of the institution as to reflecting development under the Principle of TRI SIKKHA (Prohibitions to do bad things; meditation, intellectuality) through integration of learning and daily life. There has been organizing learning units by integrating Buddhist philosophy into every group of learning subjects. The plan of learning has emphasized the Buddhist philosophy as criteria of examining the achievement of learning practicing or combination of learning among group of subjects. To set up students' activities have been defined based on promoting the proper way of living. On the physical aspect of learning institutes, the school's surroundings have been organized to remind students of the Phra Rattana Tri. The learning curriculum also emphasizes the co-ordination among the schools and temples as well as local community for learning management. Learners developed in all aspects of physical, behavioral, moral, and wisdom. Related personnel developed through education and Dhamma practice. The schools have also provided frequent supervision and monitoring. To support schools' resources have been provided by searching necessary academic information for teaching. No problem was found in the operational stage.

3. At the follow-up and evaluation stage. The schools have been carried out through interview with deputy academic administrators of the institutes and teachers leading the groups of learning subjects. Observations were also taken on teaching performance. It had been operated through academic year and the public relations of the curriculum organization had been publicized through exhibitions as well as organizational co-operations to lead the Buddhist's way of life learning. No problem was found in the follow-up and evaluation stage.

Department Educational Administration
Field of study Supervision and Curriculum Development
Academic year 2003

Student's signature *Sotararak Chunrakyat*
Advisor's signature *Boonmee Nenyod*
Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตา ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้ข้อคิด และให้กำลังใจอย่างค้ำจุน จากกัลยาณมิตรซึ่งผู้วิจัยทราบซึ่ง ขอกราบนมัสการและกราบขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ ดังนี้

ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ผู้จุดประกายให้ผู้วิจัยเกิดความแน่วแน่ ในการนำแนวคิดทางพุทธศาสนา มาบูรณาการเข้ากับการจัดการศึกษา เริ่มจากงานเขียนของท่าน รวมทั้งได้เมตตาให้ผู้วิจัยเข้าพบปะสนทนา กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหาข้อคิด และแนวทางสำหรับการทำวิจัย

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระครูปลัดปิฎกวิวัฒน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันมีค่ายิ่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เฌรยอด อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลา ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ ดูแล ห่วงใย ให้กำลังใจ ติดตามความก้าวหน้า และให้โอกาสผู้วิจัยได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ตั้งแต่เริ่มต้นการเรียนในภาควิชาบริหารการศึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและกราบขอบพระคุณอย่างสูงด้วยความเคารพ มา ณ โอกาสนี้ รวมทั้งอาจารย์ ดร.เพิ่มเกียรติ ขมวัฒนา ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิระวัฒน์ อุทัยรัตน์ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขและคอยให้กำลังใจตลอดมา ตลอดจนคณาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้ความกรุณา ตรวจสอบเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ครูผู้สอนและครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนวิถีดุสิตทั้ง 6 แห่ง ทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย ตลอดช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความดีและคุณประโยชน์อันพึงมีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณ แม่คุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้กำเนิด ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัย ตลอดจนขอขอบคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ที่มีส่วนช่วยให้การทำ วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
2 ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของหลักสูตร.....	8
การจัดหลักสูตร.....	14
การจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถียุทธ.....	24
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.....	48
การจัดหลักสูตรสถานศึกษา.....	84
หลักบูรณาการทางการศึกษา.....	92
แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถียุทธ.....	100
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	110
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	117
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	117
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	119
การสร้างเครื่องมือ.....	120
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	120
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	122

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่		
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
	ลำดับขั้นในการเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล.....	123
	ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพปัญหาการดำเนินงาน	
	การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกเป็นรายสถานศึกษา.....	124
	1.1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลจำแนกเป็นรายสถานศึกษา.....	124
	1.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ	
	จำแนกเป็นรายสถานศึกษา.....	137
	ตอนที่ 2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ	
	ในภาพรวม.....	196
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	254
	สรุปผลการวิจัย.....	258
	อภิปรายผล.....	271
	ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	296
	รายการอ้างอิง.....	300
	ภาคผนวก.....	305
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	306
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	314
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสารเพื่อการวิจัย.....	325
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	372

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในภาพรวม.....	50
2 ข้อมูลพื้นฐานประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	117
3 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการหาที่ปรึกษา.....	197
4 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการหาแหล่งศึกษา.....	200
5 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการหาเอกสารข้อมูล.....	203
6 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการเตรียมบุคลากร.....	206
7 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา.....	209
8 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการเตรียมนักเรียน.....	211
9 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน.....	213
10 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา.....	215
11 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ.....	217
12 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดหลักสูตรสถานศึกษา.....	219
13 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดหน่วยการเรียนรู้.....	221
14 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดแผนการจัดการเรียนรู้.....	224
15 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการกำหนดกิจกรรมนักเรียน.....	227
16 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดสภาพกายภาพ.....	230
17 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์.....	233
18 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร.....	236
19 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง.....	239
20 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการนิเทศ ติดตาม.....	242
21 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เรื่องการสนับสนุนทรัพยากร.....	244
22 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร เรื่อง การติดตามประเมินผล การเตรียมการจัดหลักสูตร.....	247
23 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร เรื่อง การติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร.....	249
24 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร เรื่อง การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดหลักสูตร.....	251

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
1 การบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา.....	50
2 การทํางานในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	63
3 สรุปรูปแบบโครงสร้างโรงเรียนวิถีพุทธ.....	104
4 กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนากิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ.....	107
5 การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ.....	109

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทย ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทย ส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) พุทธธรรมหรือพุทธศาสนา เป็นองค์ความรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไปคือการกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวช ผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ และในทุกระดับ ยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุข พร้อมๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต, 2546)

พุทธธรรม มีกรอบการพัฒนาหลัก เป็นระบบการศึกษา 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อพัฒนากาย ความประพฤติจิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษา ที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกมีความง่ายยาก ตั้งแต่เรื่องเบื้องต้น ทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อน ที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ไพรัช สู่แสนสุข(2546 อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, 2546)กล่าวว่า การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบันจะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มิได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มเห็นห่างจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้นๆซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในคุณค่าของพุทธธรรม จากการที่เป็นฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต ด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรม และระบบ ไตรสิกขาที่ชัดเจนในการศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ประกอบกับตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้พยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษามาโดยตลอด แต่จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของกรมวิชาการปี 2540 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของวิชาส่วนใหญ่ มีค่าต่ำกว่าร้อยละ50(กรมวิชาการ,2540)และจากรายงานความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เปรียบเทียบกับสังคมโลก 49 ประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2544 ไว้ดังนี้

ปี พ.ศ.2540 ได้อันดับที่ 31 ปี พ.ศ.2541 ได้อันดับที่ 41 ปี พ.ศ.2542 ได้อันดับที่ 36 ปี พ.ศ.2543 ได้อันดับที่ 35 และปี พ.ศ.2544 ได้อันดับที่ 38 โดยจะเห็นว่าประเทศไทยนั้น จะอยู่ในกลุ่มอันดับ 10 ประเทศสุดท้ายเกือบทุกปี(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ศึกษาความสามารถในด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยเกี่ยวกับการทำข้อสอบวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลทางการศึกษา พบว่า เด็กไทยทำคะแนนได้ดีสำหรับข้อสอบแบบเลือกตอบ ที่ใช้ทักษะพื้นฐาน เช่น การบวก ลบ คูณ หหาร หรือข้อสอบที่ใช้ความจำ แต่ไม่สามารถทำข้อสอบที่เป็นโจทย์ปัญหาที่ต้องคิดวิเคราะห์ และการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นคำพูด ในขณะที่ความสามารถดังกล่าว เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน นอกจากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของเด็กไทยที่อยู่ในระดับต่ำแล้วทางด้านจริยธรรม คุณธรรมและความปลอดภัยของร่างกาย และจิตใจก็อยู่ในสถานะเสี่ยงเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างของปัญหาอาชญากรรมที่เด็กเป็นผู้ก่อขึ้น จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ หรือจริยธรรม คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) และสืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการ จัดประชุมเรื่อง "หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา" ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ให้เกียรติเป็นประธาน ที่ประชุมได้หารือถึงโรงเรียนจัดการศึกษา เพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลเพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทย ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไร้ขีดจำกัด

โรงเรียนวิถิพุทธ จึงเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและ เยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้นำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้ง อีกทั้ง คร.ศิริกรมณีนรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และคณะได้ไปกราบขอคำแนะนำ เรื่องการจัดโรงเรียนวิถิพุทธ จากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ณ วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูง ได้ไปกราบขอคำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้ จากพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย รวมทั้งนิมนต์ท่านมาให้ข้อคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรก ในวันที่ 25-27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นการประชุมหารือ เรื่องโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นครั้งแรก มีพระภิกษุและฆราวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมประชุมประมาณ 30 รูป / คน ได้ข้อสรุปเบื้องต้น ถึงหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถิพุทธ วันที่ 1-4 เมษายน พ.ศ. 2546 เป็นการประชุมหารือครั้งที่ 2 มีพระภิกษุและฆราวาส รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมกำหนดแนวการดำเนินการ ต่อจากหลักการที่ได้ข้อสรุปไว้แล้ว ประมาณ 50 รูป / คน

จากการประชุมใหญ่ 2 ครั้ง ทำให้ได้ข้อสรุปโรงเรียนวิถีพุทธ ในเรื่องสำคัญ กล่าวคือ ภาพสรุปโรงเรียนวิถีพุทธ กรอบความคิด รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอน ในสถานศึกษาปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ทั้งนี้เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็น คนดี งาม มีความสุขอย่างแท้จริง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

" มาตรา 6 การจัดการศึกษา ต้องเป็น ไป เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข "

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หน้า 14

ตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้ว ให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของ "โรงเรียนวิถีพุทธ" อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในวงกว้างต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศไทยโดยเริ่มจากกระแสการปฏิรูปการศึกษา ที่ได้รับความร่วมมือทั้งในภาครัฐและเอกชน (รุ่ง แก้วแดง, 2543) ปรับระบบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

จากการพิจารณาแนวคิดของนักการศึกษาพระภิกษุ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จากทั้งองค์กรภาครัฐ และเอกชนต่าง ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากหนังสือ วารสาร เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ในเรื่องการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการศึกษา คูงาน " 4 ปี กัับการปฏิรูปการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ " ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี ในวันที่เสาร์ที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ตลอดจนการสนทนา การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ กับผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ มีรายนามดังต่อไปนี้

1. อาจารย์เมตตา ภิมย์ภักดีศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบในส่วนของ คณะทำงานและเลขานุการ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

2. ดร.ไพรัช คู่แสนสุข ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผู้รับผิดชอบ
ประสานงานการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

3. อาจารย์นวลจันทร์ สันวรรณ ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
รับผิดชอบในส่วนของคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

4. อาจารย์ชนพร มะยมหิน รัชมหาการศู โรงเรียนบ้านคลองบัว สังกัดกรุงเทพมหานคร
รับผิดชอบในส่วนของคณะกรรมการและเป็นครูแกนนำ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

5. อาจารย์สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
รับผิดชอบในส่วนของคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าว ประกอบกับ ยังไม่มีใครทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ
การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธมาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อที่จะได้ทราบถึงผลของการดำเนินงานการจัดและปัญหา
การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทาง
ในการดำเนินงาน ปรับปรุงการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ ในปีการศึกษา
ต่อไป และเป็นแนวทางในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธในรุ่นต่อไป ให้มี
ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ
2. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ
โรงเรียนวิถีพุทธ ใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย โดยการศึกษาเฉพาะกรณี ในสถานศึกษาที่เป็นผู้เริ่ม
ดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็น
ผู้เริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ได้ดำเนินการและมีผลงานอย่างต่อเนื่องตามที่ม
รายงานผลการปฏิบัติงาน จากคณะกรรมการโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย
สถานศึกษา 6 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนรุ่งอรุณ
2. โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย
3. โรงเรียนทอสี
4. โรงเรียนบ้านคลองบัว
5. โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
6. โรงเรียนพุทธโสธร

โดยทั้งนี้สถานศึกษาดังกล่าวข้างต้น ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางการ ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ โดยผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
 2. รองผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายวิชาการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
 3. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 คน
 4. ครูผู้สอน ซึ่งทำการสอนในแต่ละกลุ่มสาระ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงมากกลุ่มสาระละ 1 คน ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รวมทั้งสิ้นจำนวน 128 คน
 5. ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
- รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 194 คน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ แบ่งลำดับขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงาน การจัดหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร โดยตั้งเคราะห์ จากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดและกรอบการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียน วิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งในแต่ละด้าน มีประเด็นย่อยๆ ของขั้นตอนการศึกษา มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

- 1.1 การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา เอกสารข้อมูล
- 1.2 การเตรียมบุคลากร
- 1.3 การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา

- 1.4 การเตรียมนักเรียน
- 1.5 การเตรียมผู้ปกครอง และชุมชน
- 1.6 การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา
- 1.7 การจัดแผนปฏิบัติการ

2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร

การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย

- 2.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้
- 2.3 การจัดแผนการจัดการเรียนรู้
- 2.4 การกำหนดกิจกรรมนักเรียน
- 2.5 การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา
- 2.6 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์
- 2.7 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร
- 2.8 การพัฒนานุเคราะห์และผู้เกี่ยวข้อง
- 2.9 การนิเทศ ติดตาม
- 2.10 การสนับสนุนทรัพยากร

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย

- 3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัด
- 3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัด
- 3.3 การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัด

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินงานการจัดหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2546 ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการจัดหลักสูตร และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นผู้ริเริ่มในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ได้ดำเนินการและมีผลงานอย่างต่อเนื่อง ตามที่มีรายงานผลการปฏิบัติงานจากคณะกรรมการโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้สถานศึกษา 6 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนรุ่งอรุณ
2. โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย
3. โรงเรียนทอสี
4. โรงเรียนบ้านคลองบัว
5. โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
6. โรงเรียนพุทธโสธร

เป็นโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบ ในการจัดแสดงนิทรรศการการสัมมนาทางวิชาการ"ร่วมพลังปัญญาพัฒนาการศึกษาไทย" ณ อิมแพ็คเมืองทองธานีและเป็นโรงเรียนต้นแบบร่วมมือประสานงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ให้กับ โรงเรียนที่เข้าร่วม โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในรุ่นอื่นๆ ต่อไป

ไตรสิกขา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ผิภคอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

วัฒนธรรมแสงปัญญา หมายถึง การจัดสภาพที่จะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของความเจริญงอกงาม ด้วยความรู้แจ้ง

วัฒนธรรมเมตตา หมายถึง การจัดสภาพที่จะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของการเกื้อกูลสัมพันธ์กันในการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหาร คณะครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยความยินดีต่อการพัฒนาผู้เรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีพุทธ
2. เพื่อเป็นข้อมูล ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร สำหรับสถานศึกษา ที่จะเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ในรุ่นใหม่ต่อไป
3. เป็นแนวทาง สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาแนวพุทธ หรือ โรงเรียนวิถีพุทธ ที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนและดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบในการศึกษา ค้นคว้า โดยมีลำดับ ดังนี้

1. ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของหลักสูตร
2. การจัดหลักสูตร
3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
4. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
5. หลักสูตรทางการศึกษา
6. แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

คำว่า หลักสูตร มาจากคำในภาษาอังกฤษ “Curriculum” ซึ่งมีรากศัพท์เป็นภาษาละติน “Curare” แปลว่า “the course to run”

จากคำดังกล่าวมีนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรมากมายท่านที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร แตกต่างกันไปในรายละเอียด ดังนี้

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่าง ที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียนเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้อย่างมีความสุข

ซึ่ง สอดคล้องกับ วิลเลอร์ (Wheeler, 1974) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

พจนานุกรมทางการศึกษา(Dictionary of Education) ของกู๊ด(Good, 1973) ให้ความหมายว่า “หลักสูตร” คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับ สำหรับการจบการศึกษา

ความหมายนี้สอดคล้องกับข้อมูลของ แฮสส์(Hass, 1980) ที่กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับจากการศึกษาไปรวมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยกรอบทฤษฎี และการวิจัยในอดีต และปัจจุบันเป็นพื้นฐาน

โบซองป์(Beauchamp,1981) นิยามคำว่าหลักสูตรไว้ว่า เอกสารที่เขียนขึ้นมา(A Curriculum is a written document) เป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียน โดยมีการสร้างหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตร ทฤษฎีของหลักสูตร และแหล่งอ้างอิงพื้นฐาน

เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor ,Alexander & Lewis , 1981) ให้ความหมาย ของคำว่าหลักสูตรไว้ว่าเป็นแผนสำหรับกำหนดอนุกรมของ โอกาสการเรียนรู้ ให้บุคคลได้รับการศึกษา

สุมิตร คุณานุกร (2523) สรุปความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง

1. เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความมุ่งหมายของการให้ การศึกษาตลอดจนเนื้อหา สารความรู้ ประสบการณ์ และกิจกรรมให้กับผู้เรียน
2. โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ด้านต่างๆ
3. วิชาความรู้สาขาหนึ่ง

ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับ บุญมี เฌรยอค (2531) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 หมายถึง วิชาและเนื้อหาวิชาต่างๆที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ นักเรียนแต่ละชั้น จะต้องเรียนอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด

ลักษณะที่ 2 หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมด ที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ทั้งใน และ นอกห้องเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะ เกิดเจตคติที่ดี อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ความหมายตามลักษณะที่ 2 ครอบคลุมสาระ 4 หัวข้อ คือ

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการเทคนิควิธีการสอนของครู
3. กระบวนการเรียนของนักเรียน และ
4. การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

ความหมายนี้สอดคล้องกับของ กิตติมา ปรีดีติลิก (2532) ที่กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหา ความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

ข้าราชการ บัณฑิต (2532) กล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ แผน ซึ่งได้ออกแบบจัดทำ เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรม การศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน มีพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง มวล ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และ พัฒนาตนเองในทิศทางที่เหมาะสม

นอกจากความหมายหลักสูตรดังกล่าวแล้ว ยังมีผู้ให้ความหมายของหลักสูตร ที่มีความ หลากหลายออกไป เช่น

ภิญโญ สาร (2533) กล่าวว่า หลักสูตร คือโครงการเตรียมเด็กและเยาวชน ให้เป็น สมาชิกที่มีประสิทธิภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ภายในขอบเขตของวัฒนธรรม สังคมนั้นๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตร เป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามที่มุ่งหมายไว้

2. หลักสูตรเป็นระบบการจัดการศึกษาโดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา

3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งอบรม ฝึกฝนผู้เรียน ให้มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงใน สันต์ ธรรมบำรุง , 2537) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ว่า หลักสูตรเป็นแนวกำหนดประสบการณ์ทั้งมวลที่มุ่งหมายให้นักเรียนได้รับการศึกษา ทั้งใน แก่นวิชา และพัฒนาทุกด้าน ครอบคลุมถึงการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และวิธีฝึกอบรม เด็กในชั้นเรียน และ

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรนั้นมีความหลากหลาย ทั้งความหมาย ในขอบเขตแคบ และความหมายในขอบเขตกว้าง ดังนี้

หลักสูตร คือ รายวิชา หรือเนื้อหาวิชาที่เรียน

หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัด โอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวัง แก่นักเรียน

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตร ที่กล่าวถึงความหมายของหลักสูตร พอดีจะสรุปความหมายของหลักสูตร ได้ว่า เป็นแผนโครงการ รายวิชาและประสบการณ์ทั้งหมดที่เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความคิด ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม ได้อย่างเหมาะสมแก่วัย และเต็มตามศักยภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้หลักสูตร มีความหมายสมบูรณ์โดยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ก็คือ องค์ประกอบของหลักสูตร ที่ต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยมุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ไทเลอร์ (Tyler, 1949) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาสาระ
3. วิธีการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การประเมินผล

ทาบ (Taba, 1962) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร ควรมีอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชา และจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

โบซองท์ (Beauchamp, 1981) กล่าวถึง องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ

คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

สมิธ คูณานกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 ประการ ด้วยกัน คือ

1. ความมุ่งหมาย (Objectives)
2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521) ได้กำหนด องค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า มี 8 ประการ ประกอบด้วย

1. จุดหมาย
2. หลักการ
3. โครงสร้าง
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ (แต่ละวิชา)
5. เนื้อหารายวิชา
6. สื่อการเรียนการสอน
7. วิธีสอน
8. การประเมินผล

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ในหนังสือ หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษาว่า หลักสูตร ควรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ซึ่งจะสอดคล้องกับ บุญมี เณรชอด (2531) ที่กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร

แต่สำหรับ ชำรง บัวศรี (2531) กล่าวว่า หลักสูตร มีองค์ประกอบ 6 อย่าง คือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. บุทธศาสตร์การสอนการเรียน
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
6. การประเมินผล

วิชัย คิสสระ (2535)กล่าวถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่า ประกอบด้วย 1. หลักสูตรแม่บท ได้แก่ ข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย จุดหมายและแนวทางของการ

ศึกษา โครงสร้างของเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย หมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เนื้อหาวิชาเป็นหัวข้อสำคัญ อัตรเวลาเรียนและแนวทางสอน ตลอดจนการประเมินผลการเรียน

2. เอกสาร และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน โครงการสอน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกหัด ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์การเรียนต่างๆ

3. กิจกรรมการเรียน ได้แก่ การดำเนินการต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งครูโดยครูและนักเรียน เช่น การจัดการเรียนสอน และกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลักสูตร

4. การประเมินผล ได้แก่ การประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนว่าผู้ใดมีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆมากขึ้นเพียงใด เป็นไปตามเกณฑ์ที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ถึงเกณฑ์ก็จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป

จากองค์ประกอบของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมาย / จุดประสงค์ของหลักสูตร ที่ควรมีหลายระดับ ในแต่ละระดับจะประกอบด้วยรายวิชาต่างๆ โดยที่จุดประสงค์รายวิชา จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ใหญ่
2. โครงสร้าง และเนื้อหาสาระ ที่แสดงการจัดสัดส่วนในภาพรวมว่า หลักสูตรจะประกอบด้วย เนื้อหาวิชา / กลุ่มวิชา และระยะเวลาที่ใช้ศึกษา
3. โปรแกรมการศึกษาที่จัดอย่างหลากหลาย โดยแสดงการแจกแจงรายวิชา หรือกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนในแต่ละภาคการศึกษา และแต่ละปีการศึกษา
4. การนำหลักสูตร ไปใช้ เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
5. การประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ แก้ไข / ปรับปรุง หรือยกเลิกการใช้หลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะทำให้การจัดการศึกษา ประสบผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษา ระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่ง ในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษา อีกทั้งยังเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล และเป็นสิ่งที่กำหนด ลักษณะ รูปร่างของสังคมในอนาคต ได้ว่าจะเป็นไปได้ในรูปแบบใด (สันต์ ธรรมบำรุง ,2527) ซึ่งมีความสอดคล้องกับกาญจนา คุณานุรักษ์

(2527) ที่กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นข้อกำหนด เป็นโครงการ เป็นกิจกรรม เป็นประสบการณ์ ดังนั้นถ้าจะเปรียบหลักสูตรก็เหมือนกับ เข็มทิศในการเดินเรือ หรือหลักสูตรเป็นพาหนะ ที่จะนำการศึกษาไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมาย ถ้าไม่มีหลักสูตร ก็เปรียบเสมือนเรือเดินทะเลไม่มีหางเสือ สุดแต่เรือจะไป บังคับไม่ได้ หลักสูตรมีส่วนช่วยทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง ช่วยพัฒนาการศึกษา ผู้มีส่วนช่วยในการจัดหลักสูตร ควรจะได้พิจารณาถึงการที่จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการรู้จักตนเองค้นพบตนเองมีความรับผิดชอบและแปลความคิดไปสู่การกระทำอย่างรอบคอบในแนวความคิดที่เรียกว่า คิดเป็น และทำเป็นหลักสูตรเป็นรูปแบบของการสื่อสารความรู้ การแปล การถ่ายทอดและการใช้ประสบการณ์การศึกษา อย่างมีหลักการ เช่นเดียวกับ อมรา เด็กเริงสินธุ์ (2528) ที่กล่าวว่า หลักสูตร เป็นเสมือนเข้าหาลอมพลเมืองให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ ช่วยให้การปฏิบัติงานของครู มีมาตรฐาน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น พอสรุปได้ว่าหลักสูตร จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับ เพราะหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เกิดความรู้ ทักษะและเจตคติที่ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อนำ ไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

2. การจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรจะประสบผลสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การที่ผู้บริหาร โรงเรียน และครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้เกิดผลรวมถึงการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียน สามารถสอน และเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (สมิตร คุณานุกร ,2523)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวว่า การจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย กิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนการใช้หลักสูตรใหม่
จะต้องวิเคราะห์หลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมายที่แท้จริงสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชน ความพร้อมของโรงเรียนต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การจัดหาวัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้มีการจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจนแน่นอนหรือไม่ อาคารสถานที่ หากมิได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบ การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ อาจจะประสบความสำเร็จยาก
2. การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร
จะต้องพิจารณาวางแผนโครงการฝึกอบรมให้ชัดเจนและมีขั้นตอนควรจะทำในรูปแบบ

ใด ระยะเวลาและวิทยาการที่จะช่วยเหลือ เกี่ยวกับการอบรมให้แก่บุคคลใดบ้าง

3. การจัดครูเข้าสอน

แม้ว่าครูจะผ่านการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรมาแล้วก็ตาม การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูแต่ละคน จะมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก ครูจะต้องมองเห็นความสำคัญและก้าวให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4. การจัดตารางสอน

หลักการของการจัดตารางสอน จะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่างๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่าๆกัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ ก็ย่อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงการเรียนรู้ จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียน

การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู เอกสาร และสื่อการเรียน เป็นสิ่งที่ต้องทำ แผนการสอน จะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนอย่างไร จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างใด การจัดทำสื่อการเรียน อาจจะร่วมกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุด ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรนั้นถูกหลานของเขาคือจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างมากในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร คือ การสื่อความหมาย เพราะชุมชนนั้นประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน และบางโรงเรียนจะขอความร่วมมือ หรือความช่วยเหลือจากบุคคลในชุมชนนั้น ในเรื่องใดบ้าง ควรชี้แจงให้ชัดเจน

7. การจัดสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่และการเลือกสรร โครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน ก็จะเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การบริการด้านวิชาการแก่ครูก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นำหลักสูตรไปใช้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะทำได้โดย ส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ให้มีทัศนคติอันกว้างขวาง การไปร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิต การส่งเสริมผู้มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน ได้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร

จะต้องทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กำหนดไว้อย่างชัดเจน การ

ประเมินผลเพื่อปรับปรุง ก็จะทำให้ง่าย และตรงจุดที่ว่าการปรับปรุงควรเริ่มต้นที่จุดใดบ้าง

สัจด์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การใช้หลักสูตร จะมีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะ สรุปได้ ดังนี้

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
 - 1.1 งานเตรียมบุคลากร
 - 1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
 - 1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
 - 1.4 การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - 2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
 - 2.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
 - 3.1 การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร
 - 3.2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

วิเชียร ภูสุวรรณ (2531) ได้ศึกษา การจัดวิชาพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 ซึ่งมีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
 - 1.1 การจัดแผนการเรียน
 - 1.2 การจัดครูเข้าสอน
 - 1.3 การจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร
 - 1.4 การจัดเตรียมสื่อการสอน
 - 1.5 การจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน
 - 1.6 การจัดเตรียมบริการแนะแนว
 - 1.7 การจัดเตรียมการติดตามประเมินผลการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
2. การดำเนินงานการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
 - 2.1 การจัดการเรียนการสอน
 - 2.2 การใช้สื่อการเรียน
 - 2.3 การใช้สถานที่ที่สอนและฝึกงาน

- 2.4 การวัดผลและประเมินผล
- 2.5 การจัดบริการแนะแนว
- 2.6 การนิเทศและติดตามผล
- 3. การติดตามประเมินผลการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
 - 3.1 การเตรียมการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ
 - 3.3 การดำเนินงานการจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ

บุญล้อม ปานลักษณ์ (2535) ได้ศึกษาการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1. การเตรียมการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 1.1 การกำหนดนโยบาย
 - 1.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 1.3 การจัดเตรียมบุคลากร
 - 1.4 การจัดเตรียมหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร
 - 1.5 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน
 - 1.6 การจัดเตรียมสถานที่
 - 1.7 การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผล
- 2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 2.1 การจัดการเรียนการสอน
 - 2.2 การใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 2.3 การใช้สถานที่
 - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 - 2.5 การนิเทศและติดตามผลการเรียนรู้
- 3. การติดตามประเมินผล การจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 3.1 การติดตามประเมินผล การเตรียมการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 3.2 การติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
- 4. ปัญหาการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 4.1 การเตรียมการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 4.2 การดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
 - 4.3 การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ

วนิดา ทวีวรรณ (2536) ได้ศึกษา การจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร ประกอบด้วย
 - 1.1 การวางแผนการจัดหลักสูตร
 - 1.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 1.3 การเตรียมบุคลากร
 - 1.4 การจัดเตรียมหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร
 - 1.5 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน
 - 1.6 การจัดเตรียมสถานที่
 - 1.7 การจัดเตรียมการวัดผลและประเมินผลการเรียน
 - 1.8 การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ประกอบด้วย
 - 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.2 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 2.3 การผลิตและใช้สื่อการสอน
 - 2.4 การวัดและประเมินผลการเรียน
 - 2.5 การนิเทศและติดตามผล
3. การติดตามประเมินผล การจัดหลักสูตร ประกอบด้วย
 - 3.1 การติดตามประเมินผล การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 3.2 การติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
4. ปัญหาการจัดหลักสูตร ในด้าน
 - 4.1 การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 4.2 การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 - 4.3 การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

อาทร จันทร์แดง (2537) ได้ศึกษา การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 2 ซึ่งมีประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- 1.1 หลักการจัดหลักสูตรพระพุทธศาสนา
- 1.2 การจัดทำกำหนดการสอนและตารางสอน
- 1.3 การจัดทำแผนการสอน
- 1.4 การจัดเตรียมบุคลากร
- 1.5 การจัดเตรียมหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
- 1.6 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน
- 1.7 การจัดเตรียมอาคารสถานที่
- 1.8 การจัดเตรียมการวัดผลและประเมินผลการเรียน
- 1.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 1.10 การจัดเตรียมการนิเทศและติดตามผลการเรียน

2. สภาพการดำเนินงาน การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.2 การใช้สื่อการเรียนการสอน
- 2.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 2.4 การจัดบรรยากาศ การจัดชั้นเรียน
- 2.5 การบริการวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตร
- 2.6 การวัดผลและประเมินผลการเรียน
- 2.7 การนิเทศและติดตามผลการเรียน

3. สภาพการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- 3.1 การติดตามประเมินผล การเตรียมการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
- 3.2 การติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

4. ปัญหาการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

- 4.1 ปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
- 4.2 ปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
- 4.3 ปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช

2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

นงนุช สีสันต์ (2539) ได้ศึกษา การจัดหลักสูตรภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีประเด็นสำคัญคือ

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 1.1 การวางแผนการจัดหลักสูตร
 - 1.2 การจัดเตรียมบุคลากร
 - 1.3 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 1.4 การจัดตารางสอน
 - 1.5 การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน
2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 - 2.1 การวางแผนการสอน
 - 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน / กิจกรรมเสริม
 - 2.3 การใช้สื่อการเรียนการสอน
 - 2.4 การวัดและประเมินผล
3. การนิเทศติดตามผลการจัดหลักสูตร
 - 3.1 การนิเทศติดตามผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 3.3 การนิเทศติดตามผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สุนิสา กาญจนนิคม (2539) ได้ศึกษาการจัดหลักสูตรคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นสำคัญคือ

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 1.1 การวางแผนการจัดหลักสูตร
 - 1.2 การจัดทำแผนการสอน
 - 1.3 การจัดเตรียมบุคลากร
 - 1.4 การจัดเตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร
 - 1.5 การจัดเตรียมสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน
 - 1.6 การจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอน
 - 1.7 การจัดเตรียมการนิเทศการเรียนการสอน
 - 1.8 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 - 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- 2.2 การวัดและประเมินผลการเรียน
- 2.3 การนิเทศการจัดการเรียนการสอน
- 3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร
 - 3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

ศุพจน์ ตันติศิริวิทย์ (2545) ได้ศึกษาการติดตามการดำเนินงานการจัดหลักสูตรวิทยาลัยชุมชน ระดับอนุปริญญา พุทธศักราช 2545 ในวิทยาลัยชุมชนแม่ข่าย โดยมีประเด็นสำคัญ คือ

- 1. การเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 1.1 การวางแผนการจัดหลักสูตร
 - 1.2 การจัดเตรียมบุคลากร
 - 1.3 การประสานงาน
 - 1.4 การจัดเตรียมอาคารและสถานที่
 - 1.5 การจัดทำแผนการสอน
 - 1.6 การเตรียมวัสดุประกอบหลักสูตรและเพื่อการเรียน
 - 1.7 การจัดเตรียมการวัดและประเมินผลการเรียน
 - 1.8 การจัดเตรียมการประเมินผลการจัดหลักสูตร
 - 1.9 การเตรียมการเทียบโอนผลการเรียน
 - 1.10 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
 - 2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 - 2.1 การคัดเลือกนักศึกษา
 - 2.2 การเตรียมความพร้อมนักศึกษา
 - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.4 การจัดการฝึกงาน
 - 2.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 2.6 การวัดและประเมินผลการเรียน
 - 2.7 การนิเทศการจัดการเรียนการสอน
 - 3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร
 - 3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
 - 3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
- จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การที่จะให้หลักสูตรประสบ

ความสำเร็จบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ก็คือเมื่อมีการนำหลักสูตร ไปปฏิบัติ และการนำหลักสูตร ไปปฏิบัติ ที่จะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงควรมีการดำเนินการในลักษณะ ดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร
2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร
3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินการดังกล่าว ทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ จะเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และ คณะครูในโรงเรียน ที่จะต้องร่วมมือกันปฏิบัติเป็นสำคัญ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวถึง บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตร ไปใช้ว่า การนำหลักสูตร ไปใช้มีองค์ประกอบของ บุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 กลุ่ม ที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คือ

1. ครูใหญ่
2. ครูประจำชั้น
3. ชุมชนหรือผู้ปกครอง

ครูใหญ่เป็นผู้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จะต้องทำการศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุอุปกรณ์หลักสูตรและสื่อการเรียน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร กับผู้ปกครอง และคณะกรรมการการศึกษาของ โรงเรียน ชุมชน เกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และจัดประสบการณ์การเรียน

7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ และ การเลือกสรรโครงการ กิจกรรมเสริม หลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน เพราะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ครูจะต้องมองเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในสังคม และก้าวให้ทันกับเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หลักสูตรจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ ขึ้นอยู่ที่ครูเป็นสำคัญ

ชุมชนและผู้ปกครอง เป็นผู้มีส่วนร่วมให้การสนับสนุนร่วมมือในการใช้หลักสูตร การ ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน และประชาชน ในชุมชนเป็นสิ่งที่ไม่ได้ จะต้องทำการเผยแพร่ว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้นลูกหลานของเขาจะ เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยมและความสามารถในการแก้ปัญหา

ผู้บริหาร โรงเรียน และครู มีหน้าที่โดยตรงในการนำหลักสูตร ไปใช้ ในระดับ โรงเรียน โดยการศึกษาจากหลักสูตรแม่บท และหลักสูตรในระดับท้องถิ่น แล้วนำมาจัดทำเป็นแผนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และผู้เรียน ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

หลักสูตรจะเกิดสัมฤทธิ์ผลได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะต้อง ปฏิบัติร่วมกันและในการปฏิบัตินั้น ถ้าได้มีการดำเนินงานการจัด ในลักษณะของ การเตรียมการจัด การดำเนินงานการจัด และการติดตามและประเมินผลการจัด จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ ของการดำเนินงานการจัดหลักสูตรอย่างสูงสุด

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับ สภาพการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถืพุทธ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถืพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) เป็นหลัก โดยแบ่งลำดับขั้นตอนการศึกษา ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการจัดหลักสูตร การดำเนินงานการจัดหลักสูตร และการติดตาม ประเมินผลการจัดหลักสูตร โดยกำหนดเป็นกรอบการวิจัยซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย

- 1.1 การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา เอกสารข้อมูล
- 1.2 การเตรียมบุคลากร
- 1.3 การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.4 การเตรียมนักเรียน
- 1.5 การเตรียมผู้ปกครอง และชุมชน
- 1.6 การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา
- 1.7 การจัดแผนปฏิบัติการ

2. การดำเนินงานการจัดหลักสูตร

การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย

- 2.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา
- 2.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้
- 2.3 การจัดแผนการจัดการเรียนรู้
- 2.4 การกำหนดกิจกรรมนักเรียน
- 2.5 การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

- 2.6 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์
- 2.7 การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร
- 2.8 การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง
- 2.9 การนิเทศ ติดตาม
- 2.10 การสนับสนุนทรัพยากร

3. การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

- 3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
- 3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
- 3.3 การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

2.1 การเตรียมการจัดหลักสูตร

เป็นขั้นตอนความพยายาม ที่จะเตรียมสิ่งที่จะทำให้การดำเนินการพัฒนาให้เป็นไปได้โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการเตรียมการ ดังนี้

2.1.1 การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษาและเอกสารข้อมูลต่างๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ปรึกษาที่เป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนาวิถีพุทธนี้ ซึ่งอาจจะเป็น พระภิกษุ หรือฆราวาส ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธาและมีความรู้ชัดในพุทธธรรม ถ้าเป็นฆราวาส ควรเป็นแบบอย่างในสังคมได้ เช่น เป็นผู้ไม่ข้องแวะในอบายมุข เป็นผู้ทรงศีล ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ซึ่งในการดำเนินการหาแหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่างๆ เพื่อการพัฒนาวิถีพุทธให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ต้องได้รับความร่วมมือ สนับสนุนและช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยทั้งนี้การมีที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูล ที่ส่งเสริมการพัฒนาวิถีพุทธ จะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

2.1.2 การเตรียมบุคลากร

การเตรียมบุคลากร เป็นงานที่สำคัญในการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรที่จัดทำขึ้นใหม่หรือประกาศใช้ใหม่ (วิชัย คีตสระ, 2533) โดยครูผู้สอนนับเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตร ไปใช้ เพราะเป็นผู้ที่นำหลักสูตร ไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นการจัดเตรียมครูผู้สอนจะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด

และประสบการณ์ ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ผู้รับผิดชอบต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งในด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนโยบาย จุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนถึงโครงสร้างและเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร (ธีรารัง บัวศรี, 2532) จึงจำเป็นต้องส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในการทำงานแก่บุคลากรอยู่เสมอ ซึ่งการเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรนั้น มีหลายวิธี คือ (ธีรารัง บัวศรี, 2532 ; กิตติมา ปรีดีติติก, 2532)

1. จัดประชุมชี้แจง อบรมสัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการในเรื่องหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่จะใช้ในการสอนแต่ละระดับให้เป็นที่เข้าใจ
2. จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันดูการสอน สาธิต ให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้แต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตน
3. จัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูมีประสบการณ์มากขึ้น จากการดูโรงเรียนอื่น ๆ
4. จัดเอกสาร และคู่มือการปฏิบัติงานให้เพียงพอ เพื่อครูจะได้ศึกษาเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และความสามารถของตน
5. รวบรวมอุปกรณ์ และแหล่งทรัพยากร ตลอดจนวิทยากรที่สามารถจะส่งเสริมการเรียนรู้ได้

ดังนั้น การเตรียมบุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธ โดยเฉพาะครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องจัดเตรียม และส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร เพื่อให้ประสบผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต่อไป

2.1.3 การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา

การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษานั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้เสนอแนะแนวทาง ในการจัดเตรียมไว้ ดังนี้ ให้สถานศึกษาทั้งนี้ อาจเป็นผู้บริหาร หรือบุคลากร ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ เตรียมความพร้อม ความรู้ และความเข้าใจ ให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธาและฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ ด้วยปัญญาที่เข้าใจ

2.1.4 การเตรียมนักเรียน

การเตรียมนักเรียนนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวเน้นถึงหลักการเตรียมการจัดหลักสูตรว่า ควรพิจารณาโดยคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับความรู้ใหม่ ให้สถานศึกษาทั้งนี้ อาจเป็นผู้บริหาร หรือ

บุคลากร ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เตรียมความพร้อม ความรู้ และความเข้าใจ ให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิดศรัทธาและฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยปัญญาที่เข้าใจ

2.1.5 การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน

การเตรียมผู้ปกครองและชุมชนนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กล่าวว่า ให้สถานศึกษาทั้งนี้ อาจเป็นผู้บริหาร หรือบุคลากร ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ เตรียมความพร้อม ความรู้ และความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง และชุมชนให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น จากการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อให้เกิดศรัทธาและฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยปัญญาที่เข้าใจ

สำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร คณะคณะคณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน หรือแม้แต่ผู้ปกครองและชุมชนก็ตาม สามารถดำเนินการได้หลากหลาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ สจ๊วต อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึง การเตรียมบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้ หรือชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดการ เรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของหลักสูตรที่จัดทำขึ้นซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชน ชนิดต่างๆ ถ้าหากหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนี้ จะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมผู้เกี่ยวข้องก็ควร ได้ดำเนินการในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้การกระจายข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวาง และถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วกัน

2.1.6 การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้เสนอแนวทางในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ของโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า ให้สถานศึกษากำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับการกำหนดเป้าหมายจุดเน้นหรือวิสัยทัศน์ของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา นั้นจะเป็นการวางแผนงานที่ชัดเจนระยะยาวของสถานศึกษา ในการที่จะดำเนินการตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา โดยใช้พระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับวิถีการเรียนรู้ และวิถีชีวิตได้จริง

2.1.7 การจัดแผนปฏิบัติการ

เพื่อให้การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) จึงได้เสนอแนวทางในการจัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาไว้ว่า

ให้จัดทำเป็นรายปีหรือภาคการศึกษา โดยให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา คือ ต้องมีการกำหนดและดำเนินงาน ตามวิสัยทัศน์ โดยทั้งนี้การวางแผนปฏิบัติการของสถานศึกษานั้น จะต้องบ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เช่น

- ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม
- ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร
- นักเรียนมีกิริยา วาจาสุภาพ มีน้ำใจ มีคุณธรรม

ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่บุคคลทั่วไปเห็นได้ชัดเจน พร้อมๆกัน โรงเรียนวิถีพุทธจึงมีลักษณะ เปิดกว้างสู่ชุมชนและสังคม พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ และพร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สังคม ด้วยความเกื้อกูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดเป้าหมายจุดเน้นหรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาวในธรรมนูญสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจนในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

2.2 การดำเนินงานการจัดหลักสูตร

การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธนั้นเป็นการดำเนินงานการจัดปัจจัยต่างๆของการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย สภาพทั้งทางกายภาพและองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียน ตามหลัก ปัญญาคุณธรรม 4 ประการ คือ

- การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีข้อมูล มีสื่อที่ดี (สัปปุริสสังเสวะ)
- การใส่ใจศึกษาเล่าเรียน โดยมีฐานของหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสส สวณะ)
- การมีกระบวนการคิดที่ดี คิดถูกวิธี โดยมีสภาพและบรรยากาศที่ส่งเสริม (โยนิโสมนสิการ)
- ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม (ธัมมานุรักษ์มปฏิบัติ)

สภาพและองค์ประกอบที่สำคัญที่จำเป็นต้องจัดส่งเสริมให้เกิดวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) มีดังนี้

2.2.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินไปด้วยดี บรรลุตามที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนี้

หลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางการดำเนิน โรงเรียนวิถีพุทธ ควรส่งเสริม การพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการ ในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของคน ความเชื่อ และ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม การจัดหลักสูตรสถานศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมือง ที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมากขึ้น มีความเสมอภาค ควร พัฒนาความตระหนักเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลง ร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนคน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบ และเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคม รอบๆจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึง จะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้อง มีวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา ซึ่งทำได้โดย อาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐใน ชุมชนร่วมกันกับคณะกรรมการ สถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือ วิสัยทัศน์ที่มุ่งให้นำคุณธรรม จริยธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็น สถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของ สถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงาน ที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ ที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็น กระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของ สถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุน ในการปฏิบัติงานเกิดขึ้น อย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะนำ

ไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่สถานศึกษา ได้กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาคพร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจนเพื่อให้ครูทุกคน คือครูผู้สอนและครูผู้สนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอนการบูรณาการ โครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการ แฟ้มผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่างๆ จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสาน บูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้ แบบยึดหัวข้อเรื่อง หรือจัดเป็นโครงการได้

กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุดึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น โดยลักษณะจุดเน้นของโรงเรียนวิถีพุทธ ก็คือมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาไปพร้อมๆกัน โดยที่จะต้องมีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

2.2.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวว่า การจัดหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ทำได้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม โดยหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระหรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ โดยลักษณะจุดเน้นของโรงเรียนวิถีพุทธ นั่นก็คือมีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

2.2.3 การจัดแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีประโยชน์ต่อครู ในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพราะการวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการเตรียมการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตร และเอกสารหลักสูตรต่างๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกำหนดการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตร ให้ไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยลักษณะที่กล่าวมานี้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จึงมักจะทำกันเป็นรายวิชา (สังัด อุทรานันท์, 2532) โดยการวางแผนเตรียมการสอนรายวิชามีขั้นตอน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2537)

1. กำหนดปริมาณเวลาที่จะใช้สอนในแต่ละเรื่อง โดยพิจารณาว่าในเรื่องต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้งหมด ใช้เวลาสอนก็ตบตามลำดับความสำคัญมากน้อย โดยเมื่อนำเวลาสอนทุกเรื่องรวมกันและรวมกับเวลาที่ใช้ตรวจสอบความรู้พื้นฐานและการประเมินผลระหว่างเรียน และเวลาที่ใช้สอบปลายภาคก็ครบเวลาทั้งหมดที่ใช้สอนในภาคเรียนนั้น
2. กำหนดปฏิทินการสอน กำหนดว่าเรื่องใดสอนลำดับก่อนหลัง จะสอนเรื่องนั้น ๆ ในคาบใด วันใด โดยเอาผลรวมจากการกำหนดปริมาณการสอนแต่ละเรื่อง มากำหนดวันสอน นับตั้งแต่วันที่สอนวันแรกถึงวันสุดท้ายของภาคเรียน พร้อมหักวันหยุดทั้งหมดออก
3. วางแผนและเตรียมการสอนในแต่ละครั้ง แต่ละคาบครูผู้สอนจะต้องเตรียมวางแผนด้วยความตระหนักว่าจะสอนใคร จะสอนเมื่อไร จะสอนเนื้อหาอะไร จะสอนอย่างไร และจะมีวิธีวัดผลอย่างไร

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่รวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนและการประเมินผล ดังนั้น ครูควรวางความรู้เกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรปฏิบัติดังนี้ (บำรุง กลัดเจริญ และ ฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2527)

1. ศึกษาหลักสูตร โดยเริ่มจากหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรในกลุ่มวิชา โดยทำความเข้าใจในสิ่งที่จะต้องสอนเพื่อจะได้พบขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่ครูจะต้องจัดให้นักเรียน
2. ศึกษาเอกสารหลักสูตรอื่นๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือนักเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการสอน เพราะเอกสารเหล่านี้มีความสมบูรณ์กว่าตัวหลักสูตร ครูจะต้องศึกษาเอกสารเหล่านี้ให้เข้าใจ เพื่อที่จะวางแผนการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
3. ศึกษาวิธีวัดและการประเมินผลการเรียนตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่างๆตามหลักสูตร ทำความเข้าใจอย่างละเอียด เพื่อสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูผู้สอน เพราะเป็นการนำหลักสูตรจากทฤษฎีมาแปลงสู่การปฏิบัติ เป็นการกำหนดแนวทางในการสอนให้แก่ครูที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปตามเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และเวลาที่กำหนดเอาไว้

และเพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ ของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถิพุทธ ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง แนวคิดหนึ่งของการจัด คือ การบูรณาการหลักสูตร ทั้งที่เป็นความรู้ (K) สรีรฯ คำนิยม คุณธรรม (A) และการฝึกปฏิบัติหลักสูตร (P) ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้นหลักสูตรสถานศึกษา ที่แทรกอยู่ในทุกองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

2.2.4 การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

โรงเรียนวิถิพุทธต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของคนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ซึ่งถ้าโรงเรียนเลือกกำหนด และเตรียมการไว้ล่วงหน้า จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ฟัง เป็น ” (ป.อ.ปยุตโต, 2546)

จากแนวทางในการจัดกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียนวิถิพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดไว้มี 4 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น

- 1.1 พิธีแสดงคนเป็นพุทธมามกะ
- 1.2 ประกวดมรยาทชาวพุทธ
- 1.3 กิจกรรมค่ายพุทธบุตร (ตามสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา)
- 1.4 เรียนธรรมศึกษา / สอบธรรมศึกษา
- 1.5 บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
- 1.6 กิจกรรมบริหารจัดการ เจริญปัญญา

2. กิจกรรมประจำวัน / ประจำสัปดาห์ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

2.1 กิจกรรมหน้าเสาธง

- กิจกรรมที่กระทำเพื่อรำลึกถึงชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ก่อนเคารพธงชาติ)
- กิจกรรมไหว้พระ สวดมนต์ แผ่เมตตา และสงบมัง (สมาธิ)
- กิจกรรมพุทธศาสนสุภาษิต วันละบท
- กิจกรรมน้อมไหว้ที่ (ในแถวหน้าเสาธง)
- กิจกรรมเดินแถวเข้าห้องเรียน อย่างมีสติ เช่น เดินพร้อมท่องคติธรรมขณะเข้าห้องเรียน

2.2 กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน

- กิจกรรมเดินอย่างมีสติก่อนเข้าโรงอาหาร
- กิจกรรมกล่าวคำพิจารณาอาหารก่อนการรับประทานอาหาร
- กิจกรรมรับประทานอาหารอย่างมีสติ เช่น มีกติกากว่า ไม่ดั่ง ไม่หก ไม่เหลือ
- กิจกรรมขอบคุณหลังรับประทานอาหาร
- กิจกรรมนั่งสมาธิ 1 นาที ก่อนเรียน (อาจให้นักเรียนทำพร้อมกันหน้าห้องเรียน)

2.3 กิจกรรมก่อนเลิกเรียน

- กิจกรรมไหว้พระ สวดมนต์
- กิจกรรมรำลึกพระคุณของผู้มีพระคุณ
- กิจกรรมท่องอาขยานสร้างสมาธิ

2.4 กิจกรรมประจำสัปดาห์

- กิจกรรมสวดมนต์สรภัญญะประจำสัปดาห์

-กิจกรรมทำบุญ ตักบาตรประจำสัปดาห์ (อาจทำในวันพระ หรือวันที่สถานศึกษา กำหนด)

3. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาวันมาฆบูชา และวันเข้าพรรษา สถานศึกษา

ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกิจกรรม ดังเช่น

- ทำบุญ ตักบาตรบริเวณสนามของสถานศึกษา
- ฟังพระเทศน์ (โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม)
- เวียนเทียนที่วัด หรือในสถานศึกษา
- ห่อเทียนพรรษา และร่วมกับชุมชนในการห่อเทียนและแห่เทียนพรรษา
- สถานศึกษาจัดบรรยายภาควันสำคัญทางศาสนา โดยประดับธงทิวสีเหลือง เชิญธง

ธรรมจักร ธงฉัพพรรณรังสี และเปิดเพลงธรรมะทางวิทยุของสถานศึกษา (เสียงตามสาย)

4. กิจกรรมพิเศษอื่นๆ เช่น

- กิจกรรมใจบุญหารธรรม
- กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์
- กิจกรรมการประเมินผลการทำความดี
- กิจกรรมการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี
- กิจกรรมอาสาพิเศษ (มีผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม)
- กิจกรรมผู้ปฏิบัติธรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม
- กิจกรรมต้นไม้พูดได้ (เน้นคณิศธรรม)
- กิจกรรมจัดนิทรรศการ ผลงานทางพระพุทธศาสนา
- กิจกรรมการกำหนดทักษะและความรู้ทางพระพุทธศาสนา
- กิจกรรมสมาทานศีลในวันพระ
- กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ
- กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เช่น ครุฑต้อนรับทักทายนักเรียนด้วยกริยา วาจาอ่อนหวาน และสัมผัสที่ประกอบด้วยเมตตา
- กิจกรรมต้นไม้อธิษฐาน
- กิจกรรมอธิษฐานจิตก่อนเรียน
- กิจกรรมอบรมธรรมะ 5 นาที (อาจจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง)
- กิจกรรมถือศีล นอนวัด ปฏิบัติธรรม ช่วงเข้าพรรษา

2.2.5 การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

ครอบคลุมถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม

อาภาวบริเวณของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึง การจัดให้เหมาะสม และมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งที่ผ่านระบบการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตจริงจาก “ การกิน อยู่ คู่ พึ่ง ” ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

การจัดเตรียมอาคารและสถานที่

การจัดเตรียมอาคารและสถานที่ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร ควรมีการสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการจัดหลักสูตรหรือไม่ การเตรียมอาคารสถานที่สำหรับการใช้หลักสูตร ได้ยึดเป้าหมายและหลักการของหลักสูตรตลอดจนจุดเน้นต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. การสอนตามแนวทางของหลักสูตร คือ การให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามรูปแบบการปฏิบัติในชีวิตจริง
2. สภาพแวดล้อมสำคัญที่จะเป็นตัวแบบให้นักเรียน ผู้บริหารจะต้องควบคุมการปฏิบัติตนเอง และของครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
3. การจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
4. จัดห้องสมุด นมหนังสือ หรือแหล่งวิชาการที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. มีบริเวณสำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ
6. จัดสถานที่สำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
7. โรงเรียนต้องจัดบริการทางด้านสุขภาพิบาลสำหรับครูและผู้เรียนให้เพียงพอกับกิจกรรมหลักสูตร
8. โรงเรียนต้องจัดอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไปให้สะอาดเรียบร้อย
9. จัดป้ายนิเทศสำหรับโรงเรียน ห้องสมุดให้อยู่ในสภาพปัจจุบัน และใช้ประโยชน์ได้อย่างดี

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ในการจัดเตรียมอาคารสถานที่ที่มีความหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนในด้านอาคารสถานที่เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธ ให้มากที่สุด

เช่น

- มีศาลาพระพุทธรูป เเด่น เหมาะสม ที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ
- มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมหรือมากพอที่จะบริการแก่ผู้เรียน

- การตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริมปัญญา เช่น
- มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา
 - มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม
 - มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ และเพียงพอต่อการใช้สอย
 - มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสม ค่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพ
 - สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยและครบครันทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ
 - คู่มือเสียงต่างๆ มิให้อีกทีก็ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียงก็เลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

2.2.6 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

กระทรวงศึกษาธิการ(2546) ได้เสนอแนะถึงการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาผู้ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธไว้ว่า ต้องใช้วิธีการโดยผ่านการเตรียมการ มอบหมาย ความรับผิดชอบของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือการดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ

- การกระตุ้นทุกคนทำคนเป็นตัวอย่างที่ดี
- การยกย่องผู้ทำความดี
- การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติ ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

และนอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ยังได้เสนอจุดเน้นในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือการดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ภายในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ดังนี้

1. การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในโรงเรียนนั้น มุ่งเน้นที่การ “รับรู้” หมายความว่า นักเรียนได้เรียนโดยใช้ประสาทสัมผัส คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และอารมณ์
2. การสอนโดยสอดแทรกหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งให้เกิดศรัทธา ควบคู่กับการ รู้คิดอย่างมีเหตุผล ครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะ กระบวนการและให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการส่งเสริมสร้าง ศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มี 3 องค์ประกอบ คือ
 - 2.1 เชื่อมั่นว่า หลักพระพุทธศาสนา เป็นความรู้จริง ความดีจริง และความงามที่แท้จริง
 - 2.2 เชื่อมั่นว่า การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา ย่อมเกิดผลที่มีคุณค่าที่แท้จริง

แกซีวิด

2.3 เชื่อกันว่าการศึกษเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนศาสตร์ที่มีเหตุผล สามารถใช้ปัญญาพิสูจน์เห็นจริงได้

การจัดบรรยากาศของการจัดการเรียนรู้ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ ปลอดภัย ใกล้เคียงธรรมชาติ
2. วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอนสามารถเคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนใช้ ได้ประโยชน์คุ้มค่าและส่งเสริมการเรียนรู้
3. มีความเมตตา กรุณา และความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับนักเรียน และ ระหว่างเพื่อนนักเรียน
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความร่าเริงเบิกบาน นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
5. นักเรียนได้เห็นและยอมรับความรู้ความจริงในพุทธธรรมด้วยการเห็นตัวอย่าง

2.2.7 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การจัดการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สุดของการจัดหลักสูตร เพราะหลักสูตรจะบรรลุผลตามจุดหมายได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียน การสอน ซึ่งทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องดำเนินกิจกรรมร่วมกัน (บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, 2543) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดหมายของการเรียนการสอน ที่กำหนดไว้ ดังนั้น ก่อนที่ผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมใด ๆ จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขบางประการในการกำหนดกิจกรรมเสียก่อน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียน เงื่อนไขการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เนื้อหาของ บทเรียน วัตถุประสงค์ของบทเรียน ความสนใจของกลุ่มนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนและเวลา(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,2523) โดยผู้บริหาร เป็นผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู คึงต่อไปนี่ (กรมวิชาการ, 2523)

1. จัดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียม การสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ ลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก

3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด
7. สนับสนุนให้ครูนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครู เพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน
10. พยายามลดกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีเวลาทำการสอนได้เต็มที่

การจัดการเรียนรู้ จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผล ตามที่หลักสูตรกำหนด โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ (ศุมน อมรวิวัฒน์, 2526)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่นักเรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองให้แก่นักเรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดหลักการ และเจตนารมณ์

ของแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านการจัดเนื้อหาสาระ และการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า
ต้องมุ่งบูรณาการ 5 ด้าน คือ

1. ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชี้แจงลักษณะที่น่าสยмыในหลักพระพุทธศาสนา
 2. สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม
 3. มีระบบการศึกษาที่ครอบคลุมแนวทางของพระพุทธศาสนา
 4. มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย
 5. มีหลักในการวิเคราะห์และประเมินผลของการปฏิบัติ
และควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ ดังนี้
1. เป็นกิจกรรมที่พัฒนานักเรียน ทั้งด้าน กาย วาจา ใจ
 2. เข้าให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม
 3. ให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
 4. ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหา
 5. สร้างบรรยากาศที่ร่มเย็น สนุกสนาน โดยใช้นิทาน เพลง และเกม
 6. มีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย

โดยทั้งนี้ โรงเรียนวิถีพุทธจะต้องยึดหลักการในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับทั้งแนวคิด ผู้การปฏิบัติจริง ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้แนะแนวทางการดำเนินการจัดการวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้ไว้ว่า

หลักการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

- บูรณาการพุทธธรรม ผู้จัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และ วิถีชีวิตอย่างค่อนเนื่อง สม่่าเสมอ เพื่อนำสู่การรู้ เข้าใจ ความจริง
- จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม
- ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง นำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ไกล่ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ
- ประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้
- พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)
- จัด โอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ คู่ พึ่ง)

- ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ในลักษณะ “ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการเข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง
- ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนมีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จึงเป็นกิจกรรมสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ เทคนิควิธีสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนจะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียน และครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับบทเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ให้การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดหมายของหลักสูตร

2.2.8 การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

เป็นการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ที่เป็นลักษณะบูรณาการ เป้าหมายหลัก คือ ผู้เรียน ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น ” การพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากรของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครูและผู้บริหาร จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนา ตามระบบไตรสิกขามากขึ้นเท่าไร จะส่งผลดีต่อการช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น

โดยทั้งนี้ ควรให้มีการปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลมาพิจารณา แล้วกำหนดปรับปรุง หรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น คือ

- การมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา)
- อุปัญญาคุณธรรม 2 (ความไม่สิ้น โศขในกุศลธรรม และความ ไม่ระย่อในความพากเพียร)

แนวทางการจัดพัฒนาบุคลากร เช่น

- วิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะของบุคลากร
- ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ

- วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสม กับลักษณะของบุคลากร
- จัดกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็นความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมรูปธรรม และ กิจกรรมพัฒนาจิต
- ให้การยกย่อง ชมเชยแก่บุคลากร ที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้ เพื่อให้เป็นตัวอย่าง แก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธ เป็นวิถีของคนทั้งชุมชน

ลักษณะแนวกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เช่น

- การจัดอบรมใหญ่ประจำปี
- จัดการพัฒนาจิต เจริญปัญญาช่วยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน
- จัดกลุ่มสนทนาธรรม
- จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมใน โอกาสวันสำคัญทางศาสนา
- จัดศึกษาคุณาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ
- ส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืม หรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ
- ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต
- ส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์ (วิปัสสนา)

(กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

2.2.9 การนิเทศ ติดตาม

การนิเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในวงการศึกษ เพราะเป็นการช่วย ปรับปรุงการเรียนการสอน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร ควรจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพื่อเป็นการ ให้ความรู้เพิ่มเติมและติดตามผลการใช้หลักสูตรใน โรงเรียนว่า ได้ ดำเนินการด้วยความถูกต้อง หรือมีปัญหาใดเกิดขึ้น หากมีปัญหา ก็จะ ได้หาทางแก้ไขให้ถูกลงไป ในการนิเทศ ติดตาม ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ คือ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งผู้นิเทศจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้รับ การนิเทศ การดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย และ ร่วมมือกันช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ใน โรงเรียนวิถีพุทธมีความ เหมาะสมตามหลักสูตร รวมทั้งการตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของ โรงเรียนที่จะดูแล การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยการ

- ให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ
- ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ

ทั้งนี้ดำเนินการนิเทศ เยี่ยมเขียน เพื่อชื่นชม ให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และการปรับปรุงการดำเนินงาน ให้ดียิ่งๆ ขึ้น และส่วนสำคัญในการนิเทศที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน นั่นก็คือ การนิเทศ การจัดการเรียนรู้

การนิเทศการจัดการเรียนรู้

การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (สัจจ อุทรานันท์, 2529) เป็นความพยายามที่จะจัดกิจกรรม และให้บริการแก่ผู้บริหารและครู ในทางตรงและทางอ้อม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางการเรียนของนักเรียน (นิพนธ์ ไทยพานิช, 2531) โดยการนิเทศการศึกษาที่ดีควรจัดในโรงเรียนเพื่อให้งานมี ประสิทธิภาพสูงขึ้น ควรมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538)

1. จัดให้มีการปรุมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ความเป็นมาของโรงเรียน สภาพชุมชน ระเบียบข้อบังคับ สวัสดิการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. จัดให้มีบริการทางด้านการสอน เช่น แนะนำให้ใช้หรือผลิต ทัศนูปกรณ์ เป็นต้น
3. จัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์สอนนาน และมีความสามารถเชี่ยวชาญในการสอน
4. ให้ครูได้เยี่ยมชมดูการสอน และดำเนินงานของโรงเรียนอื่นที่อยู่ ช้างเคียง หรือต่างจังหวัด ถ้ามีงบประมาณ
5. ให้ครูได้เยี่ยมชมดูการสอน ไม่ว่าจะในระดับเดียวกันหรือต่าง ระดับ
6. เปิดโอกาสให้ครูได้ดูการสาธิตการสอน จากผู้เชี่ยวชาญหรือจากครูด้วยกัน
7. ให้โรงเรียนใช้ประโยชน์ในการมีกลุ่มโรงเรียน โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ
8. จัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู
9. จัดให้มีสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะให้ครูหรือเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาบรรยายในหัวข้อเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
10. จัดให้มีการประชุมและอบรมในระหว่างฤดูร้อน หรือ ส่งครูไปร่วม การอบรม

11. รับวารสารทางวิชาการต่าง ๆ ไว้ให้ครูได้ศึกษา และแนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการ
12. ให้คำปรึกษาหารือทางด้านส่วนตัว และด้านวิชาการแก่ครู
13. สนับสนุนให้ครูไปศึกษาเพิ่มเติม นำครูไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ จะให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น
14. สร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดในหมู่ครู เช่น จัดตั้งวันสนทนา หรือ ส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการลงในหนังสือ วารสารต่าง ๆ
15. จัดรายการเล่าสู่กันฟัง หรือเขียนเพื่อการอ่าน โดยกำหนดให้ครูแบ่งกันอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ แล้วมาแบ่งกันโดยที่พูดคุย หรือเขียนข้อสรุปย่อให้ครูคนอื่น ๆ อ่าน

กิจกรรมการนิเทศการจัดการเรียนรู้ต้องอาศัยเทคนิคในการเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
2. การประชุมนิเทศครูใหม่
3. การให้คำแนะนำปรึกษา
4. การอบรม
5. การประชุมปฏิบัติการ
6. การสัมมนา
7. การระดมความคิด
8. การสาธิตการสอน
9. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ
10. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน
11. การสังเกตการสอน
12. การสนทนาทางวิชาการ
13. การศึกษาคูงาน
14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
15. การเขียนเอกสาร /บทความทางวิชาการ
16. การจัดนิทรรศการ

จากจุดมุ่งหมายและหลักการนิเทศการศึกษา จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษา จะช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ จึงควรดำเนินการนิเทศการศึกษารุดขึ้นในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญในการช่วยเหลือครูในด้าน การสอน โดยเฉพาะครูผู้สอน การนิเทศการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยแนะนำ เพื่อ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การติดตามผล คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงาน ที่ จำเป็นต้องมีการควบคุมติดตาม หรือกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด กรมวิชาการ(2533) กล่าวถึง ลักษณะกิจกรรมการการติดตามผล มีดังนี้

1. เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน หรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผน หรือ โครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เป็นการเก็บข้อมูลในระหว่างการดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาอะไร หรือไม่

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ยังได้เสนอวิธีการติดตามผลไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารหลักสูตร แบบบันทึก การประเมินผลการเรียนของรายวิชา การแสดงสถิติการมาปฏิบัติงานของครู และแผนปฏิบัติการสอน หรือแผนการสอนของครู
2. การติดตามผลการปฏิบัติการปฏิบัติงานประจำเดือน และประจำปี ซึ่ง โรงเรียน ต้องกำหนดกิจกรรม และงานที่ต้องปฏิบัติโดยสังเขปลงในปฏิทินประจำปี ของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ อาจทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายภาค เพื่อสะดวกในการติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือน และ ตลอดปีการศึกษา

การติดตามผล จึงเป็นวิธีหนึ่ง ที่ทำให้ระบบการบริหารงานของโรงเรียน เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ และระมัดระวังในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ โรงเรียนจะต้องมีการเตรียมการ และวางแผน เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในงานดังกล่าว

ดังนั้นการนิเทศ ติดตามจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การนิเทศ ติดตามจึงเป็นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ มีใจเพื่อการ ตรวจสอบเพื่อจับผิด ผู้นิเทศต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้รับการนิเทศ และดำเนินการนิเทศ ภายใต้บรรยากาศแห่งความร่วมมืออันดี ตามวิถีประชาธิปไตยและในการติดตามประเมินผลการจัด หลักสูตรจึงควรมีการกำหนด แนวทาง วิธีการ และผู้รับผิดชอบไว้ให้ชัดเจน และควรทำทั้งใน ขั้นตอนของการเตรียมการ และการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาต่างๆ

ของการดำเนินการ เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.10 การสนับสนุนทรัพยากร

การสนับสนุนทั้งทรัพยากร ข้อมูล และเครื่องมือต่างๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปอย่างราบรื่น การรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลระหว่างการดำเนินการ อันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไป หรือแม้แต่เป็นข้อมูล ในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

การดำเนินการใช้หลักสูตร จะบรรลุจุดหมายได้นั้น ขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพ และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องให้ความร่วมมือ ประสานงาน และสนับสนุนกันอย่างเต็มที่ ดังที่ สจัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบุคลากร และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

บทบาทนักวิชาการ

นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ สึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร มีบทบาทในการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และการดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. ทำการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร
3. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตร ไปใช้

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีบทบาท ในการสนับสนุนทรัพยากร ในการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร
2. ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม หรือการจัดประชุม สัมมนา เป็นต้น
5. ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

นพวรรณ สรรพสิน (2538) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ในฐานะผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือครูในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

บทบาทของครู

แรมสมร อยู่สถาพร (2531) กล่าวถึง บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร สรุปได้ดังนี้ ครูคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง คณะผู้สร้างหลักสูตร และผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของตน และให้เข้าใจบทบาท หน้าที่อย่างถ่องแท้ ครูทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรที่ตนนำมาใช้ และควรจะได้รับการศึกษาให้มีความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอน วิจัยสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับเด็กที่สอน เพื่อให้ครูสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือหัวหน้าหมวดวิชา ควรจะดำเนินการสนับสนุน ทรัพยากรในการใช้หลักสูตร โดยการศึกษารายละเอียดทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบ จัดทำวัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้บริการแก่ครูคนอื่น ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ และทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สังัด อุทรานันท์, 2528)

บทบาทของบุคลากรอื่น

บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรในฝ่ายสนับสนุนการสอน และบทบาทของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่วัดผล และเจ้าหน้าที่แนะแนว ควรมีลักษณะ ดังนี้

บุญมี เฌรยอค (2525) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ห้องสมุด หรือบรรณารักษ์ จะต้องเป็นผู้ทราบรายวิชาที่เปิดสอนในสถานศึกษา เพื่อการจัดบริการด้านเอกสาร ตำราเรียน แบบเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และหนังสืออ้างอิงให้สม่ำเสมอทันสมัย บรรณารักษ์ ต้องเป็นผู้มีความก้าวหน้าในการปรับปรุงห้องสมุด และให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางวิชาความรู้

เจ้าหน้าที่วัดผล การศึกษา มีหน้าที่ในการวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียน

เจ้าหน้าที่แนะแนว มีหน้าที่ในการแนะแนวทางแก่ผู้เรียน ในด้านการเรียนการสอน และความประพฤติที่เหมาะสม รวมทั้งหาทางช่วยเหลือ หรือแนะนำในกรณี que ผู้เรียนประสบปัญหาต่างๆ

2.3 การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การติดตามผลการจัดหลักสูตร เป็นการติดตามการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการควบคุม กำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด โดยลักษณะของการติดตามผล มีดังนี้ (กรมวิชาการ , 2533)

1. เป็นการตรวจสอบความมุ่งหมายการปฏิบัติงาน เพื่อดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผนหรือโครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เน้นการเก็บข้อมูลในระหว่างการดำเนินงาน ว่าเป็นอย่างไรแตกต่างจากที่กำหนดไว้หรือมีปัญหาอะไรหรือไม่

การติดตามและประเมินผล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะจะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างไร บรรลุตามเป้าประสงค์ และผลงานที่วางไว้หรือไม่ มีข้อบกพร่องประการใด ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโอกาสต่อไปให้ได้ผลดียิ่งขึ้น (พะยอม สุขมาก, 2536) ควรมีการวางแผนงาน รับคิชอบด้านการประเมินผล ให้สอดคล้องกับงานอื่น ๆ ดังนี้ (ดิเรก ศรีสุขโข:ข้างถึงในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528)

1. สิ่งที่ต้องประเมินผล
2. วิธีการประเมินผล
3. ตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ประเมินผล
4. กำหนดเวลาการประเมินผล
5. กำหนดเวลาการรายงานผลตามขั้นตอน
6. สร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการประเมินผล
7. การดำเนินงานประเมินผลแต่ละขั้นตอน
8. การรายงานการประเมินผลโครงการตามกำหนดเวลา
10. การเขียนรายงานประเมินผลทั้งโครงการ

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร จึงสามารถติดตามประเมินผลใน 2 ขั้นตอน คือ

1. การติดตามประเมินผลเตรียมการจัดหลักสูตร
2. การติดตามประเมินผลการทำงานการจัดหลักสูตร

2.3.1 การติดตามประเมินผลเตรียมการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลเตรียมการจัดหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ให้ทราบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการเตรียมการจัดหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร และใครเป็นผู้รับผิดชอบ โดยจะติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร ในด้านการหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา เอกสาร ข้อมูล การเตรียมบุคลากร การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา การเตรียมนักเรียน การเตรียมผู้ปกครอง และชุมชน การกำหนดธรรมเนียมปฏิบัติสถานศึกษา การจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อให้การเตรียมการจัดหลักสูตร มีความพร้อมและสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรให้มากที่สุด

2.3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติหรือไม่ ใครเป็นผู้ดำเนินการ และใช้วิธีดำเนินการอย่างไร ในด้าน การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ การจัดการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมนักเรียน การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง การนิเทศ ติดตาม การสนับสนุน ทรัพยากร เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาต่าง ๆ ของการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เพื่อจะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3.3 การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

เป็นขั้นตอนการที่จะสะท้อนให้ทราบถึง ผลการดำเนินงานในช่วงเวลา หนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นต้น และในการประเมิน จะเน้นข้อมูล ที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำไปสู่การเผยแพร่ หรือรายงานผู้เกี่ยวข้อง ให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำไปสู่การวางแผนดำเนินการอื่นๆต่อไป ซึ่งการ ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียน วารสาร เผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน ฯลฯ และในระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนนี้ มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้อง ขอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษา- ธิการ , 2546)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังนี้

หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. เพื่อความเป็น เอกภพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
3. เรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ยึดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพ ในการจัดการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะ และกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิต มากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลป วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติ และท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตร เป็น 4 ช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่1 ชั้นประถมศึกษาปีที่1-3 , ช่วงชั้นที่2 ชั้นประถมศึกษาปีที่4-6 , ช่วงชั้นที่3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3, ช่วงชั้นที่4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4-6

2. สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และ
คุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษา และพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพ และเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาอังกฤษ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดเพิ่มเติม จากสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อ
พัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ ให้ครบถ้วนทุกด้าน ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการ
ทำประโยชน์เพื่อสังคมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้
ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความรู้ ความสามารถ
ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการ
พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานการเรียนรู้
การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่1 ชั้นประถมศึกษาปีที่1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ
4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่2 ชั้นประถมศึกษาปีที่4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ
4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ
4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ
ไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

ภาพที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม แสดงไว้ในภาพต่อไปนี้

(ที่มา: ศึกษาธิการ,กระทรวง,หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544,กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภา,2545)

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษา และพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	□	□	□	□
เวลาเรียน	ประมาณ ปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000-1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการ แก้ปัญหา
- สาระการเรียนรู้ ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
- กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ
ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย สำหรับ
การเรียนนอกระบบสามารถจัดเวลาเรียน และช่วงชั้น ได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร และเวลาเรียน ดำเนินการ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้ในช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการ อย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม จัดเวลาเรียนเป็นรายปี

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้าย ของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคล พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนบุคคลและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อ จัดเวลาเรียนเป็นรายปี

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการ และเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาคน และประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้ จัดเป็นหน่วยกิต เพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองต่อความสามารถ ความถนัดความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค

สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดไว้เฉพาะส่วน ที่จำเป็น สำหรับเป็นพื้นฐาน ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียด ดังนี้ กลุ่มภาษาไทย มี 5 สาระ 6 มาตรฐาน ,กลุ่มคณิตศาสตร์ มี 6 สาระ 19 มาตรฐาน, กลุ่มวิทยาศาสตร์ มี 8 สาระ 13 มาตรฐาน , กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มี 5 สาระ 12 มาตรฐาน, กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา มี 5 สาระ 6 มาตรฐาน ,กลุ่มศิลปะ มี 3 สาระ 6 มาตรฐาน และกลุ่มภาษาต่างประเทศ มี 4 สาระ 8 มาตรฐาน

การจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝัง ด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียน เห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

การเรียนรู้ ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการ และวิธีที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึง พัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ / วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้ จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว , การบูรณาการแบบคู่ขนาน , การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และการบูรณาการแบบโครงการ

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองตอบต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเรียนนั้น ไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระ ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทย และคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ พัฒนาลักษณะนิสัย สุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้ มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการงาน การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3 การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการ ทฤษฎีที่ยากซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมากขึ้น เพื่อ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ รู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัว เข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่4-6 การจัดการเรียนรู้ เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้น ความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษา เฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สื่อการเรียนรู้ มีดังนี้

สื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่าย และรวดเร็วขึ้น กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้ อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้ เป็นไปตามแนวการจัดการ การเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริม ความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีเลือก การใช้สื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ ที่จัดทำขึ้นเองและที่ เลื่อนนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้และ พัฒนาสื่อการเรียนรู้
6. จัดหา หรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อ การเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีดังนี้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอน ใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติ ในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษา ต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน แก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายใน และนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผล ระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ควบคู่กับการเรียนการสอน ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ระหว่างเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ แก่แก่ใจ ปรับปรุงให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และมีหลักสูตรชัดเจน เพื่อการประเมินผลปลายภาค/ปี

การวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการวัด และประเมินผล เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน ตามมาตรฐานช่วงชั้น และตรวจสอบ การอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ตลอดจนคุณภาพที่พึงประสงค์ ให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพผู้เรียน

การวัดและประเมินผลระดับชาติ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยการประเมินผู้เรียนทุกคน ที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือชั้น ป.3 ป.6 และ ม.3 ม.6

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนที่จะจบการศึกษาทุกช่วงชั้น ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ดังนี้

1. ต้องเรียนรู้ และผ่านการตัดสินใจผลตามเกณฑ์ของสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. ต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

หลังจากมีประกาศใช้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนทุกแห่งทั่วประเทศ จะต้องเปลี่ยนหลักสูตรจากเดิม มาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ โรงเรียนจึงมีภารกิจที่สำคัญ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเอง โดยยึดกรอบแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึงหลักสูตรสถานศึกษา ไว้ดังนี้

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นแผน หรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคล พัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลก ได้อย่างมีความสุข ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย การเรียนรู้และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

หลักสูตรสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายาม จัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนา ให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนาน และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ ปรียบเสมือนเป็นวิธีการสร้างกำลังใจ และเร้าให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคนควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจ และประสิทธิภาพให้ผู้เรียน และพัฒนาความมั่นใจให้เรียน และทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญๆ ในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนา หลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของคน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนักเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษา ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อม ในการเป็นผู้บริโภค ที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระ และเข้าใจในความรับผิดชอบต่อ

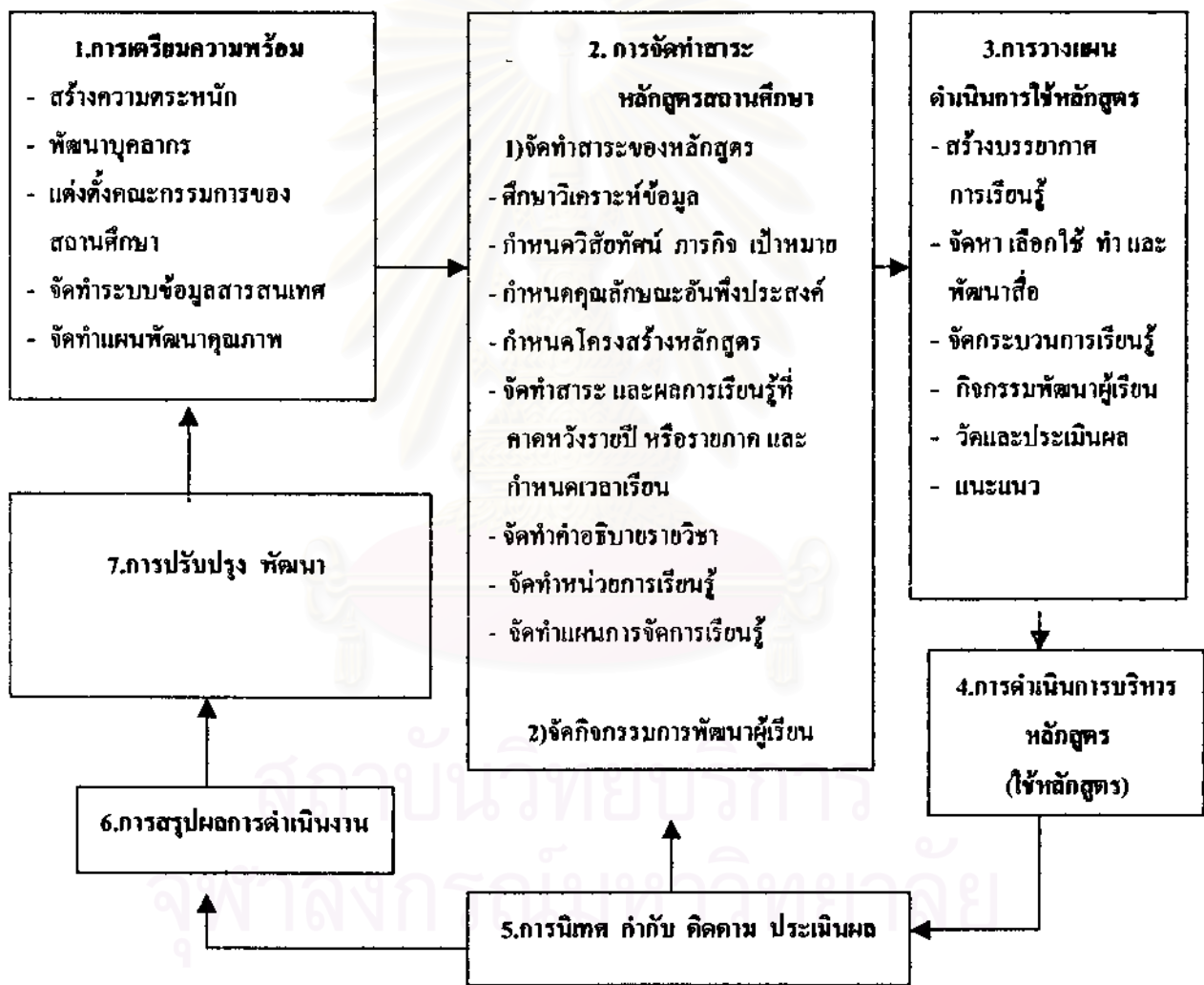
4. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

หลักสูตร จะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการ และความจำเป็นตลอดเวลา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญ ในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งภารกิจในการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อม, ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา, ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร, ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร), ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล, ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงาน และภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนา

หลักสูตรสถานศึกษา จะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่าสถานศึกษา จัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจที่สำคัญก่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมในทุกๆด้าน เช่น การสร้างความตระหนัก ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญและยอมรับ,การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา,การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาระดับต่างๆ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และตามความจำเป็นของสถานศึกษา,การจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ ให้มีข้อมูลใช้ในการจัดการศึกษา,การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

ภาพที่ 1 แผนภูมิการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา แสดงไว้ในภาพต่อไปนี้

(ที่มา : ศึกษาธิการ,กระทรวง.หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 .กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ อรุณกาล,2545)

แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ถือเป็นภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษา เพราะหลักสูตรสถานศึกษาเปรียบเสมือนแผนแม่บท ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีแนวทางการจัด ดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. การจัดทำสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร
4. การออกแบบการเรียนรู้
5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสาร หลักฐานการศึกษา
7. การพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน
8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

สถานศึกษา จำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาต้องปรับตัว ปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงสุดหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียนที่มีพันธกิจ หรือภาระหน้าที่ร่วมกัน ในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย แผนการปฏิบัติและการติดตามผล ตลอดจนจัดทำรายงานแจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษา เพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษา และจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติ ที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้ แผนกลยุทธ์ ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางสร้างสรรค์จึงงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายเพียบพร้อมเช่น ระบบคุณภาพระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงาน

ฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุน ครู อาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ คือ วิสัยทัศน์ที่ว่านี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

วิสัยทัศน์ เป็นเจตนารมณ์ อุทิศการ หักการ ความเชื่อ อนาคตที่พึงประสงค์ เป็นการคิดไปข้างหน้า มีเอกลักษณ์ สามารถสร้างศรัทธาและจุดประกายความคิดในสภาพการพัฒนาสูงสุภาพการกิจ คือ วิธิดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

เป้าหมาย กำหนดเป็นความคาดหวังด้านคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่สถานศึกษากำหนด และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นอกจากนั้น สถานศึกษาคงร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาจะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าว ให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียน หรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

โครงสร้างหลักสูตร ซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้ และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจน เพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 1. สาระการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายวิชา หน่วยการเรียนรู้ ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระ รายภาคหรือปี ทั้งกำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น 2. มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน 3. กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายภาคหรือปี

การจัดทำสาระของหลักสูตร

1. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

หรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปีหรือรายภาค ของสาระการเรียนรู้ ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

2. กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1 และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3. กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ดังนี้ ช่วงชั้นป.1-ป.3,ป.4-6 และม.1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดจำนวนคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นม.4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสม สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลา หรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ สำหรับคำอธิบายรายวิชา มีแนวทางการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้ตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ส่วนชื่อรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจนมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้นๆ

5. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการ จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียน ได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วย ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคของทุกวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปีหรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและและผู้สอน

การออกแบบการเรียนรู้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของผู้สอน ที่จะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้นๆ โดยคาดหวังว่า ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ จะมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลายที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการด้านต่างๆของผู้เรียนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ในแต่ละช่วงชั้นควรมีรูปแบบที่หลากหลายและมากมายด้วยวิธีการ โดยเฉพาะการเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้ทั้งผู้สอน และผู้เรียนต้องนำกระบวนการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ที่ต้องพยายามนำกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ มาสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนที่ต้องมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้พัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ ตลอดจนมีเจตคติต่อกระบวนการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. สื่อประกอบการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา ต้องมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จัดเป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีความยืดหยุ่นในกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและประเทศชาติ โดยจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่จากแหล่งการเรียนรู้ และสื่อการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่นๆ ที่จะสามารถอำนวยความสะดวกสำหรับใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองโดยจำเป็นต้องการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา เอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี การศึกษาอื่นๆ นอกจากนี้ยังต้องมีการพัฒนาทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีจำนวนมากเพียงพอกับความต้องการใช้ของผู้เรียน

3. การวัดและประเมินผลการศึกษา

การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพราะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะสามารถแสดงพัฒนาการในด้านความรู้ ความสามารถและความสำเร็จของผู้เรียน โดยใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ โดยสามารถประสบความสำเร็จและบรรลุได้ตามศักยภาพของตนเอง

ดังนั้น สถานศึกษา จึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายในสถานศึกษาใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับชุมชน และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อสร้างความมั่นใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนทั้ง ภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งจุดสำคัญของการวัดและประเมินผลการศึกษา ก็คือมุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าและพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ต้องใช้วิธีการที่ หลากหลายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยสามารถดำเนินการ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้สะท้อนภาพ สัมฤทธิ์ผลของการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะทราบระดับพัฒนาการของผู้เรียนได้ตามสภาพความเป็นจริง

การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

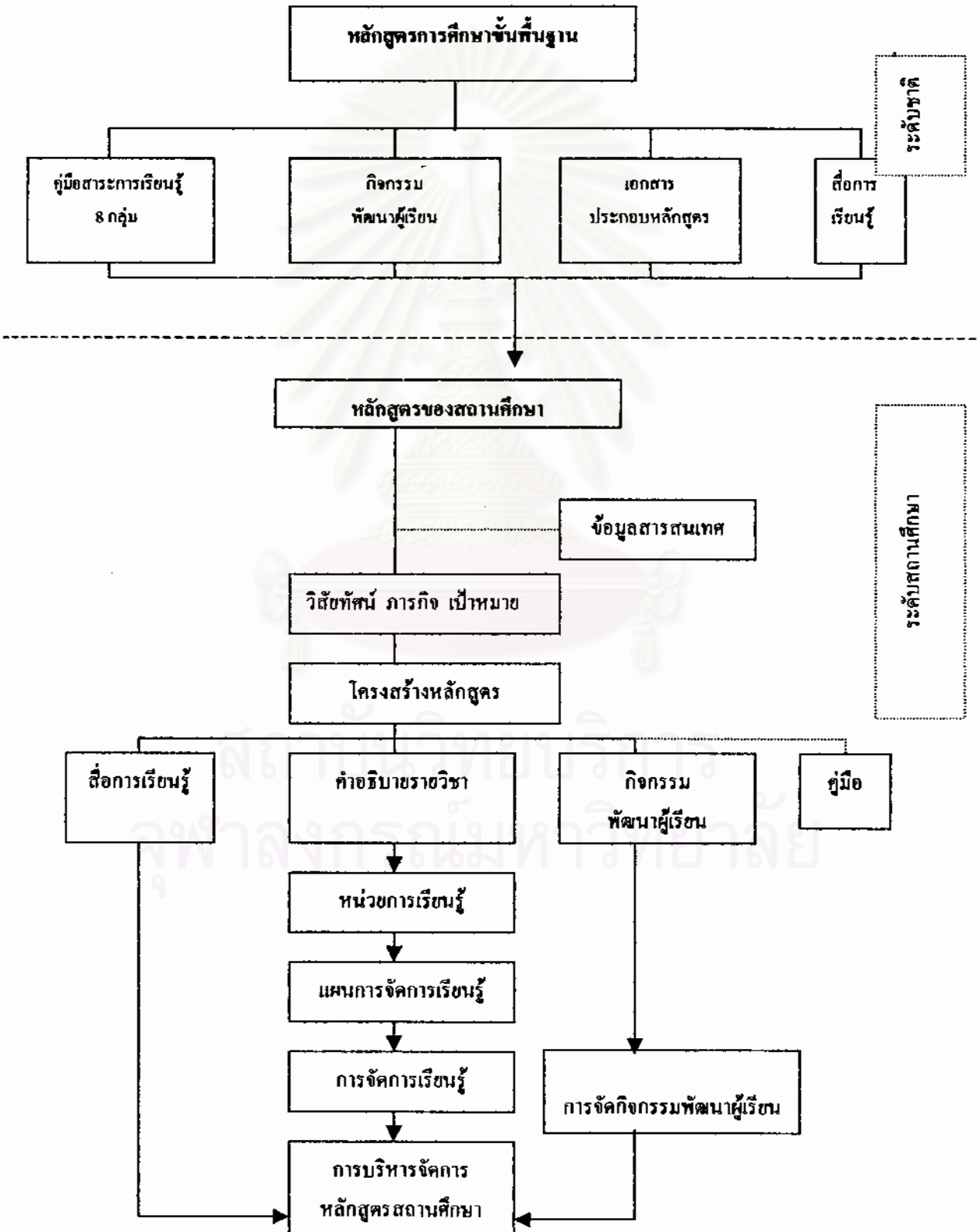
สถานศึกษา ต้องจัดให้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถ เลือกรูปแบบต่างๆ สำหรับเป็นประสบการณ์นอกจากการเรียนในชั้นเรียนได้ตามความสนใจ ความถนัด ที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้ให้มีการ ประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบต่อเนื่องโดยให้ถือว่า เป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่าน ช่วงชั้นเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น

- 1.1 กิจกรรมส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ เช่น บูรณาการโครงการ การจัดสอน เสริม การจัดกลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ฯ
- 1.2 กิจกรรมตามความสนใจความถนัดความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน เช่น กิจกรรมชมรมต่างๆ
- 1.3 กิจกรรมบริการและบำเพ็ญประโยชน์ เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงภารกิจในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงไว้ในภาพต่อไปนี้

(ที่มา: ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2545)

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระเวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิต มากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนด โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ช่วงชั้นที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
ช่วงชั้นที่ 3	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
ช่วงชั้นที่ 4	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาคำต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็นกลุ่บทุ้ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาคำต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม ไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็น ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้น เพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกายสติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่ง ที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสม ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงปัญหาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ชูวาทศาสตร์ และผู้นำเพื่อยุวประชา เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

มีเวลาเรียนปีละ ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการ และเตรียมผู้เรียน ให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้าง ที่เป็นสาระการเรียนรู้จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดง

คุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปีและเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษา ต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้สถานศึกษา สามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใหม่ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้น อย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้นๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้นยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถสร้างเสริมสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศ ตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ

ลักษณะหลักสูตร ในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิต เพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ

การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่นๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดการเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลงเหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝน ทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษา จะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็ก มีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่างๆ โดยต้องจัดเวลาเรียน ในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่ม ควรให้มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ และจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณ วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ในช่วงชั้นนี้เป็น การเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียน ในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ได้ในบางกลุ่มสาระ

เช่น ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้นๆ หรือรายวิชาเดี่ยว หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ระบุไว้แล้วก็อาจพัฒนาเป็นรายวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้ เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นให้พิจารณาขีดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และ โอกาสที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่างๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่างๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่างๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้ สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วน ที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาษาไทย

สาระที่ 1 : การอ่าน

มาตรฐานที่ ท 1.1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 : การเขียน

มาตรฐานที่ ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษา ค้นคว้า อย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 : การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐานที่ ท3.1 : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆอย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษา และหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างทักษะนิสัย บุคลิกภาพและความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค 1.2 : เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวน และความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่างๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.3 : ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค 1.4 : เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวน ไปใช้ได้

สาระที่ 2 : การวัด

มาตรฐาน ค 2.1 : เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค 2.2 : วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค 2.3 : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ 3 : เรขาคณิต

มาตรฐาน ค 3.1 : อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

มาตรฐาน ค 3.2 : ใช้การนิยาม (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ 4 : พีชคณิต

มาตรฐาน ค 4.1 : อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์ และฟังก์ชันต่างๆได้

มาตรฐาน ค 4.2 : ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์อื่นๆ แทนสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหาได้

สาระที่ 5 : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค 5.1 : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค 5.2 : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค 5.3 : ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ 6 : ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค 6.1 : มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค 6.2 : มีความสามารถในการให้เหตุผล

มาตรฐาน ค 6.3 : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค 6.4 : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆได้

มาตรฐาน ค 6.5 : มีความกตริเริ่มสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ 1 : สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 : เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเอง และดูแล สิ่งมีชีวิต

มาตรฐานว1.2:เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆในระบบนิเวศมีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์มาตรฐาน ว 3.2 : เข้าใจหลักการและธรรมชาติ ของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสาร สิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 : แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 : เข้าใจธรรมชาติและแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์มี กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง และมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 : เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่างๆของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 : พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงาน กับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 : เข้าใจกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นบนผิวโลก ความสัมพันธ์ของกระบวนการต่างๆที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำ ความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 : ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว 7.1 : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะ และผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐานว.7.2: เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศ ที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 8 : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา ระบุว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอนสามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้นๆ เข้าใจว่า วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ คนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระที่ 2 : หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของกรรณพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณีและ วัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ชีตมัน สรีรธา ละธำรง รักษา ใ้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สาระที่ 3 : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 : เข้าใจและสามารถ บริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใ้ ทรัพยากรที่ มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจ อย่างพอเพียง เพื่อการ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ และ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมา วิเคราะห์ เหตุการณ์ ต่างๆอย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลง ของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผล กระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรง ความเป็นไทย

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทาง ภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ 1 : การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ 1.1 : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ 2 : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ 2.1 : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิตครอบครัวพลศึกษาและมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ 3 : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1 : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา

มาตรฐาน พ 3.2 : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขันและชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ 4 : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน 4.1 : เห็นคุณค่าและมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสียดต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้จ่ายสารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ 1 : ทักษะศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ค่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่า นาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า ของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ 1 : การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง.1.1 : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึกในการใช้พลังงานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง 1.2 : มีทักษะกระบวนการทำงานและการจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่องาน

สาระที่ 2 : การอาชีพ

มาตรฐาน ง 2.1 : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ 3 : การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง3.1: เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ภูมิปัญญา จินตนาการ และความคิด อย่างมีระบบในการออกแบบ สร้างสิ่งของเครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยี ในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม โลกของงานและอาชีพ

สาระที่ 4 : เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง 4.1 : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหาการทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ 5 : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง 5.1 : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศ ที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน ญี่ปุ่น อาหรับ บาลี และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่นๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษา ที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ค 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึก และความคิดเห็นโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ค 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่างๆ ใ้ได้อย่างสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพและมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ค 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศ ในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ค 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ค 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงาน การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มจะกำหนดไว้ในเอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนใน

การแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของคน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังค่านิยม พัฒนาความคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่างๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้งทั้งความคิด และการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทองแก้ปัญหา โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ชี้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาบูรณาการ ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม นำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่างๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทาง โดยการวัดเงา คิดคำนวณเรื่องเงาในช่วงเวลาต่างๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่างๆ หรืออีกคนหนึ่ง อาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะ เรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระ มาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่ม วิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่นเรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนรู้ภาษาคำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์ จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษา ให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรม เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนสุขศึกษา อาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการเป็น โครงการ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้ หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่างๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้น มารวมเป็น เรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการ เน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายคนตรี กิจกรรม เข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นมีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองตอบต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้นไม่ควร ใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระในลักษณะ บูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการคิดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิด วิเคราะห์ พัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำไป แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้น

เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเอง ในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สำหรับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหยุ่นวิธีการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการของท้องถิ่น

สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างค่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆเน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนคิดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ถึกซึ้งและต่อเนื่อง ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษานักงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน

4. ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมหลากหลายและสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ และประเมินคุณภาพมาตรฐาน สื่อการเรียนรู้ ที่จัดทำขึ้นเอง และเลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่ นั้น อย่างสม่ำเสมอ
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในสถานศึกษา และในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้ เป็นระยะๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินผลทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียน แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดมุ่งหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยม อันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไป

ในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียน ที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ผู้สอนและพ่อ แม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็น ภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของคน ครู ผู้สอนจะเข้าใจ ความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมิน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า ด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่าน มาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้าย ของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูล ที่ได้จากการประเมิน จะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาแต่ละแห่ง

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียน สามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับและ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (จบการศึกษาระดับพื้นฐาน)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณา จัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียน เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียน เอกสารแสดงวุฒิการศึกษา แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจะกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ในรายละเอียดต่อไป

การเทียบโอนผลการเรียน

ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพ

มาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ
2. พิจารณาจากความรู้ และประสบการณ์ตรง จากการปฏิบัติจริง การทดสอบ การสัมภาษณ์ ฯลฯ
3. พิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติได้จริง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง และระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

การพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาศักยภาพครู ถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาว่ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้ครูจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม การมีครูพี่เลี้ยง ครูทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ครูแนะแนว ทั้งหมดเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาต้องพัฒนาสร้างสรรค์ให้เป็นระบบ โดยมีปัจจัยเกี่ยวพันที่มีประสิทธิภาพ หรืออันควยนวัตกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนมีระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนเป็นผู้ช่วยครู เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพครูให้มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของครูแกนนำ ครูต้นแบบ และสถาบันการศึกษาชั้นสูง เช่น คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏ และมหาวิทยาลัย รวมทั้งชมรมวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตร ที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญ

4. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

1. หลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ สถานศึกษาจึงต้องมีหลักสูตร

ของตนเอง คือ หลักสูตรสถานศึกษาประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งหมด และประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็น พื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติม เป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว และชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานและ สถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ ให้แนวทางที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนา หลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้นๆ ดังนี้

2.1 หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขและความเพลิดเพลิน ในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุดสำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็งความสนใจและ ประสบการณ์ ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจ กัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูล สารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล

2.2 หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริม การพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคล และสังคม หลักสูตรสถานศึกษา ต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมากขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนักเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิต อยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง ในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับ ชาติและระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภค ที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

3. การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตร จะต้องสนองตอบ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และ เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของการศึกษา ผู้สอนต้องปรับปรุงกระบวนการสอนและ ประเมินกระบวนการสอนของตน เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลง

และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถ้าหลักสูตร มีการปรับปรุง ให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อมองอนาคตว่าโลกและสังคมรอบๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรและสถานศึกษาจะต้องปรับตัวปรับหลักสูตรอย่างไรจึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา แสดงความประสงค์อันสูงส่งหรือวิสัยทัศน์ที่ปรารถนาให้สถานศึกษาเป็นสถาบันพัฒนาผู้เรียน ที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการและการติดตามผลตลอดจนจัดทำรายงาน แจ้งสาธารณชน และส่งผลย้อนกลับให้สถานศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานที่เหมาะสมตามหลักสูตรของสถานศึกษาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของชาติที่กำหนดไว้

กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่างๆเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้น ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างสรรค์ดีงามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุน ในการปฏิบัติงานเกิดขึ้น อย่างเป็นเครือข่ายเทียบพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ ด้วยวิธีดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

3.2 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

จากวิสัยทัศน์ เป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่สถานศึกษา ได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้น ให้เป็นรายปีหรือรายภาคพร้อมกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ให้ชัดเจนเพื่อให้ครูทุกคน คือครูผู้สอนและครูผู้สนับสนุน ได้นำไปออกแบบการเรียนการสอนการบูรณาการ โครงการร่วม เวลาเรียน การมอบหมายงาน/โครงการเพิ่มผลงานหรือการบ้าน ที่มีการวางแผนร่วมกันทั้งสถานศึกษา เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่ครอบคลุมภาระงาน การจัดการศึกษาทุกด้านของสถานศึกษา

3.3 การกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

สถานศึกษานำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระต่างๆ จากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ และกำหนดสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปี หรือรายภาค ทั้งนี้ต้องพยายามกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาด้วย พิจารณากำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล พร้อมทั้งการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และสามารถกำหนดในลักษณะผสมผสาน บูรณาการ จัดเป็นชุดการเรียนรู้ แบบยึดหัวข้อเรื่อง หรือจัด เป็นโครงการได้

3.4 การออกแบบการเรียนการสอน

จากสาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค สถานศึกษา ต้องมอบหมายให้ผู้สอนทุกคนออกแบบการเรียนการสอน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนควรจะสามารถทำอะไรได้ เช่น ช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งมีชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้สาระเรื่องที่กำหนดได้ในระดับใด ยกตัวอย่าง วิชาคณิตศาสตร์ ที่มีสาระที่ 1 : จำนวนและการดำเนินการ และมี มาตรฐาน ค. 1.1 : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวน และการใช้จำนวนในชีวิตจริง ผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะสามารถทำอะไรได้ เช่น ในช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ข้อหนึ่งว่า มีความคิดรวบยอดและความรู้ลึกเชิงจำนวนเกี่ยวกับ จำนวนนับและศูนย์ และผู้เรียนในช่วงชั้นนี้จะมีความสามารถอย่างไร เช่น ผู้เรียนในชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 สามารถนับ ได้ 1 ถึง 100 และมากกว่า เป็นต้น การออกแบบการเรียนรู้อาจต้องให้ผู้เรียน พัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์และสังคม

3.5 การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต

ในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี นั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็น ที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนมี ทักษะในด้านการอ่าน การเขียน การคิดเลข การคิดวิเคราะห์ และการใช้คอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสอน ที่ยึดหัวข้อเรื่องจากกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หรือสังคมศึกษา ตามความเหมาะสมของ ท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้ด้วยกลุ่มสาระต่างๆเข้ากับหัวข้อเรื่องที่เรียนอย่างสมดุล ควรกำหนด จำนวนเวลาเรียนสำหรับสาระการเรียนรู้รายปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ควร กำหนดจำนวนเวลาสำหรับการเรียนตามสาระการเรียนรู้รายปี ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความ จำเป็นในการสอนเพื่อเน้นทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่าน การเขียน การคิดเลข และการคิด วิเคราะห์ โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งจะต้องจัดให้ผู้เรียน เรียนอย่างสนุกเพลิดเพลิน ซึ่งในแต่ละ

ตามเวลาไม่ควรใช้เวลายาวเกินความสนใจของผู้เรียน นอกจากผู้สอนจะจัดให้เป็นกิจกรรม เช่น การฝึกให้เขียนหนังสือเป็นเล่ม เป็นต้น

การเรียนการสอนควรดำเนินไปตามความสนใจของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 ผู้สอนควรเข้าใจจิตวิทยาการสอนเด็กเล็กอย่างลึกซึ้ง สามารถบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนตอบสนองต่อชีวิตที่อยากรู้อยากเห็นของเด็กโดยเฉพาะ แต่ต้องไม่ลืมมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานดังกล่าว สำหรับในช่วงชั้นที่ 2 ผู้เรียนซึ่งได้ผ่านการเรียนการเล่นเป็นกลุ่มมาแล้ว ในช่วงชั้นนี้จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเริ่มทำงานเป็นทีม การสอนตามหัวข้อเรื่องจึงเป็นเรื่องสำคัญ หัวข้อเรื่องขนาดใหญ่สามารถจัดทำเป็นหัวข้อย่อย ทำให้ผู้เรียนรับผิดชอบไปศึกษาค้นคว้า ตามหัวข้อย่อยเหล่านี้เป็นการสร้างความรู้ของตนเองและใช้กระบวนการวิจัย ควบคู่กับการเรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนำผลงานมาแสดง ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ผลงานของกันและกันในรูปแบบแฟ้มสะสมผลงาน

การเรียนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษากาตบังคับ เป็นการเรียนที่มุ่งพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียนสถานศึกษา นอกจากจะทบทวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องจัดการเรียนแบบบูรณาการเป็นโครงงานมากขึ้น เป็นการเริ่มทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจการศึกษาสู่โลกของการทำงานตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม นวัตกรรมด้านการสอนและประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ แม้การเรียนภาษา ก็สามารถเป็นช่องทางสู่โลกของการทำงานได้ และต้องชี้แจงให้ผู้เรียนได้ทราบว่าสังคมในอนาคตจะต้องอยู่บนรากฐานของความรู้ สถานศึกษาจึงต้องจัดบรรยากาศให้อยู่ในสภาพแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์เป็นตัวอย่างแก่สังคม และควรจัดรายวิชาหรือ โครงงานที่สนองความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเพิ่มขึ้นด้วย

การเรียนในช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา จะต้องจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวให้ผู้เรียนมีความพร้อมในด้านการศึกษาคือ ในระดับที่สูงขึ้น หรือการประกอบอาชีพ ดังนั้นสถานศึกษา ควรจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ในลักษณะรายวิชาหรือ โครงงาน

3.6 แนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา

เพื่อให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดำเนิน ไปด้วยดี บรรลุตามที่คาดหวัง จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงานดังนี้

3.6.1 การจัดทำสาระของหลักสูตร

1) กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเข้ม (Honour Course) ให้สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับรายวิชาที่จะจัด

2) กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ (1) ให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและของชุมชน

3) กำหนดเวลาและหรือจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายภาคทั้งสาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมขึ้น ดังนี้

3.1 ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนเวลาเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

3.2 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาคและกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

ในการกำหนด จำนวนหน่วยกิตของสาระการเรียนรู้ รายภาคสำหรับช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ใช้เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นวิชาเฉพาะทางอื่นๆ ใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ สาระการเรียนรู้ที่ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ระหว่าง 40-60 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม และใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน

4) จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดตามข้อ 1) 2) และ 3) มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้นๆ

สำหรับชื่อรายวิชามีแนวทางในการกำหนดดังนี้ ชื่อรายวิชาของสาระการเรียนรู้ ให้ใช้คำเชื่อมกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนชื่อที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน มีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5) จัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียน ได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย ประกอบด้วย

มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลาสำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกรายวิชา

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการ ทั้งภายใน และระหว่าง สาระการเรียนรู้หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

6) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาคและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

3.6.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคน เข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการ โครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2) จัดกิจกรรมตามความสนใจความถนัดตามธรรมชาติ และความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่างๆ เป็นต้น
- 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
- 4) จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่างๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและส่วนรวม
- 5) ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

3.6.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็น เป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษา จะกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้หากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและ ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการ

ปรับปรุงพัฒนาและการส่งต่อ ทั้งนี้ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียนผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องร่วมกัน ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี/รายภาค

ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผล รวมด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเพื่อทราบความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนสถานศึกษา จะได้นำไปกำหนดแผนกลยุทธ์ ในการปรับปรุงพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

แนวทางการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด

3.6.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้สอน นำกระบวนการวิจัยมาผสมผสาน หรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนแก้ปัญหาหรือพัฒนา การดำเนินการแก้ปัญหา หรือพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปผลการแก้ปัญหา หรือพัฒนาการ รายงานผลการเรียนรู้ และการนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญในการให้ทุกส่วน ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาลงไปยังท้องถิ่นโดยตรง โดยเฉพาะสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ดังนั้นเพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษา คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการศึกษามีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เห็นความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผน และดำเนินงาน การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การกำกับติดตามประเมินและรายงานผลการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เป็นกลไกหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่มาตรฐานกำหนด โดยต้องมีการดำเนินการที่เป็นระบบหรือข่าย ครอบคลุมทั้งหน่วยงานภายในและภายนอกกระทรวง ตั้งแต่ระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากบุคคลทุกระดับ และทุกอาชีพ ในการกำกับ ดูแล

และประเมินผลต้องมีการรายงานผลจากทุกระดับให้ทุกฝ่ายรวมทั้งประชาชนทั่วไปทราบเพื่อค้นหาแนวทางร่วมกันพัฒนาคุณภาพต่อไป

เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพอย่างแท้จริง ต้องมีการประเมินผลการจัดการศึกษา ทั้งระดับชาติ เขตพื้นที่ และสถานศึกษา

5. หลักบูรณาการทางการศึกษา

หลักสูตรบูรณาการ

ความหมายของการบูรณาการและการบูรณาการทางการศึกษา

การบูรณาการ หมายถึง ความสมบูรณ์หรือเพียบพร้อมทุกด้าน เช่นร่างกายแข็งแรง อารมณ์ดี ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ หรืออาจกล่าวง่าย ๆ คือ พัฒนาการทั้งสี่ด้าน (กาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา) นั้นเอง (บันลือ พลฤกษ์วัน, 2524 : 107) นอกจากนี้บูรณาการยังมีความหมายรวมถึง ความสมดุล ความพอดี ความได้สัดส่วน ความไม่ขาดไม่เกินอันเกิดจากการรวมกันของส่วนประกอบต่าง ๆ (สมพงษ์ พลละสุรย์, 2521 : 181) ส่วนการบูรณาการในทางการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

Good (1959 : 221) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการทางการศึกษาว่าหมายถึงสภาพของการจัดรวมความรู้ในวิชาต่าง ๆ มาไว้เป็นหน่วยการเรียนรู้เดียวกัน โดยจัดให้สัมพันธ์กันด้วยการสอดแทรกในเนื้อหาวิชา ซึ่งกระบวนการ หรือการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันในรูปของโครงการหรือกิจกรรม ตัวอย่างเช่น สอนเรื่องคลองปานามา ก็จะประกอบด้วยวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์รวมกันอยู่ โดยให้เป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวกับเรื่องคลองปานามา

สุมิตร คุณานุกร (2521 : 42) กล่าวว่า การบูรณาการหมายถึงการทำให้สมบูรณ์ และการทำให้เต็มหน่วยบูรณาการจึงหมายถึงหน่วยความรู้ที่เต็มสมบูรณ์ คำว่าเต็มสมบูรณ์ในที่นี้หมายถึงว่า ความรู้เหล่านี้ได้ถูกรวบรวมประมวลมารวมเข้ากันไว้ภายในหน่วยเดียวกันและความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหน่วย ถ้าเป็นหน่วยที่ยืดค่านิยมแบบแกน ผู้เรียนก็จะมีค่านิยมนั้น ถ้าเป็นหน่วยที่ยืดกิจกรรมเป็นแกนผู้เรียนก็จะสามารถประกอบกิจนั้นได้

เปลื้อง ณ นคร (2521 : 25) กล่าวว่า การบูรณาการในทางการศึกษา หมายถึง การสอนและการเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วย หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการรวมวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันนั่นเอง

ดังนั้นการบูรณาการทางการศึกษาจึงหมายถึงการรวมความรู้ในวิชาต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเข้ามาไว้ภายในหน่วยเดียวกัน

ความหมายของหลักสูตรบูรณาการ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรบูรณาการ (integrated Curriculum) ไว้ดังนี้

Ornstein and Hunkins (1993 : 238-239) กล่าวว่าหลักสูตรบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกันในการวางแผนหลักสูตร โดยเน้นที่ความสัมพันธ์ในแนวราบ (Horizontal Relations) ของเนื้อหาหรือหัวเรื่องต่าง ๆ ซึ่งการบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนได้มุมมองความรู้ที่เป็นองค์รวม

Humphreys (1981 อ้างถึงใน Kathy, 988) กล่าวว่า หลักสูตรบูรณาการเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยการตัดประเด็นรายวิชาต่าง ๆ แล้วนำมารวมกันในรูปแบบต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างมีความหมาย และให้เกิดการศึกษาค้นคว้าในเชิงกว้างหลักสูตรบูรณาการมีมุมมองการเรียนรู้และการสอน ในทิศทางที่เป็นองค์รวมและสะท้อนสู่โลกของความเป็นจริง

Lake(1999)ได้รวบรวมนิยามของหลักสูตรบูรณาการและสรุปภาพรวมความหลายของหลักสูตรบูรณาการซึ่งประกอบด้วยการรวบรวมรายวิชานั้นที่โครงการ แหล่งทรัพยากรจะเป็นไปตามเอกสารตำราที่มีอยู่สัมพันธ์กันภายในมโนทัศน์ หน่วยของหัวเรื่องเป็นหลักการเบื้องต้นในการจัดหลักสูตร ตารางเวลาที่มีความยืดหยุ่น และกลุ่มผู้เรียนที่มีความยืดหยุ่น

Knowes (1977) กล่าวถึงการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า หมายถึง การจัดวิชาที่มีเนื้อหาของสองวิชาหรือมากกว่านั้น โดยเนื้อหาของสองวิชานั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ ความคิดและหลักการของสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ดีที่สุด โดยผู้สอนต้องสามารถจัดการให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของสาขาวิชาต่าง ๆ ได้

สุจริต เพียรชอบ (2523 : 15-16) กล่าวถึงหลักสูตรบูรณาการว่าเป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันประสบการณ์นั้น ๆ ผู้ทำหลักสูตรได้คัดเลือกคัดทอนมาจากหลาย ๆ สาขาวิชาแล้วมาจัดเป็นหมวดหมู่

สัจจ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า หลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรที่มีความผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาวิชามากที่สุด จนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าวิชาหนึ่งวิชาใดเป็นหลักสำคัญในหลักสูตร

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรบูรณาการดังที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตรบูรณาการ หมายถึง หลักสูตรที่รวบรวมความรู้และประสบการณ์ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนเข้าเป็นอันคืบหนึ่งอันเดียวกัน โดยผู้ออกแบบหลักสูตรจะต้องเลือกเนื้อหาสาระตลอดจนประสบการณ์จากรายวิชาต่าง ๆ เข้ามาจัดเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ ซึ่งการจัดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์เข้าเป็นกลุ่ม เป็นหมวดหมู่หรือที่เรียกว่าบูรณาการนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างค่อเนื่อง เข้าใจความคิดและหลักการของสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ดีที่สุด มองเห็นความเชื่อมโยงของสาขาวิชาต่าง ๆ และมีมุมมองความรู้ที่เป็นองค์รวม

เป้าหมายของหลักสูตรบูรณาการ

ถ้าเราจัดลักษณะบูรณาการให้เกิดขึ้นในหลักสูตร เราก็เรียกหลักสูตรนั้นว่าหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrative Curriculum หรือ Intergrated Curriculum) หลักสูตรแบบบูรณาการมีจุดประสงค์เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีบูรณาการของเด็ก (Integrative Experience) เพราะเชื่อว่าประสบการณ์ที่มีบูรณาการในโรงเรียนนั้น จะทำให้เด็กดำเนินชีวิตหรือเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่านอกจากนี้ Newell (1994) ยังกล่าวอีกว่าเป้าหมายของการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนแบบบูรณาการ คือ เน้นผลผลิตตามที่ต้องการให้มีคุณภาพระดับสูงการเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการยอมรับนับถือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ยอมรับแนวคิดและมุมมองของผู้อื่นมีความสามารถในการประเมินปัญหา เข้าใจประเด็นทางจริยธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์และบูรณาการ มีความคิดสร้างสรรค์คิดแบบมีวิจารณญาณ มีความคิดไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ และมีมนุษยสัมพันธ์

จากการศึกษาของออสูเบล (Ausubel) (อ้างถึงใน เรณูมาศ วิจิตรรัตนะ, 2535)พบว่าหลักสูตรแบบเน้นเนื้อหาวิชานั้น ผู้เรียนจะซึมเนื้อหาวิชาได้ง่ายดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรโดยวิธีการบูรณาการจึงเป็นวิธีการที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง จุดมุ่งหมายของการบูรณาการหลักสูตร สรุปได้ 3 ประการ คือ

1. การบูรณาการหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มขอบข่าย ความรู้ ความคิด และ แง่มุมมองให้กับผู้เรียนเฉพาะในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่งจึงจัดรายวิชา ขึ้นเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน ในแต่ละสาขาวิชาหรือแต่ละวิชาเปิดใจกว้าง ไม่ติดยึดอยู่กับเฉพาะสาขา วิชาหรือวิชาชีพของตนเท่านั้น แต่เป็นคนที่เข้าใจและยอมรับความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่าง สาขาวิชาหรือวิชาชีพต่าง ๆ หลักสูตรบูรณาการประเภทนี้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปคือ การศึกษาทั่วไป หรือวิชาพื้นฐานทั่วไป (General Education)

2. การบูรณาการหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้โอกาสแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ เข้าใจและตระหนักปัญหาสังคม และความรับผิดชอบของคนในการแก้ปัญหาสังคม การกำหนด เค้าโครงของรายวิชาจะผสมผสานเนื้อหาจากสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยง กับปัญหา เช่น ปัญหาผลกระทบของสิ่งแวดล้อม ปัญหาควบคุมประชากร เป็นต้น ผู้เรียนที่เรียน รายวิชาเดี่ยว ๆ จะไม่สามารถมองเห็นสาเหตุของปัญหาและธรรมชาติของปัญหาเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน รวมทั้งไม่สามารถสังเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้อง

3. การบูรณาการหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมไทยและสังคม ของประเทศอื่น ๆ การจัดหลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสภาพปัจจุบัน ของสังคมไทย และปัญหาสังคมตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ โดยคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียน จบการศึกษาแล้วจะสามารถแก้ปัญหาของสังคม รวมทั้งเป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาสังคมที่ตนเอง มีส่วนร่วมรับผิดชอบอยู่และพัฒนาประเทศไทยส่วนรวม

รูปแบบของหลักสูตรบูรณาการ

รูปแบบของหลักสูตรบูรณาการ หรือสหวิทยาการ อาจมีหลายรูปแบบ ดังนี้ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2539)

1. ปรับหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปให้นักศึกษารู้กว้าง จุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูน ขยายพรรณณะ ปรับค่านิยม หรือแนวความคิดของผู้เรียนให้หลายหลายและลึกซึ้ง เช่น วิชาปรัชญา การเมือง จะเพิ่มพรรณณะค่านิยมหลายแง่มุม แนวทางการแก้ปัญหาแต่ปัญหาที่พบคือการนำ หลาย ๆ วิชามารวมกันแล้วแยกกันสอนจะไม่ใช่ Interdisciplinary แต่เป็น disciplinary

2. รูปแบบหรือลักษณะของรายวิชาหรือโปรแกรมในรูปแบบที่ต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และมองเห็นปัญหาใหม่ ๆ ปัญหาหลัก ๆ ของสังคม เช่น วิชาปัญหา ครอบครัวยุคศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา

3. การเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น เรียนองค์ความรู้ของสังคมไทย เช่น วิชา Thai study, ภูมิปัญญาชาวบ้าน

4. ลักษณะของสหวิทยาการเพื่อให้ผู้เรียน ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ของภูมิภาคและของโลกเป็นสำคัญ เช่น วิชา Asian study

5. การเรียนรู้เกี่ยวกับอนาคตเรื่องแนวทางใหม่ เรื่องของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นหลักสำคัญ เช่น วิชา Future study

6. ความต้องการใหม่ๆ ในสังคม เช่น กฎหมายธุรกิจ

7. สหวิทยาการที่ไม่มั่นคง ไม่ถาวร แต่เป็นการสร้างไว้เพื่อการทดลองค้นคว้าให้มีการปรับปรุงใหม่ เช่น วิชาบัณฑิตในอุดมคติ

เสริมศรี ไชยสร (2528 : 70-71) กล่าวว่า การบูรณาการในหลักสูตรอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ การบูรณาการเชิงเนื้อหาและการบูรณาการเชิงวิธีการ

1. การบูรณาการเชิงเนื้อหา ในแง่ของการผสมผสานเนื้อหาวิชาที่จะมีลักษณะหลอมรวมแบบแกนหรือแบบสหวิทยาการ จะเป็นหน่วยก็ได้ หรือจะเป็นโปรแกรมก็ได้ เช่นเดียวกันประเภทของหลักสูตรที่แบ่งตามเนื้อหาและมีความสัมพันธ์กันระหว่างวิชาแสดงว่ามีบูรณาการอยู่แต่ละระดับบูรณาการนั้นจะต่างกันตามลักษณะของการจัดเนื้อหาวิชาเหล่านั้น เช่น หลักสูตรแกน จะมีระดับบูรณาการมากกว่าหรือสูงกว่าหลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา เป็นต้น

2. การบูรณาการเชิงวิธีการ ได้มีการผสมผสานวิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆกัน โดยพยายามใช้ "สื่อประสม" และใช้ "วิธีการประสม" ให้มากที่สุด

ถ้าหลักสูตรมีบูรณาการจริงแล้ว จะต้องมีการผสมผสานทั้งในด้านเนื้อหาและในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะจะทำให้เด็กมีประสบการณ์ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์และต่อเนื่องกันมากกว่า ถ้ามีการจัดสอนแบบหน่วยเราอาจจะจัดหน่วยบูรณาการ ซึ่งอาจเรียกได้อีกว่าเป็นหน่วยสหวิทยาการหรือหน่วยแบบแกน เพราะมีลักษณะที่คล้ายกันมากกว่าต่างกัน ถ้าหน่วยนั้นไม่มีบูรณาการเชิงเนื้อหาวิชาเราจะเรียกว่าหน่วยรายวิชา การที่เราจะเรียกว่าหน่วยบูรณาการได้นั้นควรต้องมีทั้งบูรณาการเชิงเนื้อหาวิชาการและวิธีการ ในกรณีที่ต้องการรวมเนื้อหาวิชา 2 วิชาขึ้นไปเข้าด้วยกันแล้วตั้งเป็นวิชาใหม่ขึ้นมา ลักษณะเช่นนี้จะเป็นการบูรณาการเชิงเนื้อหาวิชาแต่การผสมผสานเกิดขึ้นอย่างแน่นแฟ้น กลายเป็นรายวิชาใหม่ขึ้นมาแล้วลักษณะเช่นนี้เราเรียกว่าเกิดการหลอมรวม (Fusion) การหลอมรวมมักทำให้เกิดวิชาใหม่หรือหน่วยใหม่ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นสหวิทยาการหรือแกนก็ได้ หลักสูตร สหวิทยาการนั้นมักเป็นการจัดเนื้อหาจากต่างสาขาวิชาให้ผู้เรียนได้เรียนหลักสูตรแบบแกนนั้นก็เช่นเดียวกัน มักรวมเนื้อหาหลากหลาย แต่เมื่อพูดถึงบูรณาการนั้นอาจเป็นได้ทั้งบูรณาการภายในสาขาวิชาเดียวกันและบูรณาการระหว่างสาขาวิชา

รูปแบบการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตร

การจัดหลักสูตรในลักษณะของการบูรณาการเนื้อหา อาจแตกต่างกันออกไปตามแหล่งทรัพยากรและความต้องการของสถาบัน รูปแบบที่กล่าวถึงต่อไปนี้เป็นรูปแบบที่ใช้จัดกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน

1. การบูรณาการเป็นวิชาความรู้เบื้องต้น (Introductory Courses) เป็นการบูรณาการเนื้อหาหลักสูตรของสาขาวิชาต่างๆ ที่ไม่ใช่สาขาวิชาเอกหรือสาขาวิชาชีพของผู้เรียนเข้าด้วยกัน ในลักษณะของวิชาความรู้เบื้องต้น หรือวิชาพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักการพื้นฐานและธรรมชาติของสาขาวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สาขาวิชาชีพของคนเช่นผู้เรียนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ จะต้องไปเรียนรายวิชาเบื้องต้นในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่จัดขึ้นในลักษณะบูรณาการและในขณะเดียวกันผู้เรียนในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก็จะต้องเรียนวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ที่จัดขึ้นในลักษณะบูรณาการเช่นเดียวกัน การดำเนินงานในลักษณะนี้เป็นการบูรณาการเนื้อหาวิชาในกลุ่มเดียวกันและการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในความดูแลของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่าผู้เรียนมีโอกาสเลือกกว้างขวางมาก เมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนจึงมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกันมาก

2. การบูรณาการเป็นรายวิชาสหวิทยาการ เป็นการเชื่อมโยงสาขาวิชาตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาเข้าใจความเชื่อมโยงของสาขาวิชาต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้และการแก้ไขปัญหา รวมทั้งวิถีทางที่วิชาเหล่านั้นจะสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน รายวิชาสหวิทยาการเป็นลักษณะของวิชาพื้นฐานทั่วไป

3. การบูรณาการเป็นวิชาผสม เป็นการจัดกลุ่มวิชาโดยยึดเอาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนกลางแล้วสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมือนกันทุกสาขาวิชา แนวการผสมกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังกล่าว มีดังนี้

3.1 การผสมระหว่างกลุ่มวิชาเดียวกัน คือ การผสมวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์ด้วยกัน สังคมศาสตร์ด้วยกัน หรือมนุษยศาสตร์ด้วยกัน เช่น วิชาภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์กายภาพ อารยธรรม วรรณกรรมร่วมสมัย เหล่านี้เป็นการผสมวิชาในกลุ่มมนุษยศาสตร์ด้วยกัน ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สภาวะแวดล้อมทางกายภาพ เคมี ฟิสิกส์ เหล่านี้เป็นการผสมวิชาในกลุ่มวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน สำหรับวิชาการเมืองและการบริหาร การเมืองและการเกษตร สังคมศาสตร์เบื้องต้นเหล่านี้เป็นการผสมวิชาทางสังคมศาสตร์เข้าด้วยกัน

3.2 การผสมต่างกลุ่มวิชา คือ การผสมสถานวิชาที่อยู่ต่างสาขาวิชาเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชาภูมิศาสตร์วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและชุมชน ความซาบซึ้งในศิลปะและดนตรี จิตวิทยาสังคม สังคมชนบทและพัฒนาการ เป็นต้น

3.3 การผสมโดยมีศูนย์กลางที่ความมุ่งหมายและสังคม วิชากลุ่มนี้ใช้มนุษย์เป็นแกนเชื่อมโยงไปถึงความสัมพันธ์ของความรู้ใน 3 สาขา คือ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เป็นวิชาที่มีลักษณะบูรณาการ เช่น วิชามนุษย์กับวรรณกรรม มนุษย์กับศิลปะและดนตรี มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สังคมกับเศรษฐกิจสังคมกับกฎหมาย สังคมกับการปกครองชีวิตกับสภาพแวดล้อม การเมืองกับการปกครองของไทย เป็นต้น

3.4 การผสมโดยมีศูนย์กลางที่ปัญหาและหัวเรื่อง ได้แก่ วิชาการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม ความมั่นคงของชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐสยามสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ สยามสมัยเริ่มรับอารยธรรมตะวันตก สภาวะแวดล้อมของเรา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองและอารยธรรมสมัยใหม่ เป็นต้น

3.5 การบูรณาการเป็นวิชาพิเศษอื่น ๆ เป็นลักษณะการสอนที่จัดนอกเหนือจาก 3 รูปแบบดังกล่าวมาแล้ว เช่น ปัญหาการดำเนินชีวิต อนามัยส่วนบุคคลและสังคม สุขศึกษา ส่วนบุคคล พลศึกษา โภชนาการ เกมส์และการละเล่น เป็นต้น

วิธีการบูรณาการหลักสูตร

วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี วิธีการที่สำคัญมี 3 วิธี ได้แก่ (UNESCO, 1981 : 21 –22 อ้างถึงใน เรณูมาศ วิจิตรรัตนะ, 2535)

1. วิธีการรวมศูนย์ (The Centralized Approach) วิธีการนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะมารวมกันเป็นศูนย์กลางเพื่อที่จะออกแบบหลักสูตรสำหรับผู้เรียนโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจะเสนอพื้นฐานและแนวทางสำหรับหลักสูตรของสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ กระบวนการนี้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการตีความหลักสูตร ที่อาจจะผิดพลาดและการไม่ได้รับความร่วมมือในการนำหลักสูตรไปใช้ เนื่องจากผู้ใช้หลักสูตรขาดความรู้ความเข้าใจและไม่เห็นชอบด้วยกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น วิธีการนี้จึงเป็นวิธีที่ไม่นิยมนำไปปฏิบัติ

2. วิธีการกระจายศูนย์ (The Decentralized Approach) วิธีการนี้ครูหรือผู้สอนและบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจะมาทำงานร่วมกันในการวางแผนหลักสูตร และวัสดุอุปกรณ์การสอนโดยอาศัยประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของตน ผลของวิธีการนี้จะทำให้มองเห็นถึงสภาพความเป็นจริง ความต้องการของสังคมที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรจากผู้ปฏิบัติและหรือผู้มีประสบการณ์โดยตรง หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจึงสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคม

4. วิธีการผสม (The Mixed Approach) เป็นวิธีการที่อยู่ระหว่างวิธีการรวมศูนย์และวิธีการกระจายศูนย์เป็นวิธีการที่นิยมใช้กันมากวิธีการนี้กลุ่มผู้ออกแบบหลักสูตร กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มผู้สอนจะมาร่วมกันพัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มตั้งแต่ร่วมกันวางแผนออกแบบพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ

ในการบูรณาการหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ๆ ก็ตามกระบวนการในการพัฒนาและวางแผนหลักสูตรบูรณาการจะคล้ายคลึงกัน ภาระงานที่สำคัญคือการสร้างแมทริก (Matrix) ของ

หลักสูตรเพื่อช่วยในการวางแผน และตัดสินใจที่จะกำหนดขอบเขตของการสอน กาโทกาและแพททอนและครากี้ (Kataoka and Patton, 1996 และ Drake, 1993 อ้างถึงใน Resberg, 1998) ได้ให้ขั้นตอนหลายขั้นตอน สำหรับการพัฒนหลักสูตรบูรณาการ สรุปได้ดังนี้

1. การหาข้อสรุปของประเด็นหน่วยการเรียน บทเรียน หรือรายวิชาที่จะใช้สอน
2. ระบุสาขาวิชาหรือหัวข้อที่จะรวมเข้าไว้ในแผนและบันทึกหัวข้อเหล่านั้นลงในแมทริกของหลักสูตร ในขั้นตอนนี้ครูจะระดมสมองที่จะสรุปประเด็นที่จะรวมไว้ด้วยกัน
3. ระบุทักษะและความรู้เฉพาะที่ต้องการสอนในแต่ละสาขาหรือในหัวข้อ
4. รวบรวมแหล่งทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์สำหรับผู้เรียน เช่น เอกสารคำรา

สื่อการเรียนการสอน

5. พัฒนากิจกรรมการเรียนและบทเรียน ตามทักษะและความรู้ที่กำหนดในข้อ 3 แผนการเรียนการสอนที่ดีควรให้ความสนใจที่ทักษะและมโนทัศน์ ใช้การนำเสนอแบบโครงการ มีการเข้ามา และเปิดโอกาสให้ได้ฝึกปฏิบัติแบบอิสระ และมีขั้นตอนการวัดการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมและวิธีการที่ได้รับความนิยมในการบูรณาการหลักสูตร ได้แก่

- 5.1 การพัฒนาโครงการสำหรับผู้เรียน
- 5.2 การจัดหลักสูตรให้มีการแก้ปัญหาในชีวิตจริงประเด็นทางเศรษฐกิจ
- 5.3 ให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้า โดยการตามคำถามให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ
- 5.4 ใช้ธรรมชาติและสังคมศาสตร์เป็นศูนย์กลางของสาขาวิชาต่าง ๆ ที่

สร้างขึ้น

กระบวนการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

(Newell, 1994)

1. มีทีมในการบูรณาการและทีมในการสอน (Assembling an Interdisciplinary team) เนื่องจากหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการต้องการความหลากหลาย ระดมผู้มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ เพื่อผสมผสานให้เกิดการบูรณาการใน 1 วิชา ซึ่งทีมจะช่วยให้เกิดการอภิปรายการโต้แย้งและการหาข้อสรุป

2. เลือกหัวข้อ (Selecting the Topics) ได้แก่ การเลือกประเด็นปัญหาแนวคิดที่สามารถผสมผสานองค์ความรู้หลายสาขาในการแก้ไขปัญหา หัวข้อที่เลือกต้องสัมพันธ์กับปัญหาสังคม สภาพปัจจุบันของผู้เรียน ความสนใจของผู้สอนและผู้เรียน

3. ระบุรายวิชาที่มีการผสมผสาน (Identifying Disciplines) กระบวนการที่จะพัฒนาเป็นหลักสูตรบูรณาการต้องเลือกวิชาที่มีความสัมพันธ์กัน

4. พัฒนาส่วนปลีกย่อยของเนื้อสาระ (Developing the Subtext) เป็นการพัฒนาจากหัวข้อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. จัดทำโครงสร้างของวิชา (Structuring the Course) กำหนดความสัมพันธ์ของแนวคิด ซึ่งเชื่อมโยงแต่ละวิชาเข้าด้วยกัน โดยยึดหลักเหตุผล ความต้องการและความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของเนื้อหาวิชากับบริบททางสังคม

6. เลือกประเด็นที่น่าสนใจให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า (Selecting Readings) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เข้าใจหลักการบูรณาการ และสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจศึกษา ทำให้มีความคิดที่กว้าง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้มาก่อนหรือค้นพบด้วยตนเองทำให้สามารถเข้าใจประเด็น

7. การกำหนดแผนงาน (Designing Assignments) เป็นการออกแบบงานหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ มีความสามารถในการประเมินปัญหา เข้าใจประเด็นทางจริยธรรม มีความสามารถในการวิเคราะห์และบูรณาการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ

8. การเตรียมรายละเอียดของวิชา (Preparing Course Syllabus) ในส่วนนี้จะต้องแสดงให้เห็นให้ผู้เรียนเข้าใจ มีความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนและการประเมิน

ในการออกแบบหลักสูตรความสำคัญคือประเด็นที่นักออกแบบหลักสูตรต้องตระหนัก คือ จะบูรณาการเนื้อหาอะไรให้ผู้เรียนเรียน และจะบูรณาการในด้านวิธีการอย่างไร ในประเด็นนี้ก็คือ การบูรณาการเนื้อหาและวิธีการที่จะต้องจัดทำอย่างเหมาะสมและจัดทำอย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบหลักสูตรแบบบูรณาการมีขั้นตอนในการออกแบบ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระและการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536)

6. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ความเป็นมา

สืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการ จัดประชุมเรื่อง “หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2545 ซึ่งมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ให้เกียรติเป็นประธาน ที่ประชุมได้หารือถึงโรงเรียนจัดการศึกษาสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทย ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไร้ขีดจำกัด

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาความศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการ นำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้ง อีกทั้ง ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และคณะ ได้ไปกราบขอคำแนะนำ เรื่องการจัดโรงเรียนวิถิพุทธ จากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ณ วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546

นอกจากนั้นยังมีข้าราชการระดับสูง ได้ไปกราบขอคำแนะนำในเรื่องเดียวกันนี้ จาก พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย รวมทั้งนิมนต์ท่าน มาให้ข้อคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรก ในวันที่ 25-27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 เป็นการ ประชุมหารือเรื่องโรงเรียนวิถิพุทธเป็นครั้งแรก มีพระภิกษุและฆราวาส ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วม ประชุม ประมาณ 30 รูป/คน ได้ข้อสรุปเบื้องต้นถึงหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถิพุทธ

วันที่ 1-4 เมษายน พ.ศ. 2546 เป็นการประชุมหารือครั้งที่ 2 มีพระภิกษุและ ฆราวาส รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมกำหนดแนวการดำเนินการ ต่อจากหลักการที่ได้ข้อสรุปไว้ แล้วประมาณ 50 รูป/คน จากการประชุมใหญ่ 2 ครั้ง ทำให้ได้ข้อสรุปโรงเรียนวิถิพุทธในเรื่อง สำคัญ กล่าวคือ ภาพสรุป โรงเรียนวิถิพุทธ กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ และแนวทาง การดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ

ภาพสรุปโรงเรียนวิถิพุทธ

โรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือ ประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนา ตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ

รูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ

จุดเน้น โรงเรียนวิถิพุทธ ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา การ “ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ” คือ มีปัญญา รู้ เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการ ดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา

ลักษณะโรงเรียนวิถิพุทธ เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตาม หลักสูตรพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงาม ตามลักษณะแห่งปัญญา ๖ ประการ คือ

1. สัมปรีตสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี
2. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึง การเอาใจใส่ศึกษา โดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ หาเหตุผลที่ดี และถูกวิธี
4. ธัมมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

การจัดสภาพของโรงเรียนโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบไปด้วย ด้านกายภาพ คือ อาคาร สถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น

ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ

ด้านการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู เป็นต้น และ

ด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านมุ่งเพื่อให้การพัฒนานักเรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ ดังเช่น การจัดด้านกายภาพ ควรเป็นธรรมชาติ สภาพชวนให้มีจิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้นให้การกิน อยู่ คุย ฟัง ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะเป็นไปตามคุณค่าแท้ ด้านการเรียนการสอน บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตา และวัฒนธรรมแสวงปัญญา เป็นต้น

การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ มีขั้นตอนสำคัญ เช่น การเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา การดำเนินงานการจัดสภาพและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จัดเพื่อส่งเสริม ให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญา ภูมิธรรม ในการพัฒนาผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่องโดยใช้สภาพและองค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น ขึ้นต่อมา คือ การดูแลสนับสนุน ใกล้ชิด ด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ที่จะทำให้การพัฒนานักเรียนและงาน ดำเนินได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นมีการปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยอิทธิบาท 4 และหลักอุปัฏฐาธรรม คือ ความไม่สั่น โดยในกุศลธรรม และความไม่ระย่อในการพากเพียร เป็นต้น ขั้นสุดท้ายของกระบวนการบริหาร แต่เป็นฐานสู่การพัฒนาในลำดับต่อไป คือ ขึ้นประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน จะมีลักษณะของการร่วมมือ ทั้งสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ด้วยศรัทธาและฉันทะ ที่จะพัฒนาทั้งนักเรียน และสังคม ตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

การพัฒนามุคทายอดและคุณลักษณะมุคทายอด การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ แม้จะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัยให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนามุคทายอดของสถานศึกษามีความจำเป็นต้อง

ดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากร มีคุณลักษณะที่ดีตามวิถีพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม และเลิกอบายมุข การถือศีล 5 เป็นนิจ ความเป็นกัลยาณมิตร ต่อศิษย์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

การดำเนินการในระยะแรก ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เดือนพฤษภาคม 2546 มีโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ 89 โรงเรียน มีทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา กระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ

กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธนี้เรียบเรียงจากการศึกษา เอกสารการศึกษาแนวพุทธต่าง ๆ และข้อคิดของท่านพระธรรมปิฎก โดย ดร.ไพรัช สู่แสนสุข รับหน้าที่เป็นผู้เรียบเรียง เพื่อให้เสนอในที่ประชุมระดมความคิดครั้งแรก (ก.พ.46) ที่ประชุมได้เสนอเพิ่มเติมสาระบางประเด็น เช่น จุดเน้นข้อคิดท่านพระธรรมปิฎก และข้อคิดจาก การบรรยายของท่านพระเทพโสภณ และการประชุมครั้งที่ 2 กรอบความคิดได้รับการปรับปรุงอีกเล็กน้อย ในส่วนสภาพสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ และแผนภาพรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ ดังปรากฏในที่นี้

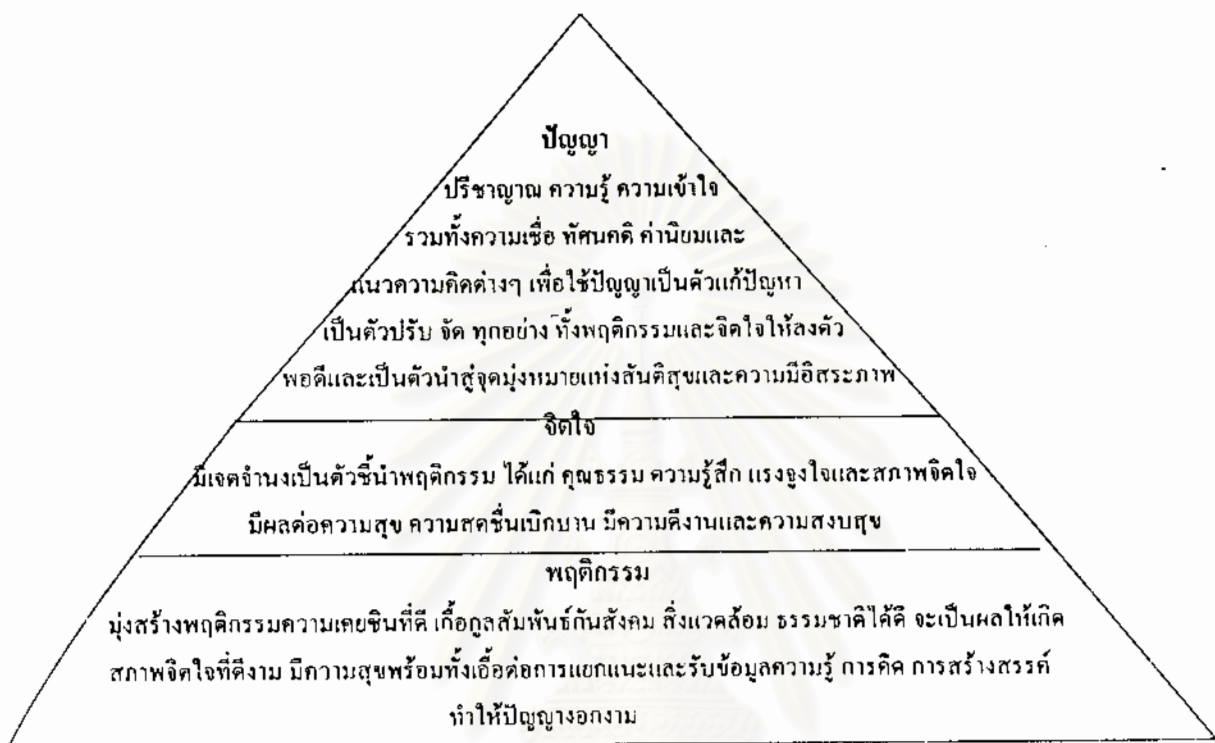
โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนระบบปกติทั่วไป ที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” โดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

ลักษณะจุดเน้น

โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นสถานศึกษาในระบบปกติ ที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ ใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษา จะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าว จัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้ง ศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับคนและสังคม สมาริ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ นิสมรรตภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบ และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญที่รักและปรารถนาดีที่จะ

พัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุด ด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา อาจแสดงแนวคิด
ผังแผนภาพสามเหลี่ยม ในหน้าต่อไป

**แผนภาพ 3 : ระบบไตรสิกขา จากหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย พระธรรมปิฎก
(ป.อ.ปยุตฺโต),2546**

สภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษา จัดสภาพในทุกๆด้านเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียน พัฒนาดตามหลักพุทธธรรม
อย่างบูรณาการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาชีวิตให้สามารถ กิน อยู่ คู่ พังเป็น มีวัฒนธรรมแสง
ปัญญา ทั้งนี้การจัดสภาพ จะส่งเสริมให้เกิดลักษณะของปัญญาวัชรธรรม 4 ประการ คือ

1. สัมปรัศสังเสวะ หมายถึง การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ครู
อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี

2. สัทธัมมัสตวณะ หมายถึง เอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตร การเรียนการสอนที่ดี

3. โยนิโสมนสิการ หมายถึง มีกระบวนการคคิวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและ

ถูกวิธี

4. รัมมานุรัมมปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้

และดำเนินชีวิตได้ถูกต้อง ตามธรรม

ปัญหาวิฆเนศวรทั้ง 4 ประการนี้ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ได้อย่างชัดเจน สำหรับแนวคิดเบื้องต้นของการจัดสภาพในสถานศึกษาที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ มีลักษณะดังต่อไปนี้

ด้านกายภาพ

สถานศึกษาจะจัดอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม ห้องเรียน และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เช่น มีศาลาพระพุทธรูปเด่นเหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ มีมุมหรือห้อง ให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนาเหมาะสม หรือมากพอที่จะบริการผู้เรียน หรือการตกแต่งบริเวณ ให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชิดธรรมชาติ ชวนมีใจสงบ และส่งเสริมปัญญา เช่น รมรื่น มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม คู่มือเสียงต่างๆ มีให้อีกทีก็ ถ้าเปิดเพลงกระจายเสียง ก็ให้ฝึกดินเลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา เป็นต้น

ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต

สถานศึกษาจัดกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือในโอกาสต่าง ๆ เป็นภาพรวมทั้งสถานศึกษา ที่เป็นการปฏิบัติบูรณาการทั้งศีล สมาธิ และปัญญา โดยเน้นการมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของ การ กิน อยู่ คู่ พัง ด้วยสติสัมปชัญญะ เพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิต โดยมีกิจกรรมตัวอย่าง ดังนี้

- มีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระ ก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำ (เพื่อใกล้ชิดศาสนา)
- มีกิจกรรมรับศีล หรือทบทวนศีลทุกวัน อาจเป็นบทกลอนหรือเพลง เช่นเดียวกับกิจกรรมแผ่เมตตา (เพื่อให้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข)
- มีกิจกรรมทำสมาธิรูปแบบต่าง ๆ เช่น นั่งสมาธิ ท่องอาขยานเพื่อสมาธิ สวดมนต์สร้างสมาธิ หรือทำสมาธิเคลื่อนไหวอื่น ๆ เป็นประจำวันหรือก่อนเรียน (เพื่อพัฒนาสมาธิ)
- มีกิจกรรมพิจารณาอาหารก่อนรับประทานอาหารกลางวัน

(เพื่อให้กินเป็น กินอย่างมีสติ มีปัญญาเข้าใจ)

- มีกิจกรรมอาสาตาดวิเศษปฏิบัติวินัยหรือศีล (เพื่อให้อยู่เป็น อยู่อย่างสงบสุข)
- มีกิจกรรมประเมินผลการปฏิบัติธรรม (ศีล สมาธิ ปัญญา) ประจำวัน (เพื่อให้อยู่เป็น)
- มีการสวดมนต์ ฟังธรรมประจำสัปดาห์ หรือในวันพระ (เพื่อพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา)
- มีกิจกรรมการบันทึกและยกย่องการปฏิบัติธรรม (เน้นย้ำและเสริมแรงการทำความคิด)
- ทุกห้องเรียนมีการกำหนดข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยเข้าใจเหตุผล และประโยชน์ ที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน (พัฒนาศีล / วินัย ด้วยปัญญา)

ด้านการเรียนการสอน

สถานศึกษา มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น

หลักสูตรสถานศึกษามีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่จะสะท้อน การพัฒนาใคร่ศึกษาไปพร้อมๆกัน หรือการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกชั้น ให้มีการบูรณาการพุทธธรรมในการเรียนรู้และปฏิบัติ หรือการจัดการเรียนรู้ แต่ละครั้งนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติ หรือเชื่อมโยงการเรียนรู้ สู่หลักธรรมในการพัฒนาตนเองและผู้อื่น ประสานร่วมมือกับวัด / คณะสงฆ์ในการจัดการเรียนรู้ ทั้งสาระพระพุทธศาสนาและกลุ่มสาระหรือกิจกรรมอื่นๆเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ในบริบทต่าง ๆ

ทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่นี่เป็น” โดยนักเรียน มีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย (กายภาวนา)ด้านความประพฤติ (ศีลภาวนา) ด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา)โดยมุ่งให้นักเรียนมีคุณลักษณะ “กิน อยู่ ดู ฟัง” ให้เป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม โดยไม่เบียดเบียนผู้ใด และเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรม แสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา เช่น “ การกิน อยู่นี่เป็น” เพื่อยังประโยชน์ในดำรงชีวิต ที่อยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้ หรือ “ การดู ฟังเป็น” เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้ เพิ่มพูนปัญญา

ด้านบรรยากาศ และปฏิสัมพันธ์

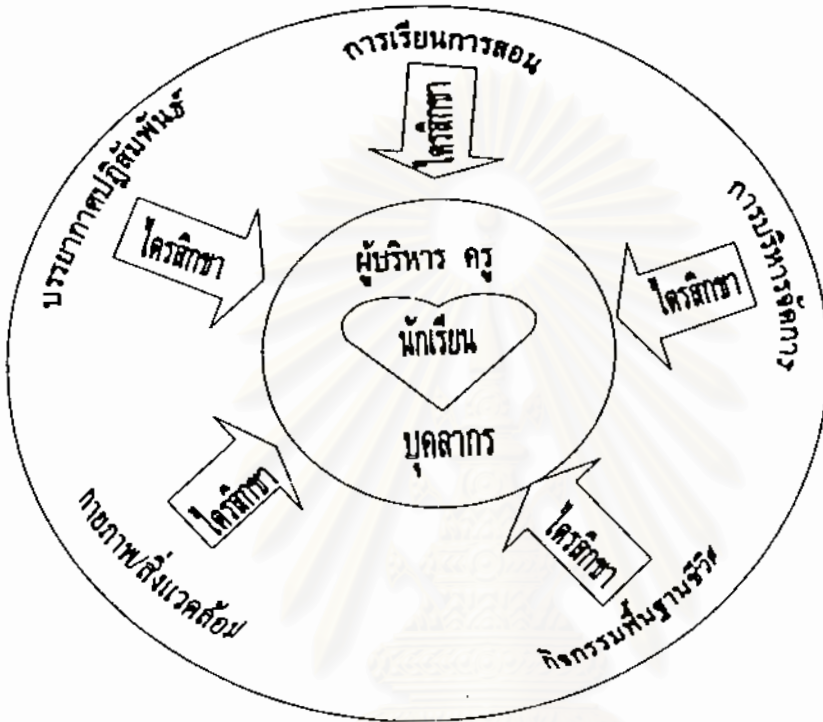
สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้ และพัฒนาใคร่ศึกษา หรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพ อ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกันทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียนและครูต่อครูด้วยกันและสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากร และนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลด ละเลิก อบายมุข การเสียสละ เป็นต้น

สถานศึกษา โดยบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน สร้างความตระหนัก และศรัทธา รวมทั้งเสริมสร้างปัญญา เข้าใจในหลักการและวิธีดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธร่วมกัน ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูและผู้บริหาร เพียรพยายามสนับสนุนโดยลักษณะต่าง ๆ และการปฏิบัติตนเอง ที่จะสนับสนุนและเป็นตัวอย่างในการพัฒนาผู้เรียน ตามวิถีชาวพุทธ

สถานศึกษาวิเคราะห์ จัดจุดเน้นหรือรูปแบบรายละเอียด โรงเรียนวิถีพุทธตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษามีจุดเน้นและรายละเอียด รูปแบบที่แตกต่างกันได้

เช่น บางสถานศึกษาจะมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขาในระดับชั้นเรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ รายวิชา บางสถานศึกษาเน้นประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวันภาพรวม บางสถานศึกษา อาจทำทั้งระบบทุกส่วนของการจัดการศึกษา ก็เป็นไปได้

ลักษณะรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธตามรายละเอียดข้างต้น สรุปประเด็นสำคัญเป็นแผนภาพ รูปวงกลมด้านต่าง

แผนภาพ 4 : กิจกรรมเสนอแนะการพัฒนากิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ จากหนังสือแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546

แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ

ภาพอันงดงามของโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนา โดย เฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขา มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแสดงถึง ความพยายามนำหลักพุทธธรรม ต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างชัดเจน โดยให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ตาม ความเหมาะสมของสถานศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดีที่สุด พร้อมกับสร้างสรรค์สภาพการ ดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน มีความสุข และได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน

เมื่อโรงเรียนพัฒนาสู่วิถีพุทธ และได้พัฒนา จนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจน จะสังเกตได้ ถึงความเปลี่ยนแปลงและประ โยชน์อันมากมายที่เกิดตามมาที่เชื่อมโยงไปด้วยความงดงาม และคุณค่า นับอนันต์

1. นักเรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ อย่างชัดเจน พร้อมกับการพัฒนาปัญญาและด้านอื่นๆ การพัฒนาที่จะให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุขพร้อม ๆ กัน ที่ว่ายากจะ ไม่ยากสำหรับ โรงเรียนวิถิพุทธ
2. การพัฒนาผู้เรียนที่เกิดขึ้นชัดเจน จะเป็นที่ยินชอบและชื่นชมของทั้งผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และชุมชนที่ได้รับทราบ อีกการยอมรับและความร่วมมือช่วยเหลือ จะเกิดขึ้นอย่างทวีคูณ
3. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนจะดีขึ้นมาก ที่ถือถือการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านทั้งศีล สมาธิ และปัญญา ผู้ที่เกี่ยวข้องล้วนเป็นกัลยาณมิตรแก่กันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน
4. บุคลากรในโรงเรียนพัฒนาตนเอง ทั้งวิถีการทำงานและวิถีชีวิต ทำให้สภาพการทำงานมีความสุข มีคุณค่าเพิ่ม ชีวิตส่วนตัวพัฒนาสู่ความสะอาด สว่าง สงบชัดเจนเพราะความเป็นวิถิพุทธช่วยกล่อมเกลตา
5. โรงเรียนโดยครู ผู้บริหาร บุคลากรและนักเรียนเป็นแบบอย่างค่อสังคม อีกเป็นพลังการพัฒนาสังคมวงกว้าง ให้ตั้งงามยิ่ง ๆ ขึ้นได้

แนวการดำเนินการ และจังหวะก้าวการพัฒนาของโรงเรียนวิถิพุทธแต่ละแห่ง จะมีความแตกต่างกันได้ ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ก้าวอย่างที่ชัดเจนจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้จากความพยายามในการพัฒนาผู้เรียนและศีล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการ บนวิถีการดำเนินชีวิตธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกิน อยู่ คู่ ฟังให้เป็น” คือ ดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ ที่จะก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด ข้อเสนอแนะแนวการดำเนินการโรงเรียนวิถิพุทธเบื้องต้น ที่เสนอเป็นแนวคิดแนวทาง ซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อไป ประกอบด้วยประเด็น ดังนี้

การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ

จังหวะก้าวการพัฒนาสู่โรงเรียนวิถิพุทธที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบและโรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นระบบ และลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอซึ่งตัวอย่างหนึ่งที่โรงเรียนสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

ที่จะให้การจัดโรงเรียนวิถิพุทธดำเนินไปโดยสะดวก ด้วยศรัทธาและฉันทะ

2. ขั้นตอนดำเนินการ

จัดสภาพและองค์ประกอบ ที่จะป็นปัจจัย เป็นกิจกรรม เป็นเครื่องมือสู่ การพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะและปัญญาคุณธรรม

3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา

ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจของการดำเนินการ โรงเรียนวิถียุทธ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิด

ที่จะช่วยให้การดำเนินทุกส่วนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยท่าที่เป็นกัลยาณมิตร

5. ขั้นปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง

ที่จะเน้นย้ำการพัฒนาว่าต้องมีมากขึ้นๆ ด้วยหลักอิทธิบาท 4 และอุปัฏฐาธรรม

6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่ผลดำเนินการ

ที่จะนำข้อมูลผลการดำเนินงาน คู่มือเตรียมการที่จะดำเนินการในรอบต่อๆ ไป เช่น ในปีต่อๆ ไป หรือใช้กับโครงการต่อเนื่องอื่น นำผลสรุปจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน แจกแก่ผู้เกี่ยวข้องให้ทราบ

ขั้นตอนการบริหารจัดการดังกล่าว แสดงดังภาพแผนผังด้านล่าง

แผนภาพ 5 : การบริหารจัดการโรงเรียนวิถียุทธ

หลักการ

กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ(สมาธิ) และปัญญา(ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อม ๆ กัน

หลักคิด

การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ ทั้งในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ(สมาธิ) และปัญญา(ปัญญา) เพื่อความเจริญงอกงามในทุกขั้นตอนของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกิน อยู่ คู่ ฟัง ในชีวิตประจำวัน

หลักทำ

ในการจัดกิจกรรม ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น ครูและผู้บริหาร สามารถจัดพัฒนาได้ตามหลักการ หลักคิด ข้างต้น โดยให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่างๆ โดยจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. งานวิจัยเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษา
2. งานวิจัยเกี่ยวกับ โรงเรียนกับความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน
3. งานวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

1. งานวิจัยเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษา

ประภาพร อินทร์ดี (2529) ได้วิจัยเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูสหวิทยาลัยด้านนาและสหวิทยาลัยพุทธชินราช โดยศึกษาในรายละเอียด 3 ด้านคือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวม การจัดการศึกษาทุกระดับคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และอาชีวศึกษา ในระดับภาคมีแนวโน้ม ไปทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยม และในระดับชาติมีแนวโน้ม ไปทางพุทธปรัชญาการศึกษา

มดิ แก้วประสพ (2529) ได้วิจัยเรื่อง ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ และสหวิทยาลัยศรีอยุธยา โดยศึกษาใน

รายละเอียด 3 ด้าน คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา องค์ประกอบของการศึกษา และ กระบวนการเรียนการสอน ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาในระดับภาคประถมศึกษา มีแนวโน้มไปในทางลัทธิปรัชญาการศึกษาพิพัฒนานิยม มัธยมศึกษามีแนวโน้มไปในทางลัทธิปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม อุดมศึกษามีแนวโน้มไปในทางลัทธิปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม และอาชีวศึกษา มีแนวโน้มไปในทางลัทธิอรรถิถาภิวัตนิยม โดยในระดับชาติ ทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มไปในทางพุทธปรัชญาการศึกษา

สมพิศ โพลิ่งน้อย (2530) ได้ทำการสำรวจแนวคิด และการปฏิบัติตามสารัตถพุทธปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

- ผู้บริหารและอาจารย์ มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสำคัญในพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านความมุ่งหมายของการศึกษาและด้านนักเรียน นอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในส่วนการปฏิบัติ ผู้บริหารและอาจารย์ มีการปฏิบัติตามหลักการสำคัญในพุทธปรัชญาการศึกษาในทุกด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- อาจารย์เพศชาย และเพศหญิง มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสำคัญในพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านนักเรียน และด้านการวัดและประเมินผล

- ผู้บริหารและอาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่า หรือเท่ากับ 40 ปี กับผู้บริหารและอาจารย์ที่มีอายุมากกว่า 40 ปี มีแนวคิดและการปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ในพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผู้บริหารและอาจารย์ ที่มีพื้นความรู้ทางพุทธศาสนา แตกต่างกันมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการสำคัญในพุทธปรัชญาการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ในด้านวิธีสอน นอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขนิษฐา สุวรรณฤกษ์ (2533) ได้ทำการสำรวจแนวคิดและการปฏิบัติตามสารัตถพุทธปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารและอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

- ผู้บริหารและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา มีแนวคิดเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านหลักสูตร นอกนั้นไม่พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของการปฏิบัติ ปรากฏว่า ผู้บริหารและอาจารย์ มีการปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในเรื่องของญาณวิทยา นอกนั้นไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ผู้บริหารและอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีแนวคิดเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีแนวคิดแตกต่างกันในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ส่วนอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีแนวคิดต่างกันในด้านผู้เรียน นอกนั้นไม่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ในส่วนของการปฏิบัติ ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความมุ่งหมายของการศึกษาและแตกต่างกันที่ระดับ .01 ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ในส่วนของอาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีการปฏิบัติเกี่ยวกับพุทธปรัชญาการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านผู้บริหารการศึกษา นอกนั้นไม่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กุลชาติ กุลกลางคอน (2543) ได้ทำการศึกษาแนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อสำรวจปรัชญาการศึกษาที่เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการบริหารจัดการ โน้มไปทางพุทธปรัชญาการศึกษาสูงสุด ขณะที่ผลการวิจัยของ ธนันวิ สุขเสียงสังข์ (2543) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ภาคกลาง มีการบริหารจัดการ โน้มไปทางลัทธิปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยมสูงสุด สำหรับภาคเหนือ ผลการวิจัยของ ประวิทย์ ศิริถิรกุล (2543) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีการบริหารจัดการ โน้มไปทางพุทธปรัชญาการศึกษาสูงสุด เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ขวลิต สุภิสงห์ (2543) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดทางการบริหารจัดการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาภาคใต้ พบว่า มีแนวโน้มไปทางพุทธปรัชญาการศึกษาสูงสุด เช่นกัน

2. งานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนกับความเชื่อและการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540) ได้ทำการวิจัยมหภาค ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ และการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ และประชาชนทั่วไป 9 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า

- บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน ทั้งตามลำพังและร่วมกัน มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงนิสิตชั้นปีที่4ในมหาวิทยาลัย

-ปริมาณความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ถ้ามีมากจะทำให้เป็นผู้มีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาผ่านทาง คีต และภาวนาสมาธิมากตามไปด้วย

-ปริมาณความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ถ้ามีมากจะทำให้เป็นผู้มีวิถีชีวิตแบบพุทธมากด้วย โดยในผู้ใหญ่ หมายถึง การเลือกอาชีพ การทำกิจกรรมที่ไม่ผิดศีลห้า การให้ทาน และการพักผ่อนหย่อนใจที่ใกล้ชิดวัดและพระพุทธศาสนา ในนักเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผู้ที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มาก จะเป็นผู้ที่มีการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และมีพฤติกรรมก้าวร่ววน้อย

- ผู้มีวิถีชีวิตแบบพุทธมากจะได้รับการยอมรับสนับสนุนจากคนรอบข้างมากทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตดี มีความวิตกกังวลน้อย และมีความสุขในชีวิต

รายละเอียดผลการวิจัยมหภาคในส่วนของนักเรียนมัธยมศึกษาและครูมีดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบพุทธมาก จะมีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มาก

2. ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย และผู้ใหญ่ตอนต้น ประสบการณ์ในสถานศึกษาจะมีความสำคัญต่อการนับถือศาสนาของบุคคลมากขึ้น โดยจะมีอิทธิพลเท่าเทียมหรือมากกว่า อิทธิพลจากครอบครัว ผลการวิจัยในโครงการวิจัยมหภาค พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการประสบการณ์ทางพระพุทธศาสนาจากโรงเรียนมากและเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์เหล่านี้มากด้วย จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มาก เห็นได้ชัดเจนในนักเรียนที่บิดามารดา มีความใกล้ชิดศาสนา น้อย มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หรือบิดามารดา มีการศึกษาน้อย

3. ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีทางพระพุทธศาสนา โดยแสดงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และมีการปฏิบัติทางด้านทาน คีต ภาวนาให้นักเรียนได้รับรู้มาก นักเรียนของครูเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มาก และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา มาก โดยเฉพาะในนักเรียนที่มารดา มีการศึกษาค่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนที่มีบิดามารดา มีการศึกษาค่ำ มักยอมรับครู อาจารย์เป็นแบบอย่าง แทนที่บิดามารดาของคน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง (2518) ได้เคยศึกษาไว้ในเรื่อง "อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น"

4. นักเรียนที่มาจากครอบครัวเลี้ยง ครอบครัวยุติธรรมที่บิดามารดา มีการศึกษาค่ำกว่า ประถมศึกษาปีที่ 7 หรือจากครอบครัวแตกแยก แต่เรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ นานกว่า 12 เดือน จะมีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนักเรียนหญิง

5. การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของครู เกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนนักเรียนที่ ยากจน และอบรมยากด้วยความขยันและมีเมตตา

6. ครูที่มีวิถีชีวิตพุทธมาก จะมีทัศนคติที่ดีมากต่องานของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในกรุงเทพมหานคร ขณะที่ครูในต่างจังหวัดที่มีวิถีชีวิตแบบพุทธมาก จะรู้สึกว่าตนได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบด้านมาก

3. งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

นงลักษณ์ จันทร์แสนโรจน์ (2529) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร

ขณะที่ สุดา ชินะวานิช (2529) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งครูผู้สอน และนักเรียนทั้งหญิงและชายต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาที่กำหนดให้เรียนในหลักสูตร มีความกว้างและลึกซึ่งเหมาะสมกับผู้เรียน มีคุณค่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันได้ ตลอดจนปริมาณของเนื้อหาวิชาที่กำหนดให้เรียนก็ไม่มากเกินไปอยู่ในระดับพอดี ขณะที่ผลการวิจัยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของสุดา ชินะวานิชพบว่า แม้นักเรียนจะเรียนรู้พระพุทธศาสนาจากโรงเรียนมากที่สุดและเห็นว่าวิชาพระพุทธศาสนา มีคุณค่าเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจช่วยให้คนมีคุณภาพขึ้น แต่หากโรงเรียนไม่บังคับให้เรียน ก็จะมีนักเรียนสนใจที่จะเรียนเองเพียงร้อยละ 53.31 เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาหน้ามือหน้าข ในด้านครูผู้สอนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ปัญหาที่พบมาก คือความเข้าใจในศัพท์ภาษาบาลีและความชำนาญในเรื่องเทคนิคการสอนพระพุทธศาสนา ปัญหา นักเรียนมีความรู้และเห็นความสำคัญของพระพุทธศานาน้อย โรงเรียนมีงบประมาณในการจัดซื้อและบริการสื่อและอุปกรณ์การสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้แก่ครูผู้สอนได้น้อย

ศักดิ์พันธ์ ปัญญาอินทร์ (2530) ได้ศึกษา “การประเมินหลักสูตรสังคมศึกษา เรื่องพระพุทธศาสนา ในทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดน่าน” กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดโรงเรียนรัฐบาล เฉพาะในเขตจังหวัดน่าน จำนวน 508 คน เป็นนักเรียนหญิง 245 คน นักเรียนชาย 263 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้ครูผู้สอนปรับปรุงการสอนและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นงลักษณ์ จันทร์แสนโรจน์(2529) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร ต้องการให้มีการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และครูผู้สอนควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนให้มากที่สุด

โกศล ธนุธรรมทัศน์ (2537) ได้ศึกษาปัญหาการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีปัญหามากต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดศรัทธา ซาบซึ้ง และสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา และพระรัตนตรัยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรมอย่างถูกต้อง

2. เนื้อหาวิชาของหลักสูตรพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นนามธรรม ครูผู้สอนไม่สามารถสอนให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดได้ เนื้อหาวิชามีคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา มาก อ่านแล้วเข้าใจยากทำให้นักเรียนขาดความสนใจ โดยเฉพาะเรื่องพระไตรปิฎก พุทธศาสนสุภาษิต ภาษาบาลี และคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาที่เป็นปัญหามากสำหรับครูผู้สอน คือ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ครูขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและไม่สามารถจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนที่กำหนดไว้ ตลอดจนมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งชุมชนประกอบการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

4. การใช้สื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิชาการ ที่มีปัญหามากสำหรับครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ โรงเรียนขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สื่อการเรียนการสอนในด้านโสตทัศนศึกษา เช่น แผ่นภาพสไลด์และวีดิทัศน์ ฯลฯ มีไม่เพียงพอ ขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อการเรียนการสอน และโรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

5. การวัดและประเมินผล สิ่งที่เป็นปัญหามากต่อการวัดและประเมินผล ของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา คือ การวัดและประเมินผลการเรียนให้บรรลุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละบทเรียน การประเมินความสามารถในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการติดตามผลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ทำให้สรุปได้ว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาของนักเรียนใน 2 ทางคือ (1) การจัดประสบการณ์ทางศาสนาให้แก่ นักเรียน และ (2) การเป็นแบบอย่างที่ดีทางศาสนาของครูต่อนักเรียน แต่ในขณะเดียวกันผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นปัญหาของครูและนักเรียนตลอดมา ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้ง

สัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนด้วย แม้ว่านักเรียนโดยทั่วไปจะยอมรับว่าพระพุทธศาสนา มีคุณค่าและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจก็ตาม ในด้านปรัชญาการศึกษาการจัดการศึกษาของไทยโดยทั่วไป ทั้งในด้านการบริหารและการจัดกระบวนการเรียนการสอน มีแนวโน้มไปทางพุทธปรัชญาการศึกษาดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการนำแนวทางในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในทุกรายวิชาอย่างเป็นรูปธรรมจึงเป็นสิ่งที่น่าจะทำได้ ดังที่สาโรช บัวศรี ได้พยายามชี้ให้เห็นว่า “ปรัชญาการศึกษา จากพระพุทธศาสนาเป็นปรัชญาที่ควรจะนำมาเป็นแม่บทของปรัชญาการศึกษาไทยเพราะเป็นปรัชญาที่อยู่ลึกในใจของคนไทยส่วนใหญ่” (สาโรช บัวศรี ,2512)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยการศึกษาเฉพาะกรณี โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามที่มีรายงานผลการปฏิบัติงาน จากคณะทำงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษา 6 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนรุ่งอรุณ
2. โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย
3. โรงเรียนทอสี
4. โรงเรียนบ้านคลองบัว
5. โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง
6. โรงเรียนพุทธโสธร

ทั้งนี้สถานศึกษาดังกล่าวข้างต้น ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และสอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ โดยมีข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษา ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นประชากรในการวิจัย

โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล	ระดับชั้นที่ เปิดทำการ สอน	ผู้บริหาร สถานศึกษา (คน)	รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ (คน)	ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ (คน)	ครูผู้สอน (คน)	ครูหัวหน้า กิจกรรม พัฒนาผู้ เรียน(คน)	รวม (คน)
โรงเรียน วิถิพุทธประทีป	อนุบาล - มัธยมศึกษาปี ที่ 6	1	1	8	32	1	43
โรงเรียน วิถิพุทธโสธร	อนุบาล - ประถมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27

โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล	ระดับชั้นที่ เปิดทำการ สอน	ผู้บริหาร สถานศึกษา (คน)	รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ (คน)	ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ (คน)	ครูผู้สอน (คน)	ครูหัวหน้า กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน (คน)	รวม (คน)
โรงเรียน วิถืพุทธมงคล	อนุบาล 1 - ประถมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถืพุทธบูชา	อนุบาล 1 - มัธยมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถืพุทธานุภาพ	มัธยมศึกษา ปีที่ 1- มัธยม ศึกษาปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถืพุทธชวิทยา	อนุบาล 1 - มัธยมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	32	1	43
รวม (คน)		รวมจำนวน ผู้บริหาร สถานศึกษา ทั้งสิ้น (คน)	รวมจำนวน รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ทั้งสิ้น (คน)	รวมจำนวน ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ ทั้งสิ้น (คน)	รวม จำนวน ครูผู้สอน ทั้งสิ้น (คน)	รวมจำนวน ครูหัวหน้า กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน ทั้งสิ้น (คน)	รวมจำนวน ผู้ให้ข้อมูล ทั้งสิ้น (คน)
		6	6	48	128	6	194

หมายเหตุ ผู้วิจัยใช้หมายเลข แทนชื่อสถานศึกษาที่เป็นประชากร เพื่อจรรยาบรรณในการวิจัย

จากตารางข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษา (ตารางที่ 1) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
2. รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
3. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น
จำนวน 48 คน
4. ครูผู้สอน ซึ่งทำการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ
โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง มากกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สถานศึกษานั้นๆ เปิดทำการสอน (ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เป็นผู้กำหนดและเลือกพิจารณาจากเกณฑ์ในการทำงาน มีความเป็นผู้นำทางวิชาการและมีผลสัมฤทธิ์ทางการทำงานดีเด่น)

รวมทั้งสิ้น จำนวน 128 คน

5. ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 194 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากแนวคิดหลักการทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน การจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน การจัดหลักสูตร

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน การจัดหลักสูตร

ฉบับที่ 4 เป็นแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งเอกสารที่ใช้ศึกษาได้แก่ เอกสารการดำเนินงานของโรงเรียน เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ขรรมนุญการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี คำสั่งและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการดำเนินการ โรงเรียน

วิทย์พุทธ กำหนดการการจัดการเรียนรู้อะไรและแผนการจัดการเรียนรู้ เอกสารการวัดและประเมินผล และหลักฐานการส่งครูเข้ารับการประชุม อบรม /สัมมนา สำหรับ โรงเรียนวิทย์พุทธ

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ โดยเน้นถึงสภาพและปัญหาในการจัดหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมจากคณะทำงาน ผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิทย์พุทธ ในศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิทย์พุทธ

3. จัดทำตาราง โครงสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา

4. นำตารางโครงสร้างเครื่องมือวิจัยและขอบเขตของการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ ขอคำแนะนำหรือแก้ไขปรับปรุง

5. สร้างเครื่องมือฉบับร่างทั้ง 4 ฉบับ นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาเพื่อแก้ไขปรับปรุง

6. นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความตรงของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

7. นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพิจารณาแล้วมาแก้ไข ปรับปรุงให้สมบูรณ์ แล้วขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสารมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

8. จัดทำเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมตัวก่อนการดำเนินการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยขออนุญาตจากบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงสถานศึกษาที่เป็นประชากรในการวิจัยทั้ง 6 แห่งและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาแต่ละแห่งอยู่ในสังกัด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยประสานงาน กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษา ที่เป็นประชากรใน

การวิจัยทั้ง 6 แห่งอยู่ในสังกัด ประกอบด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยแจ้งให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในแต่ละแห่ง ดังกล่าวทราบ เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล เพื่อประสานงานไปยังสถานศึกษาในสังกัดของตนอำนวยความสะดวกและความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยประสานงานกับสถานศึกษา ที่เป็นประชากรในการวิจัย ทั้ง 6 แห่ง โดยแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสถานศึกษาในแต่ละแห่งทราบ เพื่อนัดหมายวันเวลาที่ จะทำการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูล

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูล อย่างไม่เป็นทางการทางโทรศัพท์ เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับผู้ให้ข้อมูล และชี้แจงจุดประสงค์การวิจัย

5. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง โดยมี โรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นโรงเรียนแรก ในเดือนกุมภาพันธ์ ปีการศึกษา 2546 จากนั้นเดินทางไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียนบ้านคลองบัว โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง โรงเรียนทอสี โรงเรียนอนุบาลหน้อยและโรงเรียนพุทธโสธร ในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม ตามลำดับ รวมเวลาในการเก็บข้อมูลของสถานศึกษาที่เป็นประชากรในการวิจัยทั้ง 6 แห่ง ประมาณ 8 สัปดาห์

6. จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง แลบบันทึกเสียง

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ครอบคลุม และสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ จึงใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 48 คน ครูผู้สอน ซึ่งทำการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงมากกลุ่มสาระการเรียนรู้ ละ 1 คนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สถานศึกษานั้นๆเปิดทำการสอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 128 คน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 194 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามอื่นๆ ที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการการศึกษานอกสาร และการสัมภาษณ์ของแต่ละสถานศึกษา มาวิเคราะห์ โดยยึดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นหลัก ค่อยจากนั้นผู้วิจัยนำผลจากการ

วิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละสถานศึกษา มาสังเคราะห์ให้ได้ภาพรวม เกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการ
ดำเนินการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 6 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีหน่วยการวิเคราะห์เป็น
โรงเรียนวิถิพุทธ รายสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการ
จัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ ในแต่ละสถานศึกษาก่อน แล้วจึงวิเคราะห์ภาพรวมทั้ง 6 แห่ง
โดยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพทั่วไปของแต่ละสถานศึกษา ทั้ง 6 แห่ง
แยกวิเคราะห์ในแต่ละแห่ง เป็นรายสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ
แล้วนำเสนอเป็นความเรียง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพทั่วไปของแต่ละสถานศึกษา ทั้ง 6 แห่ง
วิเคราะห์ในแต่ละแห่งเป็นภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอ
เป็นความเรียง
3. ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ
ทั้ง 6 แห่ง แยกวิเคราะห์ในแต่ละแห่ง เป็นรายสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นความเรียง
4. ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ
ทั้ง 6 แห่ง วิเคราะห์ในแต่ละแห่งเป็นภาพรวม ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปตารางประกอบคำ
บรรยาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยได้ศึกษาในสถานศึกษา ที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ได้ดำเนินการและมีผลงานอย่างค่อนเนื่อง ตามที่มีรายงานผลการปฏิบัติงาน จากคณะทำงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยตั้งเป็นนามแฝง ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษา 6 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนวิถิพุทธประทีป
2. โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ
3. โรงเรียนวิถิพุทธมงคล
4. โรงเรียนวิถิพุทธบุชา
5. โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ
6. โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เสนอรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ จำแนกเป็นรายสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เสนอรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ในภาพรวม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 เสนอรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีมุท จําแนกเป็นรายสถานศึกษา มีรายละเอียดซึ่ง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1.1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนวิถีมุท จําแนกเป็นรายสถานศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล ของแต่ละสถานศึกษา ที่เป็นประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนวิถีมุท วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถีมุท และรองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ จําแนกตาม เพศ อายุ การนับถือศาสนา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน วุฒิสูงสุดทางการศึกษา วุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คาบเวลาที่สอนในปัจจุบัน การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีมุท การได้รับความรู้เรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีมุท จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากการประชุม อบรม สัมมนา และปีการศึกษาที่ได้เริ่มจัดการศึกษาแนวพุทธ/ดำเนินการเป็น โรงเรียนวิถีมุท

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสถานศึกษาโรงเรียนวิถีมุท ประกอบด้วย ประชาชนรอบๆ ที่ตั้ง โรงเรียนนับถือศาสนา สถานที่ตั้งของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนนับถือศาสนา

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนวิถีมุท จําแนกตาม เพศ อายุ นับถือศาสนา ประสบการณ์ในการทำงาน /อายุราชการ วุฒิสูงสุดทางการศึกษา วุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีมุท และการได้รับความรู้เรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีมุท จากแหล่งอื่นที่นอกเหนือจากการประชุม อบรม สัมมนา

4. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอนโรงเรียนวิถีมุท จําแนกตาม เพศ อายุ นับถือศาสนา ประสบการณ์ในการทำงาน /อายุราชการ วุฒิสูงสุดทางการศึกษา วุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การเข้ารับการประชุม

อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ และการ ได้รับความรู้เรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแหล่งอื่นที่ นอกเหนือจากการประชุม อบรม สัมมนา

5. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนวิถีพุทธ จำแนกตาม เพศ อายุ นับถือศาสนา ประสบการณ์ในการทำงาน/อายุราชการ วุฒิสูงสุดทางการ ศึกษา วุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้และระดับชั้นที่สอนในปัจจุบัน การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการ จัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ และการได้รับความรู้เรื่องการจัด การศึกษาแนวพุทธ/ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธจากแหล่งอื่น นอกเหนือจากการประชุม อบรม สัมมนา

ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูล ตามที่ปรากฏ ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. โรงเรียนวิถิปุทธประทีป

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

สภาพทั่วไปและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวิถิปุทธประทีป เป็นโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ไม่แสวงหากำไรและได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในปี พุทธศักราช 2540 ตั้งอยู่เลขที่ 9/9 หมู่ 9 ถนนพระเมตตา แขวงวาสนา เขตบารมี จังหวัดเทพสถิตย์ โรงเรียนวิถิปุทธประทีปเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจของคณะผู้ก่อตั้ง ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดสถาบันแห่งการเรียนรู้เป็นทิศทางใหม่ของการศึกษาไทย โดยผสมผสานแนวความคิด วิธีการ ความร่วมมือ ทรัพยากร การจัดการในรูปแบบบริษัทจำกัด ที่ไม่แสวงหากำไร หากแต่คืนรายได้ทั้งหมดสู่การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาการ ซึ่งทำให้มีการขยายผลการเรียนรู้ในระดับกว้างต่อไป ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถิปุทธประทีป คือ การประยุกต์หลักพุทธธรรมสู่การปฏิบัติ ซึ่งใช้แนวทางของพระธรรมปิฎก 3 ประการ คือ 1. การศึกษาเริ่มต้น เมื่อคน กิน อยู่ เป็น 2. บูรณาการสู่ชีวิต 3. หลักกัลยาณมิตรกิจ โยนิโสมนสิการทั้งนี้จะอยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิ โรงเรียนวิถิปุทธประทีป แบ่งการทำงานออกเป็น 3 ส่วนย่อย คือ 1. โรงเรียนขนาดเล็ก ระดับอนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 1 2. โรงเรียนประถม ระดับประถมศึกษาปีที่ 2-6 3. โรงเรียนมัธยม ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปัจจุบัน(ปีการศึกษา 2546) มีนักเรียนตั้งแต่ ระดับอนุบาล 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 850 คน ครูจำนวน 140 คน บุคลากร จำนวน 110 คน ระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน มีการสร้างความเข้าใจในภาวะความเป็นครู การทำงานเป็นทีม รวมทั้งการนำเนื้อหาหลักสูตรสอน ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างบูรณาการ ในการทำงานมีการประชุมร่วมกันทั้งในระดับ โรงเรียนย่อย ระดับชั้น และเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้

สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิปุทธประทีป ดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 52 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึก

ศติภวามาแล้ว มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและดำรงตำแหน่งปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลา 7 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอน เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวิถิพุทธประทีปสามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ของศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ข้อมูลเกี่ยวกับปีการศึกษาที่โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้เริ่มดำเนินการจัดการศึกษาแนวพุทธ / ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ในปีการศึกษา 2540

1.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นเพศหญิง อายุ 41 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธรศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธรศาสนาโดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้วมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและดำรงตำแหน่งปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลา 7 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอน เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการโรงเรียนวิถิพุทธประทีป สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ของศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป มีจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลา 6-10 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธรศาสนา ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธรศาสนา โดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธรศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธประทีป สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธของแต่ละสถานศึกษา

1.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป มีจำนวน 32 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 6 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธรศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธรศาสนา โดยเคยร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธรศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว
แหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูผู้สอนโรงเรียนวิถิพุทธประทีป สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ /
การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ของศูนย์วัดกรรมกรจัดการ
ศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป เป็นเพศชาย อายุ
37 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลา 7 ปี สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทาง
พระพุทธศาสนา โดยเคยอุปสมบทมาแล้ว ปัจจุบันรับผิดชอบสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้พลศึกษา
และสุขศึกษา เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธ-
ศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และ
แหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนวิถิพุทธประทีป สามารถนำมาใช้ใน
การจัดการศึกษาแนวพุทธ /การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จาก สื่อสิ่งพิมพ์
ของศูนย์วัดกรรมกรจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ที่ได้จากการสัมภาษณ์
อาจารย์ใหญ่ ประกอบด้วยศาสนาที่ประชาชนบริเวณรอบๆที่ตั้งของโรงเรียนวิถิพุทธประทีปนับถือ
คือ ศาสนาอิสลาม สถานที่ตั้งของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ตั้งอยู่ใกล้วัดร่มเย็น และศาสนาที่
คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธประทีปนับถือ คือ ศาสนาพุทธ

2. โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของ
ผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สภาพทั่วไปและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ เป็นโรงเรียนเอกชน ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน ในปี พุทธศักราช 2542 ตั้งอยู่เลขที่ 9/9 หมู่ 9 ถนนพรนิมิตร แขวงหิรี เขต
โอดตปปะ จังหวัดเทพสถิตย์ โรงเรียนวิถิพุทธโสภณมีปรัชญาและนโยบายในการจัดการศึกษา คือ
“รู้จักตนเอง เรียนรู้จากโลกรอบตัว มีจริยธรรม นำความสามารถสู่ความสุข” เปิดทำการสอนใน

ระดับชั้น อนุบาล 1- ประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนตั้งแต่ระดับ อนุบาล 1- ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 560 คน ครูจำนวน 74 คน บุคลากร จำนวน 35 คน

สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำรงตำแหน่งเป็น อาจารย์ใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 46 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิต่าง พระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยฝึกปฏิบัติ ธรรมที่วัดมาแล้วมีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่งปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องทำการสอน เคยได้รับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนว พุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว ปีการศึกษาที่สถานศึกษา ได้เริ่มดำเนินการจัดการจัด การศึกษาแนวพุทธ /ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ในปีการศึกษา 2542

2.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นเพศหญิง อายุ 38 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับ บริญญาโท ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและระยะเวลาในการ ดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นระยะเวลา 5 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอน เคยได้รับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษา แนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียน วิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธของแต่ละสถานศึกษา

2.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลา 6-10 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยได้รับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ มาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธโสภณสามารถนำมาใช้ ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธของแต่ละสถานศึกษา

2.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีจำนวน 16 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปีทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลาน้อยกว่า

ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้วทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว แหล่งความรู้อื่นๆที่ครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธของแต่ละสถานศึกษา

2.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ เป็นเพศหญิง อายุ 37 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาสิ้นระยะเวลา 5 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ปัจจุบันรับผิดชอบสอนกิจกรรมแนะแนว เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้วและแหล่งความรู้อื่นๆที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จาก สื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์วัดกรรมกรจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ประกอบด้วยสถานที่ประชาชนบริเวณรอบๆที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ นับถือคือ ศาสนาพุทธ สถานที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ตั้งอยู่ในชุมชนโอศดีป๊ะ และสถานที่คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณนับถือ คือ ศาสนาพุทธ

3. โรงเรียนวิถีพุทธมงคล

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สภาพทั่วไปและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวิถีพุทธมงคล เป็นโรงเรียนเอกชน ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในปี พุทธศักราช 2542 ตั้งอยู่เลขที่ 99/99 หมู่ 9 ถนนพระประเสริฐ แขวงศรีทธา

เขตจระะ จังหวัดเทพสถิตย์ โรงเรียนวิถิปุทธมงคลมีปรัชญาและนโยบาย ในการจัดการศึกษา คือ การประยุกต์หลักธรรม จากแนวคิดของท่านอาจารย์ชยสโร ภิกขุ ในการนำพุทธศาสนาลงสู่หลักสูตร การเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้โรงเรียนวิถิปุทธมงคล ก้าวเข้าสู่ระบบการศึกษา บนรากฐานของ พระพุทธศาสนาที่แน่นแฟ้น ในการสร้างเด็กให้มีจิตใจที่ค้ำจุนเป็นตัวนำชีวิต ตามแนวพุทธศาสนา มี พฤติกรรมที่งดงาม มีความรู้ ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพรายบุคคล เพื่อประโยชน์สุขในการ ดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคต เปิดทำการสอนในระดับชั้นอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนตั้งแต่ระดับ อนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 547 คน ครูจำนวน 58 คน บุคลากร จำนวน 43 คน

สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิปุทธมงคล ดำรงตำแหน่งเป็น อาจารย์ใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 43 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิต่าง พระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยฝึกปฏิบัติ ธรรมที่วัดมาแล้ว ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการดำรง ตำแหน่งปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องทำการสอน เคยเข้าร่วม การประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัด การศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธมาแล้ว ปีการศึกษาที่สถานศึกษา ได้เริ่ม ดำเนินการจัดการจัดการศึกษาแนวพุทธ /ดำเนินการเป็น โรงเรียนวิถิปุทธ ในปีการศึกษา 2542

3.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถิปุทธมงคล ดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นเพศหญิง อายุ 46 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา เคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 3 ปี ปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอนเคยเข้าร่วม การประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัด การศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ผู้ช่วย อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนวิถิปุทธมงคล สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถิปุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธของแต่ละสถานศึกษา

3.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิปุทธมงคล มีจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลา 6 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา มี ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ

ทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/ การดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธมงคล สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จาก นิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

3.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ มีจำนวน 16 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลา น้อยกว่า 6 ปี ทั้งหมดสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธ ศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว แหล่งความรู้อื่นๆที่ครูผู้สอน โรงเรียนวิถีพุทธมงคล สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

3.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถีพุทธมงคล เป็นเพศหญิง อายุ 38 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลา 5 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ปัจจุบันรับผิดชอบสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของ โรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนวิถีพุทธ มงคล สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จาก สื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์วัดธรรมการศึกษาศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวิถีพุทธมงคล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ประกอบด้วยศาสนาที่ประชาชนบริเวณรอบๆที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธมงคล นับถือ คือ ศาสนาพุทธ สถานที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธมงคล ตั้งอยู่ในชุมชนสหประชา และศาสนาที่ คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธมงคลนับถือ คือ ศาสนาพุทธ

4. โรงเรียนวิถีพุทธบุชา

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สภาพทั่วไปและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวิถิพุทธบูชาเป็นโรงเรียนรัฐบาลเปิดทำการสอนเมื่อปีการศึกษา พ.ศ.2502 ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 9 ถนนพระกรุณา แขวงคันติ เขตไทรบุรีจังหวัดเทพสถิตย์ ปัจจุบันเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวิถิพุทธบูชา มีปรัชญาและนโยบายในการจัดการศึกษา คือ “ เรียนดี วินัยเด่น เน้นคุณธรรม นำพัฒนา ” มีนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,489 คน ครูจำนวน 55 คน บุคลากรจำนวน 13 คน

สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นเพศหญิง อายุ 54 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม /กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัด ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นระยะเวลา 18 ปี ปัจจุบันไม่มีมีคาบเวลาที่ต้องทำการสอน เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธบูชา สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จาก สื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์วัฒนธรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษาที่สถานศึกษาได้เริ่มดำเนินการจัดการจัดการศึกษาแนวพุทธ / ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ในปีการศึกษา 2538

4.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นเพศหญิง อายุ 53 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิต่างพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 8 ปี ปัจจุบันมีคาบเวลาที่ต้องทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว ทั้งนี้ข้อมูลเกี่ยวกับปีการศึกษา ที่โรงเรียนวิถิพุทธบูชา และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่

ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

4.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา มีจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลาดังแต่ 6-15 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนวิถิพุทธบูชา สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

4.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา มีจำนวน 16 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลาดังแต่ 16 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว แหล่งความรู้อื่นๆที่ครูผู้สอนโรงเรียนวิถิพุทธชานูภาพ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการการจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

4.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา เป็นเพศหญิง อายุ 47 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลา 15 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ปัจจุบันรับผิดชอบสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนวิถิพุทธบูชา สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ของ ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพทั่วไปของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ประกอบด้วย ศาสนาที่ประชาชนบริเวณรอบๆ ที่ตั้งของโรงเรียนวิถิพุทธบูชา

นับถือ คือ ศาสนาอิสลาม สถานที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธบูชา ตั้งอยู่ในชุมชนขันติ และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธบูชา นับถือศาสนาอิสลาม

5. โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สภาพทั่วไปและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

สภาพทั่วไป

โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ เป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในวัดพุทธานุกาญจน์ ในปี พ.ศ.2470 เป็นโรงเรียนในพระอุปถัมภ์ของเจ้าอาวาสวัดพุทธานุกาญจน์ มาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน นักเรียนทุกคนได้รับการสั่งสอนจากครูอาจารย์และพระสงฆ์ ทั้งด้านวิชาการและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติได้กำหนดนโยบายและแนวการจัดการศึกษา โดยยึดแนวทางการนำเอาพุทธธรรมมาเป็นกรอบในการพัฒนานักเรียนให้เกิด สติ สมาธิ ปัญญา เพื่อฝึกอบรมนักเรียน ให้พัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญา เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง มีปรัชญาการศึกษาคือรักโรงเรียน เพียรศึกษา กีฬาเด่นเน้นคุณธรรม เปิดทำการสอนในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,467 คน ครูจำนวน 73 คน บุคลากรจำนวน 18 คน ตั้งอยู่เลขที่ 999 หมู่ 9 ถนนธรรมบันดาล แขวงฉันทะ เขตทวีชะ จังหวัดเทพสถิตย์

5.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยการสถานศึกษา เป็นเพศหญิง อายุ 58 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม /กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัด ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นระยะเวลา 17 ปี ปัจจุบันไม่มีมีคาบเวลาที่ต้องทำการสอน เคยเข้ารับการประชุม อบรมสัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน

วิถีพุทธานุภาพ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จาก สื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษาที่สถานศึกษาได้เริ่มดำเนินการจัดการจัดการศึกษาแนวพุทธ / ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ในปีการศึกษา 2540

5.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นเพศชาย อายุ 49 ปี นับถือศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยอุปสมบทมาแล้ว มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 21 ปี ปัจจุบันมีคาบเวลาที่ต้องทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว ทั้งนี้ข้อมูลเกี่ยวกับปีการศึกษา ที่โรงเรียนวิถีพุทธนุชา และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ของ ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

5.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ มีจำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 11-15 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/ การดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยได้รับความรู้จากนิทรรศการ การจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

5.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ มีจำนวน 16 คน เป็นเพศชายและหญิงอย่างละเท่ากัน มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน มาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว แหล่งความรู้อื่นๆที่ครูผู้สอนโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ สามารถนำมาใช้ในการจัดการ

ศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการการจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

5.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถิปุทธนานาชาติ เป็นเพศชาย อายุ 56 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงานมาเป็นระยะเวลา 31 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเคยอุปสมบทมาแล้ว ปัจจุบันรับผิดชอบสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้อื่นๆ ที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนวิถิปุทธนานาชาติ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ โดยได้รับความรู้จาก นิทรรศการการจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

1.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิปุทธ จำแนกเป็นรายสถานศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิปุทธในแต่ละสถานศึกษา ที่เป็นประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนวิถิปุทธ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลของแต่ละสถานศึกษาเป็นความเรียง โดยตั้งเป็นนามแฝงตามลำดับดังนี้

1. โรงเรียนวิถิปุทธประทีป
2. โรงเรียนวิถิปุทธโสภณ
3. โรงเรียนวิถิปุทธมงคล
4. โรงเรียนวิถิปุทธบุชา
5. โรงเรียนวิถิปุทธนานาชาติ
6. โรงเรียนวิถิปุทธวิทยา

1. โรงเรียนวิถิพุทธประทีป

1.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษา เอกสาร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษา ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหา ที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์ /หลักการที่สถานศึกษา กำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันในสังคม มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในพระพุทธศาสนา และการมีความศรัทธาในการให้ความร่วมมือจัดการ ศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก ศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวัง ในการเป็นให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ที่ชัดเจน และนำข้อมูลต่างๆ ดังกล่าว มาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรและชุมชน ในเรื่อง การจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถิพุทธประทีปไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บ ข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้ เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ล้วนแล้วแต่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษาพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีปได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการ สถานศึกษา ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่/สิ่งที่มีคุณสมบัติ เหมาะสมตามเกณฑ์/หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็นแหล่งศึกษาที่อยู่ใกล้สถานศึกษาที่ สามารถเดินทาง/จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการ พัฒนาให้เกิดสติ สมานธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจากสถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณ โดยรอบ ของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชนให้ติดต่อ ประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ / สิ่งที่คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา จัดการประชุมของ คณะกรรมการในการปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง

ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีปได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ / สิ่งที่เราคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน และมีความทันสมัย และกระตุ้น และส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา ดำเนินการโดย เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และนำมาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน โรงเรียนวิถิพุทธประทีปไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ จัดให้ครูเข้ารับการอบรม / สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาดูงานในโรงเรียนวิถิพุทธอื่นๆ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริม สติ สมาธิ ปัญญา เจริญวิทยาการที่รับผิดชอบ และมีบทบาทในการผลักดันในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการ

ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธและมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการทำงาน ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ โดยดำเนินการสำรวจข้อมูล ลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจในหลักพุทธศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการสำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางเอกสารให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและคณะกรรมการสถานศึกษา ต่างก็มีความพร้อมในการทำงานมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียนโดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ในเรื่องลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ของนักเรียน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา มีการสำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง การจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนในเรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธและกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียมนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีปได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ มีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร และการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางสื่อมวลชน ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครอง

ของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการที่ผู้ปกครองและชุมชน มีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทำให้เกิดความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีปดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา โดย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา โดยร่วมกันวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจนลงในธรรมเนียมสถานศึกษา กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะของการทำงานและความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่พบปัญหา ในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาจัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี บริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะการทำงานและความร่วมมือ ของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจากได้มีการมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

1.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธพบที่โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอน

ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดย การจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดคล้องเพิ่มเติม พุทธธรรมให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดระบบสนับสนุนครูอาจารย์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขา เข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่าง สาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรม เฉพาะเรื่อง คามลักษณะสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ และมีการสอดคล้อง ความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์ อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการ ไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากร ของสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการ บูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมชั้นสอนและวิธีการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้า

กลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วเสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการจัดการปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการโดยพิจารณาเลือกและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น ” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ดำเนินการจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่ /นักการภารโรง และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดยการสร้างศาลาพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือ

ห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาดเป็นระเบียบและเพียงพอการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีวะ บริการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ และการดูแลเสียงต่างๆมิให้อีกทีก โดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง วางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศีล สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง มีความพร้อมของสถานที่ที่เหมาะสมเอื้อต่อการจัดตกแต่งบริเวณของสถานศึกษาให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้เคียงธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริมปัญญา และมีเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิของสถานศึกษา ในเรื่องการจัดการด้านอาคารสถานที่

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการ โดยมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และครูผู้สอน สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอน ที่เน้นทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธประทีป พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดย การบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การเรียนรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ทั้งโดยตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชนในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน โดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน ออกทนอกคกั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชี้แจงลักษณะที่น่าสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถีพุทธประทีป มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดย การวิเคราะห์สภาวะธรรมและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญา ย่อยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีลเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการประเมิณผลปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์(วิปัสสนา) การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรม ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การจัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ และการส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธประทีป

มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของ กิจกรรมที่สนใจ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาตนเอง

ด้านการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตาม พูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครูผู้สอน และการจัดประชุมครูผู้สอนทุกเดือน เพื่อสอบถามและติดตามปัญหาการจัดการเรียนรู้ ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธ มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตาม ที่ชัดเจน

ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดย การให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษาแนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

1.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ

และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยสังเกตการปฏิบัติงานและรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา จัดประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ และติดตามปฏิทินการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคน อย่างต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยคณะกรรมการประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดย จัดทำหนังสือพิมพ์ของสถานศึกษา จัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับ โรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆและมูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ

2.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์ / หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันในสังคม มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในพระพุทธศาสนา และมีความศรัทธา ในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังในการเป็นให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และนำข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวมาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรและชุมชน ในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถีพุทธโสภณไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ล้วนแล้วแต่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษาพบว่าโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่ / สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์/ หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดศีล สมานธิปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจากสถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณโดยรอบของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ / สิ่งที่คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา จัดการประชุมของคณะกรรมการในการปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา

เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธโสภณได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ / สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสมตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้ อย่างเป็นรูปธรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและ ผู้เรียน และมีความทันสมัย และกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา ดำเนินการโดย เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้เรียนในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เหมาะสม ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการและนำมาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน โรงเรียนวิถิพุทธโสภณไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษากันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ จัดให้ครูเข้ารับการอบรม / สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาดูงานในโรงเรียนวิถิพุทธอื่นๆ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริม สติ สมาธิ ปัญญา เชิญวิทยากรที่รับผิดชอบ และมีบทบาทในการผลักดันในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษากันก่อนการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้อง

กับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการส่งเสริม ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในการทำงาน ให้แก่นุเคราะห์อยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ โดยดำเนินการสำรวจข้อมูล ลักษณะกิจกรรม ความพร้อม และความสนใจในหลักพุทธศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการสำรวจ ประสพการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางเอกสารให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการสถานศึกษา ต่างก็มีความพร้อมในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียนโดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ในเรื่องลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ของนักเรียน ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา มีการสำรวจประสพการณ์ความรู้เดิมในเรื่องหลักธรรม ที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนในเรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียมนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ และมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ

โดยตรง และการที่ผู้ปกครองและชุมชน มีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษา
แนวพุทธ ทำให้เกิดความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำเนินการ
กำหนดธรรมนูญสถานศึกษา โดย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและ
คณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษาโดยร่วมกันวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน
ลงในธรรมนูญสถานศึกษา กำหนดงานและค่านิยมงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำ
แผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนด
ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้หลัก
กัลยาณมิตรในการกำหนดลักษณะของการทำงาน และความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา
ไม่พบปัญหา ในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา- เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้มีการ
ประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมี
การกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม
ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดทำแผน
ปฏิบัติการโดยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา
ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและค่านิยมงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนด
ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี บริหารจัดการโดยใช้หลัก
เมตตาธรรม และการใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะการทำงานและความร่วมมือ ของ
บุคลากรในสถานศึกษา ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธ
โสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด
ผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะ
วิสัยทัศน์ที่ต้องการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

2.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ
สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประจำปี
ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา
ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอน
ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัด

หลักสูตรสถานศึกษาโดย การจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรมให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ และการติดตามผล จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดระบบสนับสนุนครูอาจารย์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ และมีการสอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้

แล้วเสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ใค้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการโดยพิจารณาเลือกและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำเนินการจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่ นักการภารโรง และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดยการสร้างศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม

มีอาคารสถานที่ที่สะอาด มีระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีวะ บริการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ และการดูแลเสียงต่างๆมิให้อีกทีก โดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศีล สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนและผู้รับอนุญาตสถานศึกษา เอกชน ดำเนินการโดยมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และครูผู้สอนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดย การบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด

หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาพ) ความประพฤติก (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน โดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจ แก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชี้แจงลักษณะที่น่าสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดย การวิเคราะห์สภาวะธรรมและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญาอยู่ยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีล5เป็นวิถีชีวิต การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การจัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ และการส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษาจัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของ กิจกรรมที่สนใจ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิต ได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาตนเอง

ด้านการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ดำเนินการ โดย ร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามพูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล และตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครูผู้สอน ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำหนดตารางแผนการนิเทศติดตามที่ชัดเจน ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชนดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดย การให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆจัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

2.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธประทีป ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธโสภณ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยสังเกตการปฏิบัติงานและรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา จัดประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ และติดตามปฏิทินการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคน อย่างต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธโสภณ ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรโดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดย จัดทำหนังสือพิมพ์ของสถานศึกษา จัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับ โรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆและมูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

3. โรงเรียนวิถิพุทธมงคล

3.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ

ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์ /หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันในสังคม มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในพระพุทธศาสนา และ การมีความศรัทธาในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วนำเสนอให้ คณะกรรมการพิจารณาเลือก ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณ โดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังในการเป็นให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสถานศึกษา มีการ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และนำข้อมูลต่างๆ ดังกล่าว มาจัดลำดับความต้องการของ บุคลากรและชุมชน ในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถิพุทธมงคลไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการ กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ส่วนแล้วแต่มีความพร้อม ในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคลได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการ สถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูล พื้นฐานของสถานที่ / สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์/หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็น แหล่งศึกษาที่อยู่ใกล้สถานศึกษาที่สามารถเดินทาง/จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดศีล สมาธิปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจาก สถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณโดยรอบของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ / สิ่งที่คาดหวัง ให้เป็นแหล่งศึกษา จัดการประชุมของคณะกรรมการในการปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรง กันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ /สิ่งที่คาดหวังให้แหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็น คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา

มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรมมีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน และมีความทันสมัย และกระตุ้น และส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา คำเนินการ โดย เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถาน ศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เหมาะสม ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และนำมาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน โรงเรียนวิถีพุทธมงคลไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่สามารถ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัด เตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้ผู้สอน และฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ จัดให้ครู เข้ารับการอบรม /สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาคูงานในโรงเรียนวิถีพุทธอื่นๆ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริม สติ สมาธิ ปัญญา เทววิทยากรที่รับผิดชอบ และมีบทบาทในการผลักดันในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร และ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ไม่พบปัญหาในการ จัดเตรียมบุคลากร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัด เตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัด เตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการส่งเสริม ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ ในการทำงาน ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้ดำเนินการ จัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วย อาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ โดยดำเนินการสำรวจข้อมูล ลักษณะกิจกรรม ความพร้อม และความสนใจในหลักพุทธศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้ เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการสำรวจ ประสิทธิภาพความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ

ในการดำเนินการที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางเอกสารให้ คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียม คณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน การจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกันและมีการ กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและคณะกรรมการสถานศึกษา ต่างก็มีความพร้อมในการทำงาน มีความ กระตือรือร้น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียน โดย คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการ สืบหาข้อมูลของนักเรียน ในเรื่องลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ของนักเรียนผ่านกิจกรรม ต่างๆในสถานศึกษา มีการสำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่นักเรียนสามารถ เข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง การจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัด เตรียมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียม นักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชนพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการ จัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการโดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษา แนวพุทธ และมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ไม่พบปัญหา ในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษา หารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง และการที่ผู้ปกครองและชุมชน มีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษา แนวพุทธ ทำให้เกิดความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ดำเนินการ กำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา โดย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและ คณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา โดยร่วมกันวางแผนงาน ระยะเวลาที่ชัดเจนลงในธรรมนูญสถานศึกษา กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถาน ศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้ หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะของการทำงาน และความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

ไม่พบปัญหา ในการกำหนดค่าธรรมเนียมสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดค่าธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี บริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะการทำงานและความร่วมมือ ของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

3.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษาโดย การจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรมให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดระบบสนับสนุนครู อาจารย์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษา

หรือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและมีการจัดอบรม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำ เป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระ การเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรม เฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วย การเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ และมีการสอดแทรก ความรู้และการปฏิบัติจริง ในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่นๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการ ไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธ มงคลได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับ บุคลากรของสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วเสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุก กลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัด การเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ สาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดกับ พระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธมงคล ได้ดำเนินการกำหนด กิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการโดยพิจารณาเลือกและกำหนด กิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการ กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนใน สถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรม วิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธประทีป ได้มีการ ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธมงคล ดำเนินการจัด สภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการ สถานศึกษา วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูผู้สอนเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคาร สถานที่นักการภารโรง และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการ โดยการสร้างศาลพระพุทธรูป ที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ และเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการ ประกอบสัมมาอาชีพ บริการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อจาก ภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ และการดูแลเสียงต่างๆมิให้ อึกทึกโดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการ จัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถิปุทธมงคล มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ

โดยตรง และมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคิด สมานธิ
ปัญญาในวิถีชีวิตจริง

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธมงคล ได้ดำเนินการจัด
บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมได้แก่ อาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา
ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัด
การศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนและผู้รับอนุญาตสถานศึกษา
เอกชน ดำเนินการ โดยมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิด
บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย
เพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติดี
ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อกำหนดให้มีผู้
รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธมงคล มี
การประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมี
การกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือ ในการจัด
กิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรก
หลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และครูผู้สอน สามารถเป็น
ตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม
ไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธ-
ศาสนา

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิปุทธมงคล พบว่า ผู้มีส่วนร่วมใน
การจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา
ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทาง
การจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดย การบูรณาการพุทธธรรม
สู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่าง
สม่าเสมอเพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ทั้ง
โดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์
ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน
ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน
ในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ
(ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ คู่ ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ
“ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่าเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ

โยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร ของผู้เรียน โดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชี้แจงลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของ บุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียน วิถีพุทธมงคล มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและ อุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร และแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ดำเนิน การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้รับอนุญาต สถานศึกษาเอกชน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ดำเนินการพัฒนา บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดย การวิเคราะห์สภาวะธรรมและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากร แนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้าง ศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญา ย่อยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีลเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการประเมิณผล ปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์(วิปัสสนา) การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรม ในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การจัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ และการส่งเสริม การศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้อง วิปัสสนา ฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธมงคล มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของ บุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของ กิจกรรมที่สนใจ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัด การเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจ ให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาตนเอง

ค่านานิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการ จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการ โดย ร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทาง วิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามพูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล และตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครู ผู้สอน ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธมงคล มีการนิเทศ ติดตามอย่าง สม่ำเสมอและมีการกำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตาม ที่ชัดเจน ในเรื่องการสอนแบบทศนุรักษ์

พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนและผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากรโดย การให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เจริญวิทยากรผู้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

3.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการ โดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการ โดยสังเกตการปฏิบัติงานและรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา จัดประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ และติดตามพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคน อย่างต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธมงคล ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศ

ภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรโดยคณะกรรมการประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดย จัดทำหนังสือพิมพ์ของสถานศึกษา จัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธมงคล ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆและมูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

4. โรงเรียนวิถิพุทธบูชา

4.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสารพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง ความแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์ / หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม และการมีความศรัทธาในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วยังเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังในการเป็นให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสถานศึกษา และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน

ในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถิพุทธบูชาไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ล้วนแล้วแต่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถิพุทธบูชาได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่ /สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์/หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็นแหล่งศึกษาที่อยู่ใกล้สถานศึกษาที่สามารถเดินทาง/จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจากสถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณ โดยรอบของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ / สิ่งที่คาดหวังให้แหล่งศึกษา จัดการประชุมของคณะกรรมการในการปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธมงคลได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ /สิ่งที่คาดหวังให้แหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธมงคล ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสมตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา และมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการโดย เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอน และฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และ

ปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ จัดให้ครูเข้ารับการอบรม /สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาดูงานในโรงเรียนวิดิพุทธอื่นๆ และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิดิพุทธ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากร เนื่องจาก โรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิดิพุทธ และมีการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในการทำงาน ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษารองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้าระดับชั้น โดยดำเนินการสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจในหลักพุทธศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการสถานศึกษา ต่างก็มีความพร้อมในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการและครูหัวหน้าระดับชั้น ดำเนินการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ในเรื่องลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุ ของนักเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆในสถานศึกษา มีการจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียมนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชนพบว่าโรงเรียนวิดิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษารองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น

ดำเนินการ โดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ และมี การเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการที่ผู้ปกครองและชุมชน มีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทำให้เกิดความร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านการกำหนดค่าธรรมเนียมสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำเนินการ กำหนดค่าธรรมเนียมสถานศึกษาโดย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดค่าธรรมเนียมสถานศึกษา โดยร่วมกันวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจนลงในธรรมเนียมสถานศึกษา กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ไม่พบปัญหา ในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และตั้งคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการ จัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจากได้มีการมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและตั้งคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

4.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชาได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัด

หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอนผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรม ให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและกระคิดตามผล มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่าง สาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ และมีการสอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์ อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดและส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้ากลุ่ม

สาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว
เสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด
และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุก
กลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำ
แผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อ
ทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัด
การเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการ
สาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้
การปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิด
พระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ได้ดำเนินการกำหนด
กิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ
สถานศึกษา ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการ โดยพิจารณาเลือกและ
กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสม
กับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการ
กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน
คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า“การศึกษาเริ่มต้น
เมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน
ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน
เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบูชาได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการ
กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำเนินการจัด
สภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา
คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคาร
สถานที่/นักรการภารโรง ดำเนินการโดยการสร้างศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้
ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา
เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด
เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย และมีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝน
คุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีวะ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธบูชา มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และ วางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศีล สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิต

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธบูชา ได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและครูผู้สอน ดำเนินการ โดยมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจากโรงเรียนวิถิปุทธบูชา มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดให้ผู้รับผิดชอบโดยตรง และ บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิปุทธบูชา พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และครูผู้สอน ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดย การบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การเรียนรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือวัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติกิเลส (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “ สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อยืนยันนักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนโดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทนอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชี้แจงลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิตที่สนองความต้องการและช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิปุทธประทีป มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและ

อุปกรณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องโดย การวิเคราะห์สภาพธรรมชาติและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญาอ้อยราย สัปดาห์ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีลเป็นวิถีชีวิต การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และการส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนาฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธบูชา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่สนใจที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาตนเอง

ด้านการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยดำเนินการโดย ร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามพูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครูผู้สอน และการจัดประชุมครูผู้สอนทุกเดือนเพื่อสอบถามและติดตามปัญหาการจัดการเรียนรู้

ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธ มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตาม ที่ชัดเจน

ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบูชา ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัฒนธรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากรโดย การให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำ

และเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน วิทยาลัยการผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษา แนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

4.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบุชา ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบุชา ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบุชา ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการโดยสังเกตการปฏิบัติงานและรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธบุชา ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธบุชา ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการโดย จัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ

กับโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธนุภาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆ และมูลนิธิของสถานศึกษาหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5. โรงเรียนวิถีพุทธนุภาพ

5.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสารพบว่า โรงเรียนวิถีพุทธนุภาพ ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์ / หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันในและ การมีความศรัทธาในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน ในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถีพุทธนุภาพไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ถ้วนแล้วแต่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษาพบว่าโรงเรียนวิถีพุทธนุภาพได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่/สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์/หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็นแหล่งศึกษาที่อยู่ใกล้สถานศึกษาที่สามารถเดินทาง/จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก เป็นสถานที่ หรือ เป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดศีล สมาธิปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้

สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจากสถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณโดยรอบของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ / สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา จัดการประชุมของคณะกรรมการในการปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ / สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อนเพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมานธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการ โดยเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนิน โรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษารื้อกกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอน และฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ จัดให้ครูเข้ารับการอบรม/สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาคูงานในโรงเรียนวิถีพุทธอื่นๆ และจัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากรเนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ได้มีการประชุมปรึกษารื้อกกันก่อนการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการส่งเสริม ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการทำงาน ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธานุภาพ ได้ดำเนินการ

จัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยดำเนินการสำรวจข้อมูล ลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจในหลักสูตรศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการจัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ในเรื่อง ลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักสูตรศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ของนักเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆในสถานศึกษา การจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียมนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชนพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการโดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชน โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษาโดยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้นและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา โดยร่วมกันวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจนลงในธรรมนูญสถานศึกษา กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ไม่พบปัญหา ในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุภาพ ได้มีการ

ประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถียุทธนาภาพ ได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถียุทธอย่างเข้มแข็งและค่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจากได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

5.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถียุทธ พบว่า โรงเรียนวิถียุทธนาภาพ ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอนผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษาโดย การจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรมให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดระบบสนับสนุนครูอาจารย์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถียุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่าโรงเรียนวิถียุทธนาภาพ มีการจัดหน่วยการเรียนรู้

โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงงาน และมีการสอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธประทีป ได้ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูผู้สอน ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้แล้วเสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างค้ำเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธานุกาภาพ ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการโดยพิจารณาเลือกและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธานุกาภาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธานุกาภาพ ดำเนินการจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่ /นักการภารโรง และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการโดยการสร้างศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มืออาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีวะ บริการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ที่ทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ และการดูแลเสียงต่างๆมิให้อีกทีกโดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุกาภาพ มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงวางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศีล สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง มีความพร้อมของสถานที่ที่เหมาะสมเอื้อต่อการจัดตกแต่งบริเวณของสถานศึกษาให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบ

และส่งเสริมปัญญา และมีเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิของสถานศึกษา ในเรื่องการจัดการด้านอาคารสถานที่

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถีมุทธานุภาพ ได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนและผู้รับอนุญาตสถานศึกษา เอกชน ดำเนินการโดย มอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี การปลูกศรัทธา ดำเนินปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก โรงเรียนวิถีมุทธานุภาพ มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และครูผู้สอน สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีมุทธานุภาพ พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดย การบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ คู่ ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร

ของผู้เรียนโดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ชี้แจงลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียน วิถีพุทธนานาชาติ มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและ อุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องโดย การวิเคราะห์สภาวะธรรมและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดทำแผนจัดเจริญปัญญาอรรถยบายสัพพาคะ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีล5เป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์(วิปัสสนา) การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การจัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ และการส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษาจัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากโรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของ กิจกรรมที่สนใจ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษาในการพัฒนาตนเอง

ด้านการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหาร และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการโดย ร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามพูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครูผู้สอน และการจัดประชุมครูผู้สอนทุกเดือนเพื่อสอบถามและติดตามปัญหาการจัดการเรียนรู้ ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธนานาชาติ มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ

ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธธานูภาพ ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียนวารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

5.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธธานูภาพ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการ โดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอดถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธธานูภาพ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธธานูภาพ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการ โดยสังเกตการปฏิบัติงาน และรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นภาคการศึกษา จัดประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ และติดตามปฏิทินการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการติดตาม

ประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุกาพ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
 นิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการ
 ดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า
 โรงเรียนวิถิพุทธานุกาพ ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรโดยคณะกรรมการ
 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่ม
 สาระการเรียนรู้ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการโดย จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการ
 ดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทาง
 การเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ
 แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัด
 หลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธานุกาพ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจ
 ให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา
 ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆและมูลนิธิของสถานศึกษา
 หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน
 โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ
 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

6. โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครู
 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร
 พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อจัดหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้อง
 ตามแนวทางการดำเนินงานของ โรงเรียนวิถิพุทธ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วยผู้บริหาร
 สถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน
 ดำเนินการหาที่ปรึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามเกณฑ์/
 หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ มีคุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่าง
 ที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันในสังคม มีความรู้ความเข้าใจที่ดีในพระพุทธศาสนาและการมีความศรัทธา
 ในการให้ความร่วมมือจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้วนำเสนอให้คณะกรรมการ
 พิจารณาเลือก ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณ
 โดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังในการเป็นให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ

ในการดำเนินการที่ชัดเจน และนำข้อมูลต่างๆ ดังกล่าว มาจัดลำดับความต้องการของบุคลากร และชุมชน ในเรื่องการจัดหาที่ปรึกษา ทางโรงเรียนวิถิพุทธประทีปไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษานั้น ล้วนแล้วแต่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ กับสถานศึกษาทั้งสิ้น

ในด้านการจัดหาแหล่งศึกษาพบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่/สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ / หลักการที่สถานศึกษากำหนด คือ เป็นแหล่งศึกษาที่อยู่ใกล้สถานศึกษาที่สามารถเดินทาง/จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก เป็นสถานที่ หรือ เป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา คือ สามารถให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกจากสถานที่/สิ่งที่อยู่ในบริเวณโดยรอบของสถานศึกษา กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ให้ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่/สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา จัดการประชุมของคณะกรรมการในการปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาแหล่งศึกษา เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้รับความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบในสถานที่ /สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา ความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี รวมทั้งการจัดการประชุมปรึกษากันก่อน เพื่อทำความเข้าใจระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตรงกันและมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ดำเนินการโดย จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสมตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เอกสารข้อมูลต่างๆ ต้องมีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและ ผู้เรียน และมีความทันสมัย และกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา ดำเนินการโดย เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และนำมาจัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน โรงเรียนวิถิพุทธวิทยาไม่พบปัญหาในเรื่องนี้ เนื่องจาก

มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สำหรับการจัดเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการโดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอน และฝ่ายสนับสนุนการสอนได้เข้าใจถึง บทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษา แนวพุทธ จัดให้ครูเข้ารับการอบรม /สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดให้ครูศึกษาคูงานในโรงเรียนวิถีพุทธอื่นๆ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม สีด สมาธิ ปัญญา เชิญวิทยากรที่รับผิดชอบ และมีบทบาทในการผลักดันในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ไม่พบปัญหา ในการจัดเตรียมบุคลากร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการส่งเสริม ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการทำงาน ให้แก่บุคลากรอยู่เสมอ

ส่วนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ โดยดำเนินการสำรวจข้อมูล ลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจในหลักพุทธศาสนา ของคณะกรรมการสถานศึกษา จัดเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับ ความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการสำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง จัดการประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ โดยกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการที่ชัดเจน และมีการเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางเอกสารให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และคณะกรรมการสถานศึกษา ต่างก็มีความพร้อมในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการจัดเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ในเรื่อง ลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ของนักเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆในสถานศึกษา มีการสำรวจประสพการณ์ความรู้เดิมในเรื่องหลักธรรม ที่นักเรียนสามารถเข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง การจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน ในเรื่องการจัดการศึกษา แนวพุทธและกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดเตรียมนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจของคณะกรรมการให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

ในเรื่องการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชนพบว่าโรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการโดยการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้ปกครองและชุมชนโดยให้ความรู้และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ มีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ไม่พบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจของผู้ปกครองและชุมชนให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

ด้านการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา โดย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา โดยร่วมกันวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจนลงในธรรมนูญสถานศึกษา กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และการใช้หลักกัลยาณมิตรในการกำหนดลักษณะของการทำงานและความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่พบปัญหา ในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดย

ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยร่วมกันกำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิดิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนด ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ไม่พบปัญหาในเรื่อง การจัดแผนปฏิบัติการ เนื่องจากได้มีการมีการ ประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ที่ต้องการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังของสถานศึกษา

6.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิดิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิดิพุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัด หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้เรียนภาค ธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถาน ศึกษาโดยการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนด วิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรมให้เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่ สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตาม ผล จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม จัดระบบสนับสนุนครู อาจารย์ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนา ตามหลักไตรสิกขา บูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และการบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่พบ ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิดิพุทธประทีป ได้มีการประชุม ปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการ จัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาโดยทั่วถึง

สำหรับการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่าโรงเรียนวิดิพุทธวิทยา มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยมีผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยการนำเอาสาระ การเรียนรู้รายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความ สะดวกในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ บูรณาการพุทธ ธรรมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ บูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระ

การเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ และมีการสอดแทรกความรู้และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการ ไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ไม่พบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ เนื่องจาก โรงเรียนวิถียุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ก่อนการจัดหน่วยการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษาและการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

ส่วนการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถียุทธวิทยา ได้ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน ดำเนินการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แก่ครูผู้สอน จัดส่งแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนให้ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วเสนอผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการพิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด และมีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่พบปัญหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ครูผู้สอน ได้รับความช่วยเหลือแนะนำให้สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะมีการนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติหรือ การเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถียุทธวิทยา ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยมีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วย ผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดำเนินการโดยพิจารณาเลือกและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมตามที่ได้มีเตรียมการไว้ก่อนล่วงหน้าแล้ว กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือกันก่อน เพื่อทำความเข้าใจ

ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ใช้หลักการ/เกณฑ์ ในการพิจารณาเพื่อกำหนดกิจกรรมนักเรียน คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ จู ฟัง เป็น ” และ เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ไม่พบปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

ส่วนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธวิทยา ดำเนินการจัดสภาพทางกายภาพของสถานศึกษา โดยกำหนดให้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่ /นักการภารโรง และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการ โดยการสร้างศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพะ บริการสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัยและครบครัน ทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ และการดูแลเสียงต่างๆมิให้อีกที่ก โดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธวิทยา มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง วางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศีล สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง มีความพร้อมของสถานที่ที่เหมาะสมเอื้อต่อการจัดตกแต่งบริเวณของสถานศึกษาให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้เคียงธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริมปัญญา และมีเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิของสถานศึกษา ในเรื่องการจัดการด้านอาคารสถานที่

สำหรับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธวิทยาได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยกำหนดให้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและครูผู้สอน ดำเนินการโดย มอบหมาย ความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็น

ภักตยานมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี การปลูกศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงไม่พบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก โรงเรียนวิถิปุทธวิทยา มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ความร่วมมือ ในการจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และครูผู้สอน สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิปุทธวิทยา พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่จากศูนย์วัฒนธรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดย การบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติหรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ การประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติกาย (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ อด ฝึก) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้อู อยู่ให้เห็น ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อยืนยันให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ที่สามารถเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นภักตยานมิตรของผู้เรียนโดยมีเมตตาธรรมความอ่อนโยน อดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งแจ้งลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา ในการจัดการเรียนรู้ และมีการจัดการเรียนรู้/กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม ไม่พบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เนื่องจาก ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถิปุทธวิทยา มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และการที่ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัด

การเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดย การวิเคราะห์สภาวะธรรมและลักษณะของบุคลากร การค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำในการจัดการศึกษาแนวพุทธ การวางแผนพัฒนาบุคลากรโดยการสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร จัดกิจกรรมพัฒนาจิต การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญาอภยราชสัปดาห์ หรือรายเดือน การส่งเสริมการถือศีลเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรมและสอบอารมณ์ (วิปัสสนา) การจัดกลุ่มสนทนาธรรม การจัดฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ และการส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนาฯลฯ ไม่พบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่สนใจ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้จริง และมีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการพัฒนาตนเอง

ด้านการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดยมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการโดยร่วมกันให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามพูดคุย สอบถามปัญหาเป็นรายบุคคล และ ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครูผู้สอน ไม่พบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เนื่องจาก โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ

ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุน สนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากรโดย การให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการ

จัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครูผู้สอน จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นที่กำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ และจัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

6.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการศึกษาเอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการโดยศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่พบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร ส่วนการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน ดำเนินการโดยสังเกตการปฏิบัติงานและรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นสุดการศึกษา จัดประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ และติดตามปฏิทินการปฏิบัติงานของบุคลากรแต่ละคน อย่างต่อเนื่อง ไม่พบปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เนื่องจาก โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบและติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สำหรับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา

และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ดำเนินการโดย จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันเปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับโรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน ไม่พบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดการหลักสูตร เนื่องจากโรงเรียนวิถิพุทธวิทยา ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันก่อนเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆ และมูลนิธิของสถานศึกษาหรือแหล่งเงินทุน สนับสนุนการจัดการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยให้ความร่วมมือ สนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ วิเคราะห์ในแต่ละแห่ง เป็นภาพรวม

ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธในแต่ละสถานศึกษา ที่เป็นประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ของโรงเรียนวิถีพุทธ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลของแต่ละสถานศึกษา ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยตั้งเป็นนามแฝง ตามลำดับดังนี้

1. โรงเรียนวิถีพุทธประทีป
2. โรงเรียนวิถีพุทธ ไสภณ
3. โรงเรียนวิถีพุทธมงคล
4. โรงเรียนวิถีพุทธนุชา
5. โรงเรียนวิถีพุทธธานูภาพ
6. โรงเรียนวิถีพุทธวิทยา

ดังมีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 3 - 24 (วิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการศึกษาที่ปรึกษา

การศึกษาที่ปรึกษา	จำนวน (N =6)
1. การศึกษาที่ปรึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก	6
- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณโดยรอบถึงบุคคลที่คาดหวัง ในการเป็นที่ปรึกษา	4
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
- จัดลำดับความต้องการของบุคลากรและชุมชน	4
3. หลักการ/ เกณฑ์ที่ใช้	
- คุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม	6
- คุณสมบัติในด้าน ความรู้ความเข้าใจที่ดี ในพระพุทธศาสนา	4
- มีศรัทธาและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง	6
4. ผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาที่ปรึกษา จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	2
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา	

การหาที่ปรึกษา	จำนวน (N =6)
- ลักษณะที่ 3 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษา	1
- ลักษณะที่ 4 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	2
5. ปัญหาในการหาที่ปรึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา เนื่องจาก	0
- มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการ ของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษา	6
- มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง	6
- ผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษา มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ	6

จากตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดหาที่ปรึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็น
ประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดหาที่ปรึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนว
ทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา
โดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก
และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เนื่องจาก 4 แห่ง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ
ของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณโดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวัง ในการให้เข้ามาเป็น
ที่ปรึกษาของสถานศึกษา และอีก 4 แห่ง มีการจัดลำดับความต้องการของบุคลากร

หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ ในการพิจารณา จัดหาที่ปรึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง

ได้ใช้หลักการ/ เกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาที่ปรึกษา คือ คุณสมบัติ ในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับกันในสังคม และเป็นผู้มีความศรัทธาและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาแนวพุทธ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมี 4 แห่งที่ใช้หลักการ/ เกณฑ์ ของคุณสมบัติ ในด้าน เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจที่ดี ในพระพุทธศาสนา

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาที่ปรึกษา มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมี โรงเรียนวิถิปุทธ 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อีก 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน อีก 1 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนอีก 1 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดหาที่ปรึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนบริเวณ โดยรอบ ถึงบุคคลที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษา มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการ กำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เป็นที่ปรึกษา มีความพร้อมในการ ให้ความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาแนวพุทธกับสถานศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการศึกษาแหล่งศึกษา

การศึกษาแหล่งศึกษา	จำนวน (N =6)
1. การหาแหล่งศึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่ /สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก	6
- พิจารณาเลือกจากสถานที่ /สิ่งที่อยู่ในบริเวณ โดยรอบของสถานศึกษา	3
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
- ขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ /สิ่งที่คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา	6
3. หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้	
- อยู่ใกล้สถานศึกษา สามารถเดินทาง/ จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก	3
- เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด คีต สมานธิ ปัญญา	6
- มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม	6
- มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้	6
4. ผู้มีส่วนร่วมในการหาแหล่งศึกษา จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	2
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 3	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการหาแหล่งศึกษา

การหาแหล่งศึกษา	จำนวน (N =6)
- ลักษณะที่ 4 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	2
5. ปัญหาในการหาแหล่งศึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- ผู้รับผิดชอบในสถานที่/ สิ่งที่คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษามีความพร้อม ในการให้ความร่วมมือ	6
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบ โดยตรง	6

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดหาแหล่งศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดหาแหล่งศึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาโดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่ /สิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ และขอความร่วมมือไปยังผู้นำชุมชน ติดต่อประสานงานถึงผู้รับผิดชอบดูแลสถานที่ /สิ่ง that คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา อีก 3 แห่ง พิจารณาเลือกจากสถานที่ /สิ่งที่อยู่ในบริเวณ โดยรอบของสถานศึกษา

หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ ในการพิจารณาจัดหาแหล่งศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง

ได้ใช้หลักการ/เกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาที่ปรึกษา คือ เป็นสถานที่ หรือเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด สดุดิ ปัญญา มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ โดยมี 3 แห่งที่ใช้หลักการ/เกณฑ์ คือ อยู่ใกล้สถานศึกษา สามารถเดินทาง/ จัดการจัดการเรียนรู้ได้สะดวก

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาที่ปรึกษา มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถิพุทธ 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อีก 2 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน อีก 1 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนอีก 1 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดหาแหล่งศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก ผู้รับผิดชอบในสถานที่/ สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษา มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือ และมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการหาเอกสารข้อมูล

การหาเอกสารข้อมูล	จำนวน (N =6)
1. การหาเอกสารข้อมูล	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก	6
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
- ศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้เรียน ในเรื่องของเอกสาร และข้อมูลต่างๆ ที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแนวพุทธ	3
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
- จัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน	3
3. หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้	
- มีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด ศิล สมาธิ ปัญญา	6
- มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม	6
- มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน	3
- มีความทันสมัย กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา	3
4. ผู้มีส่วนร่วมในการหาเอกสารข้อมูล จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	2
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 3	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาและ คณะกรรมการสถานศึกษา	

ตารางที่ 5 (ต่อ) สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการหาเอกสารข้อมูล

	จำนวน
การหาเอกสารข้อมูล	(N =6)
- ลักษณะที่ 4 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	2
5. ปัญหาในการหาเอกสารข้อมูล	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของเอกสาร และข้อมูลต่างๆที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ที่เหมาะสม	3

จากตารางที่ 5 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดหาเอกสารข้อมูลในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินการจัดหาเอกสารข้อมูลโดย ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูล จากสื่อต่างๆที่เหมาะสม เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาเลือก และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ส่วนอีก 3 แห่ง ศึกษาข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของเอกสารและข้อมูลต่างๆที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ส่วนอีก 3 แห่ง จัดลำดับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน

หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่าโรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่งได้ใช้หลักการ/เกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาแหล่งศึกษา คือ มีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด สติ สมาธิ ปัญญา และมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมี 3 แห่ง ที่ใช้หลักการ/เกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาเอกสารข้อมูล คือ

มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน และมีความทันสมัย กระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาเอกสารข้อมูล มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมี โรงเรียนวิถิพุทธ 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อีก 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน อีก 1 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนอีก 1 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ คณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดหาเอกสารข้อมูล พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจากมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ โดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของเอกสาร และข้อมูลต่างๆที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเตรียมบุคลากร	จำนวน (N =6)
1. การเตรียมบุคลากร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการโดย	
- ประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตร ให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุน การสอน เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ	6
- ส่งครูเข้ารับการอบรม /สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ	6
- จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง	6
- จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร	6
- จัดครูศึกษาปฏิบัติงานใน โรงเรียนวิถีพุทธอื่นๆ	6
- จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ	4
- จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร	6
- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริม ศีล สมาธิ ปัญญา	3
- เชิญวิทยากรที่รับผิดชอบ และมีบทบาทผลักดันการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร	3
- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการพุทธธรรม	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมบุคลากร จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1 ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	3
- ลักษณะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	1
- ลักษณะที่ 3 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2

ตารางที่ 6 (ต่อ) สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการเตรียมบุคลากร

	จำนวน
การเตรียมบุคลากร	(N =6)
4. ปัญหาในการเตรียมบุคลากร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถียุทธ	6
- มีการส่งเสริม ความรู้ ความสามารถทักษะ และทัศนคติในการทำงานแก่บุคลากรอยู่เสมอ	6

จากตารางที่ 6 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถียุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการเตรียมบุคลากร ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถียุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถียุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการเตรียมบุคลากร โดยประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตรให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนการสอน เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ ส่งครูเข้ารับการอบรม /สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบโดยตรง จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร จัดครูศึกษาคูงานในโรงเรียนวิถียุทธอื่น ๆ จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่อง การจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการพุทธธรรม โดยมี 4 แห่ง จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถียุทธ อีก 3 แห่ง จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ที่ส่งเสริม ศิล สมาธิ ปัญญา ส่วนอีก 3 แห่ง เชิญวิทยากรที่รับผิดชอบ และมีบทบาทหลักด้านการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยาย ให้ความรู้แก่บุคลากร

ผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมบุคลากร มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถียุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ อีก 2 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรม

พัฒนาผู้เรียน ส่วนอีกนแห่งที่เหลือ คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

ปัญหาในการเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดเตรียมครู ผู้สอนให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ และมีการส่งเสริมความรู้ความสามารถทักษะ และทัศนคติในการทำงานแก่บุคลากรอยู่เสมอ

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการเตรียม
คณะกรรมการสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา	
1. การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- สํารวจข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักสูตรศาสนา	6
- เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุ ของคณะกรรมการสถานศึกษา	6
- สํารวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักสูตร ที่สามารถเข้าใจได้ และ สามารถนำมาปฏิบัติได้จริง	3
- ประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ	6
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
- เผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร	4
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูหัวหน้าระดับชั้น	
- ลักษณะที่ 3	2
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	
4. ปัญหาในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0

ตารางที่ 7 (ต่อ) สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการเตรียม
คณะกรรมการสถานศึกษา

	จำนวน
การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา	(N =6)
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- คณะกรรมการสถานศึกษามีความพร้อมในการทำงานและมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	4

จากตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถียุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการเตรียมกรรมการสถานศึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถียุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถียุทธทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดย สํารวจข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักพุทธศาสนา เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา แนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยมี 4 แห่ง ที่เผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร ส่วนอีก 3 แห่ง มีการสำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

ผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมบุคลากร มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมี โรงเรียนวิถียุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ อีก 2 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และอีก 1 แห่งที่เหลือ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น

ปัญหาในการเตรียมบุคลากร พบว่า โรงเรียนวิถียุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหาเนื่องจากทั้ง 6 แห่ง ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ส่วนอีก 4 แห่งนั้นคณะกรรมการสถานศึกษามีความพร้อมในการทำงาน และมีความกระตือรือร้น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 8

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการเตรียมนักเรียน

การเตรียมนักเรียน	จำนวน (N =6)
1. การเตรียมนักเรียน	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ดำรงข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจ ในหลักสูตรศาสนา	6
- เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุ ผ่านกิจกรรมในสถานศึกษา	6
- ดำรงประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักสูตร ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง	3
- ประชุม ชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ	6
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมนักเรียน	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูหัวหน้าระดับชั้น	
- ลักษณะที่ 3	2
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	
4. ปัญหาในการเตรียมนักเรียน	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0

ตารางที่ 8 (ต่อ)

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการเตรียมนักเรียน

	จำนวน
การเตรียมนักเรียน	(N =6)
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน	3

จากตารางที่ 8 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการเตรียมนักเรียนในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการเตรียมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการเตรียมนักเรียน โดยสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรมความพร้อมและความสนใจในหลักสูตรศาสนา เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและช่วงอายุ ผ่านกิจกรรมในสถานศึกษา ประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยมี 3 แห่ง ที่สำรวจประสบความสำเร็จความรู้เดิมในเรื่องหลักสูตร ที่สามารถเข้าใจได้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

ผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมนักเรียน มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถิปุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและอีก 1 แห่ง ที่เหลือคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น

ปัญหาในการเตรียมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหาเนื่องจากทั้ง 6 แห่ง ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง ส่วนอีก 3 แห่งมีความพร้อมของข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน

	จำนวน (N =6)
การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน	
1. การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. วิธีการที่ใช้	
- จัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อม โดยให้ความรู้ และความเข้าใจ ในการศึกษาแนวพุทธ	6
- เผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธทางเอกสาร	4
- เผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธทางสื่อมวลชน	1
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน	
- ลักษณะที่ 1 ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	3
- ลักษณะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูหัวหน้าระดับชั้น	1
- ลักษณะที่ 3 ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2
4. ปัญหาในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา เนื่องจาก	0
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- ผู้ปกครองและชุมชนมีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษา แนวพุทธ และให้ร่วมมือพัฒนาอย่างค้ำเนื่อง	4

จากตารางที่ 9 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยจัดประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อม โดยให้ความรู้และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ โดยมี 4 แห่ง เผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางเอกสาร และอีก 1 แห่งเผยแพร่ความรู้ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ทางสื่อมวลชน

ผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมผู้ปกครอง มีการจัดตั้ง เป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมี โรงเรียนวิถิพุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และอีก 1 แห่ง ที่เหลือ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูหัวหน้าระดับชั้น

ปัญหาในการเตรียมผู้ปกครอง พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก ทั้ง 6 แห่ง มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และอีก 4 แห่ง ผู้ปกครองและชุมชนมีความตระหนักในคุณประโยชน์ของการจัดการศึกษาแนวพุทธ และให้ร่วมมือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา	
1. การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการโดย	
- วางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน	6
- กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์	6
- จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง	6
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน	6
- บริหารจัดการ โดยใช้หลักเมตตาธรรม	3
- ใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนด ลักษณะการทำงานและ ความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาเป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 3	2
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และคณะกรรมการสถานศึกษา	

ตารางที่ 10 (ต่อ) สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา	
4. ปัญหาในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา	6

จากตารางที่ 10 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา ในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา โดยวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความ เป็นวิถิพุทธ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน โดย 3 แห่ง บริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรมอีก 3 แห่ง ใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนดลักษณะการทำงาน และความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา จัดตั้งเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถิพุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา อีก 2 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้นและคณะกรรมการสถานศึกษา และอีก 1 แห่งที่เหลือ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ตารางที่ 11

สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดแผนปฏิบัติการ

การจัดแผนปฏิบัติการ	จำนวน (N =6)
1. การจัดแผนปฏิบัติการ	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์	6
- จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง	6
- กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน	6
- กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี	6
- บริหารจัดการ โดยใช้หลักเมตตาธรรม	3
- ใช้หลักกัลยาณมิตร ในการกำหนด ลักษณะการทำงานและ ความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดแผนปฏิบัติการ เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 3	2
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และคณะกรรมการสถานศึกษา	
4. ปัญหาในการจัดแผนปฏิบัติการ	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0

ตารางที่ 11 (ต่อ) สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร ในเรื่องการจัดแผนปฏิบัติการ

	จำนวน
การจัดแผนปฏิบัติการ	(N =6)
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา	6

จากตารางที่ 11 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดแผนปฏิบัติการ ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดย กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความ เป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี โดยมี 3 แห่ง บริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม และอีก 3 แห่งใช้หลัก กัลยาณมิตร ในการกำหนด ลักษณะการทำงานและ ความร่วมมือ ของบุคลากรในสถานศึกษา

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนปฏิบัติการ จัดตั้งเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถิพุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการ ประกอบด้วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา อีก 2 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้นและคณะกรรมการสถานศึกษา และอีก 1 แห่งที่เหลือ คณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดแผนปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจากทั้ง 6 แห่ง มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคม ถึงคุณลักษณะ วิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

ตารางที่ 12

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
1. การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการโดย	
- จัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา	6
- กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติม พุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา	6
- กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล	6
- จัดทำรายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้	1
- การวิจัยแบบมีส่วนร่วม	2
- มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์	5
- มีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา	6
- การบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้	6
- การบูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต	6
- การบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	3
- ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง	6
- ครูผู้สอน	6
- ผู้เรียน	6
- กาดธุรกิจและภาครัฐในชุมชน	6
- คณะกรรมการสถานศึกษา	6

ตารางที่ 12 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
4. ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา	6

จากตารางที่ 12 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียน
วิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาในการดำเนินการจัดหลักสูตร
ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัด
จัดหลักสูตรสถานศึกษาโดยจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา
กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรกเพิ่มเติม พุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงาน
หลักที่สำคัญๆของสถานศึกษา พร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ
และการติดตามผล กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่ สะ ท อ น
การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา การบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการพุทธธรรมใน
วิถีชีวิต การบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวันผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 5 แห่ง ที่
มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ อีก 2 แห่ง มีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และอีก 1 แห่ง จัดทำ
รายงานฐานข้อมูลการเรียนรู้

ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหาร
สถานศึกษา ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน
และคณะกรรมการสถานศึกษา อีก 3 แห่ง ได้แก่ ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน

ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา
เนื่องจากมีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตร
สถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา

ตารางที่ 13 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่องการจัดหน่วยการเรียนรู้

	จำนวน (N =6)
การจัดหน่วยการเรียนรู้	
1. การจัดหน่วยการเรียนรู้	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- นำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้	6
- ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ มีการบูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้	6
- มีการบูรณาการพุทธธรรม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ	6
- มีการบูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้	6
- มีการบูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น	6
- สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ	5
- มีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระหรือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ	3
- ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ	3
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6
- ครูหัวหน้าระดับชั้น	6
- ครูผู้สอน	6
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	3

ตารางที่ 13 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดหน่วยการเรียนรู้

	จำนวน
การจัดหน่วยการเรียนรู้	(N =6)
4. ปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- จัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา	6
- ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้	6

จากตารางที่ 13 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถีดุสิตที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ ในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีดุสิต ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถีดุสิตทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดย นำเอาสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ มีการบูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ มีการบูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจาก มาตรฐานการเรียนรู้ ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น มีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระหรือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน อีก 5 แห่ง สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการ

ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน โดยมี 3 แห่ง ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ อีก 3 แห่ง ได้แก่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ อีก 3 แห่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ

ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชาเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ในการจัดการเรียนรู้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดแผนการจัดการเรียนรู้

	จำนวน (N =6)
การจัดแผนการจัดการเรียนรู้	
1. การจัดแผนการจัดการเรียนรู้	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- จัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	6
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหา ของแผนการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอน แล้วเสนอรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ/ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ พิจารณาให้คำแนะนำ ตามจุดประสงค์ รายวิชา อย่างใกล้ชิด	6
- บูรณาการพุทธธรรมสู่การทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติได้จริงใน ทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ	6
- จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง โดยนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ	3
- ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ	3
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6
- ครูหัวหน้าระดับชั้น	6
- ครูผู้สอน	6
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ	3
4. ปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0

ตารางที่ 14 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดแผนการจัดการเรียนรู้

	จำนวน (N =6)
การจัดแผนการจัดการเรียนรู้	
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน	3
- มีการช่วยเหลือแนะนำครูผู้สอน ให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง	4
- ได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ในการจัดการเรียนรู้	6

จากตารางที่ 14 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่งได้ดำเนินการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ โดย จัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แล้วเสนอรองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ / ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ พิจารณาให้คำแนะนำ ตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง โดยนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบ การเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดจิตพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนวิถิพุทธ 6 แห่ง ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อีก 6 แห่ง ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ อีก 6 แห่ง ได้แก่ ครูหัวหน้าระดับชั้น อีก 3 ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และอีก 3 แห่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ

ปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา

เนื่องจาก มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ โดยมี 4 แห่งที่มีการช่วยเหลือแนะนำครูผู้สอน ให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง อีก 3 แห่ง มีรูปแบบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

การกำหนดกิจกรรมนักเรียน	จำนวน (N =6)
1. การกำหนดกิจกรรมนักเรียน	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการโดย	
- โรงเรียนเลือกกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม และเตรียมการไว้ล่วงหน้า	6
- กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา	6
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้	3
3. หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้	
- เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น”	6
- เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต	6
4. ผู้มีส่วนร่วม ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	
- ลักษณะที่ 2	
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	3

ตารางที่ 15 (ต่อ)

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

	จำนวน (N =6)
การกำหนดกิจกรรมนักเรียน	
5. ปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียนในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้	3

จากตารางที่ 15 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ในการดำเนินการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยโรงเรียนเลือกกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม และเตรียมการไว้ล่วงหน้า กำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และอีก 3 แห่ง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรม ที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้

หลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้พิจารณาและกำหนดกิจกรรมนักเรียน ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า “ การศึกษาริเริ่มค้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” และเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต

ผู้มีส่วนร่วม ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน มีการจัดตั้งเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ โดยมีโรงเรียนวิถิพุทธ 3 แห่ง คณะกรรมการประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้นและครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และอีก 3 แห่ง ที่เหลือ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายปกครอง

ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มี 6 แห่ง ที่มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และอีก 3 แห่ง มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เรียน ในเรื่องของลักษณะกิจกรรมที่เหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา	
1. การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- สร้างศาลาพระพุทธรูป เต็ม เหมาะสม ที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ	6
- จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิตเจริญภาวนาเหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน	6
- มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา	2
- มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม	6
- มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ และเพียงพอต่อการใช้สอย	6
- มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสม ต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบสัมมาอาชีพ	4
- สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยและครบครันทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ	5
- คู่มือเสียงต่างๆ มีให้อีกทีก็ โดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียง ที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายบริการ	2
- คณะกรรมการสถานศึกษา	6
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	2
- วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ	3
- ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	6
- มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	1

ตารางที่ 16 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

	จำนวน (N =6)
การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา	
- ครูผู้สอน	6
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่ /นักการภารโรง	6
- ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	3
4. ปัญหาในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมศิลป งามาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง	6
- ความพร้อมของสถานที่ที่เหมาะสม เอื้อต่อการจัดตกแต่งบริเวณของสถานศึกษา ให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้ชีวิตธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริมปัญญา	1
- มีเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิของสถานศึกษา ในเรื่องการจัดอาคารสถานที่	1

จากตารางที่ 16 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธ ที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา ในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา โดย สร้างศาลาพระพุทธรูป เค้น เหมาะสม ที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิตเจริญภาวนา เหมาะสมเพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม และมีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอต่อการใช้สอย โดยมี 5 แห่งที่มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย และครบครัน ทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ อีก 4 แห่งมีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรมเพื่อการประกอบสัมมาอาชีพ

มี 3 แห่ง ที่ดูแลเสียงต่างๆ มิให้อีกทีก โดยเลือกเปิดเพลงกระจายเสียงที่ส่งเสริมสมาธิ ประเทืองปัญญา และอีก 2 แห่ง มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา โดยมีโรงเรียนวิถิพุทธ 6 แห่ง ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา อีก 6 แห่ง ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา อีก 6 แห่ง ได้แก่ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อีก 6 แห่ง ได้แก่ ครูผู้สอน อีก 6 แห่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่/ นักการภารโรง อีก 3 แห่ง ได้แก่ วิทยากร/ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ อีก 3 แห่ง ได้แก่ ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อีก 2 แห่ง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายบริการ อีก 2 แห่ง ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และมี 1 แห่งที่ผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ มูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มี 6 แห่ง ที่มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม สีส สมาธิ ปัญญาในวิถีชีวิตจริง อีก 1 แห่ง มีความพร้อมของสถานที่ที่เหมาะสม เอื้อต่อการจัดตกแต่งบริเวณของสถานศึกษาให้เป็นธรรมชาติหรือใกล้เคียงธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริมปัญญา และอีก 1 แห่ง มีเงินทุนสนับสนุนจากมูลนิธิของสถานศึกษาในเรื่องการจัดการอาคารสถานที่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

	จำนวน (N =6)
การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	
1. การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- มอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากร จัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแล ให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง	6
- จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี	3
- การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติ ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น	3
- ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายบริการ	2
- คณะกรรมการสถานศึกษา	6
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6
- บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน	6
- วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ	3
- ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	6
- ครูผู้สอน	6
- ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	3
4. ปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบโดยตรง	6

ตารางที่ 17 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

	จำนวน (N =6)
การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์	
- บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง	6
- ครูผู้สอน สามารถสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม	3
- ครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอน ที่เน้นทักษะกระบวนการ และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา	3

จากตารางที่ 17 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิปุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธ ทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โดยมอบหมายความรับผิดชอบ ให้บุคลากรจัดกิจกรรมส่งเสริมหรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง โดยมี 3 แห่ง ที่จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ทำความดี และอีก 3 แห่ง มีการการปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติ ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในโรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน อีก 3 แห่ง ได้แก่ วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ อีก 3 แห่ง ได้แก่ ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน และอีก 2 แห่ง ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายบริการ

ปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธ ทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก มี 6 แห่ง ที่มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรงและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

ที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีอีก 3 แห่ง ที่ครูผู้สอนสามารถสอดแทรกกิจกรรมเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในสถานศึกษา ได้อย่างเป็นรูปธรรม และอีก 3 แห่ง ที่มีครูผู้สอนที่เป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอน ที่เน้นทักษะกระบวนการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย ด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18

สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

	จำนวน
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	(N =6)
<hr/>	
1. การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. คำนิพนการ โดย	
- บูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และ วิถีชีวิตอย่าง สม่่าเสมอ เพื่อนำสู่การรู้ เข้าใจความจริง	6
- จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณั้ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม	6
- จัดการเรียนรู้โดยนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ	6
- ประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้	6
- พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)	6
- จัด โอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง)	6
- ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนั้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แบบ โชนิโสมนสิการเข้าใจ และค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง	6
- ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทนอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา	6

ตารางที่ 18 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

	จำนวน (N =6)
การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	
- ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และชี้แจงลักษณะที่น่าสยмыในหลักพระพุทธศาสนา	6
- จัดการเรียนรู้/ กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการและช่วยแก้ปัญหาของบุคคล และสังคม	2
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	6
- ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	6
-ศึกษานิเทศก์ จากเขตพื้นที่การศึกษา	3
- คณะกรรมการสถานศึกษา	6
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6
- บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน	6
- วิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ	6
4. ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- ครูผู้สอนมีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้	6
- ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้ อย่างเหมาะสมกับบทเรียน	6
- ผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ได้อย่างเต็มที่ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	6

จากตารางที่ 18 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า
โรงเรียนวิถีพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ในการดำเนินการ
จัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดย การบูรณาการพุทธธรรม ผู้จัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การเรียนรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้ โดยนำพุทธธรรมมาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ มีการประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน มีการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนรอบด้านสมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรม อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ อยู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แบบ โยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้น พบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทนอดกลั้น และสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา และให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และชี้แจงลักษณะที่น่าสยัมย์ในหลักพระพุทธศาสนา และอีก 2 แห่ง มีการจัดการเรียนรู้/ กิจกรรมวิถีชีวิต ที่สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคล และสังคม

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า ผู้มีส่วนร่วมในโรงเรียนวิถิปุทธทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ และอีก 3 แห่ง ได้แก่ สิกขานิเทศก์ จากเขตพื้นที่การศึกษา

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธ ทั้ง 6 แห่ง ไม่ประสบปัญหา เนื่องจาก ทั้งหมด 6 แห่ง มีครูผู้สอนที่มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีครูผู้สอนที่สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และผู้บริหาร ให้การส่งเสริมการจัดการเรียนเรียนรู้ของครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้อย่างเต็มที่ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ตารางที่ 19 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง

การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	จำนวน
	(N =6)
1. การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	
- ไม่ได้ดำเนินการ	
- ดำเนินการ	0
2. ดำเนินการโดย	6
- วิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะของบุคลากร	6
- ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ	6
- วางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจ ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร	6
- จัดกิจกรรมพัฒนาจิต	6
- ให้การยกย่อง ชมเชยแก่บุคลากร ที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้ เพื่อให้เป็นตัวอย่าง แก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีของคน ทั้งชุมชน	3
- การจัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธประจำปี	3
- การจัดพัฒนาจิต เจริญปัญญาย่อยรายสัปดาห์ หรือรายเดือน	1
- ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต	6
- ส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์ (วิปัสสนา)	6
- การจัดกลุ่มสนทนาธรรม	3
- การจัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมใน โอกาสวันสำคัญทางศาสนา	6
- การจัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ	1
- ส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและ สื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ	6
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล	6

ตารางที่ 19 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การพัฒนาบุคลากร และผู้เกี่ยวข้อง

การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	จำนวน
	(N =6)
- ลักษณะที่ 2 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	3
- ลักษณะที่ 3 ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการและ ครูหัวหน้ากลุ่ม สาระการเรียนรู้	2
4. ปัญหาในการจัดการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา เนื่องจาก	0
- มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเอง ของบุคลากร ในสถานศึกษาในเรื่องของกิจกรรมที่สนใจที่สามารถ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้	6
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและได้รับความร่วมมือ เป็นอย่างดีจากบุคลากรในการพัฒนาตนเอง	6

จากตารางที่ 19 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า
โรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 6 แห่ง มีการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องตามแนวทางการ
ดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ให้ความสำคัญ

การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดย วิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะของบุคลากร ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ จัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต จัดพื้นที่ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ มี 3 แห่งวางแผนพัฒนาบุคลากร โดยการสร้างศรัทธา สร้างความเข้าใจด้วยวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของบุคลากร มี 3 แห่ง จัดกิจกรรมพัฒนาจิต มี 3 แห่ง จัดพัฒนาจิตเจริญปัญญาอย่างอภยาศัยปาคำหรือรายเดือน มี 3 แห่ง จัดกลุ่มสนทนารธรรม อีก 3 แห่ง จัดศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆ มี 1 แห่ง ให้การยกย่อง ชมเชยแก่บุคลากรที่พัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้ เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีของคนทั้งชุมชน และ อีก 1 แห่ง มีการส่งเสริมการประเมินผลปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์ (วิปัสสนา)

ผู้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เป็นคณะกรรมการ พบว่า มี 3 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ อีก 2 แห่ง ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการและ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และอีก 1 แห่ง ที่เหลือ ประกอบด้วย ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล

ปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่สนใจที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้ และมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในการพัฒนาตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่องกรณีพิเศษ ติดตาม

กรณีพิเศษ ติดตาม	จำนวน (N =6)
1. กรณีพิเศษ ติดตาม	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการโดย	
- ให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ	6
- ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ	6
- จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษภายในสถานศึกษา	6
- กำหนดตารางแผนกรณีพิเศษ ติดตาม	3
- พุดคุย สอบถามปัญหา เป็นรายบุคคล	4
- ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครู	6
- จัดประชุมครูผู้สอนทุกเดือน เพื่อสอบถามและติดตามปัญหาการจัดการเรียนรู้	1
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการนิเทศ ติดตาม เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
- ลักษณะที่ 3	2
ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
4. ปัญหาในการนิเทศ ติดตาม	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ	6
- มีการกำหนดตารางแผนกรณีพิเศษ ติดตาม	3

จากตารางที่ 20 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง มีการนิเทศ ติดตามในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การนิเทศ ติดตาม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการนิเทศ ติดตาม โดย ให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติให้ความช่วยเหลือทางวิชาการจัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน สถานศึกษา และ ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครู มี 4 แห่ง ใช้การพูดคุย สอบถามปัญหา เป็นรายบุคคล มี 3 แห่ง กำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตามและอีก 1 แห่ง จัดประชุมครูผู้สอนทุกเดือน เพื่อสอบถามและติดตามปัญหาการจัดการเรียนรู้

ผู้มีส่วนร่วม ในการนิเทศ ติดตาม เป็นคณะกรรมการ มี 3 แห่ง ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ อีก 2 แห่ง ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน และอีก 1 แห่งที่เหลือประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน

ปัญหาในการนิเทศ ติดตาม พบว่าโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ และมี 3 แห่งที่มีการกำหนดตารางแผนการนิเทศ ติดตาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่องการสนับสนุนทรัพยากร

การสนับสนุนทรัพยากร	จำนวน (N =6)
1. การสนับสนุนทรัพยากร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครู	6
- จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ	6
- ให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน	6
- เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยายให้ความรู้แก่ครู	6
- ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ	6
- จัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ	6
- จัดสรรงบประมาณ ในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ	4
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากร	
- ผู้บริหารสถานศึกษา	6
- มูลนิธิ หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา	4
- ศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ	6
- ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	6
-ศึกษานิเทศก์ จากเขตพื้นที่การศึกษา	3
- คณะกรรมการสถานศึกษา	6
- ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	6
- บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน	6
- ผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	3

ตารางที่ 21 (ต่อ) สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ในเรื่อง การสนับสนุนทรัพยากร

	จำนวน
การสนับสนุนทรัพยากร	(N =6)
4. ปัญหาในการสนับสนุนทรัพยากร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดหลักสูตร มีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือ ในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษา แนวพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ	6
- มีความพร้อมของแหล่งทรัพยากร ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่สำคัญจากมูลนิธิของสถานศึกษา	4

จากตารางที่ 21 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการสนับสนุนทรัพยากร ในการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถืพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครู จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธมาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่นๆ และจัดบริการเอกสาร หนังสือเรียนวารสาร หนังสือพิมพ์และศูนย์บริการทางวิชาการ อีก 4 แห่ง จัดสรรงบประมาณในการจัดบริการแหล่งทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ผู้มีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากร โรงเรียนวิถืพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน มี 4 แห่ง ที่เป็นมูลนิธิหรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา อีก 3 แห่ง คือ ศิษยานิเทศก์ จากเขตพื้นที่การศึกษา และอีก 3 แห่ง คือผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน

ปัญหาในการสนับสนุนทรัพยากร พบว่า โรงเรียนวิถียุทธ ทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหา เนื่องจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดหลักสูตร มีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ และมี 4 แห่งที่มีความพร้อมของแหล่งทรัพยากร ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนที่สำคัญจากมูลนิธิของสถานศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22

สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

	จำนวน
การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร	(N =6)
1. การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- ศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา	6
- สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร	6
- สังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน	6
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
- ลักษณะที่ 3	2
ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
4. ปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	6

จากตารางที่ 22 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธที่เป็นประชากร ทั้ง 6 แห่ง มีการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยทั้ง 6 แห่ง มีการศึกษาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา สอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร และสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

ผู้มีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ มี 3 แห่ง ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ อีก 2 แห่ง ประกอบด้วยรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน และอีก 1 แห่ง ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรพบว่า โรงเรียนวิถืพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหาเนื่องจาก มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23

สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

	จำนวน
การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	(N =6)
1. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- สังเกตการปฏิบัติงาน และผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา	6
- ประชุมสรุปและพิจารณาผลที่ได้รับ	6
- ติดตามปฏิทินการปฏิบัติงาน	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
- ลักษณะที่ 3	2
ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน	
4. ปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	6

จากตารางที่ 23 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถืพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยทั้ง 6 แห่ง ดำเนินการสังเกตการปฏิบัติงาน และรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา และจัดประชุมสรุปเพื่อพิจารณาผลที่ได้รับ อีก 3 แห่ง มีการติดตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

ผู้มีส่วนร่วม ในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ มี 3 แห่ง ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ อีก 2 แห่ง ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน และอีก 1 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร พบว่าโรงเรียนวิถืพุทธทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหา เนื่องจากมีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 24 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

	จำนวน (N =6)
การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
1. การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
- ไม่ได้ดำเนินการ	0
- ดำเนินการ	6
2. ดำเนินการ โดย	
- จัดทำหนังสือพิมพ์ของสถานศึกษา	3
- จัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน	4
- จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาแนวพุทธ ในวันปิดภาคการศึกษา	6
- จัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธกับโรงเรียน วิถีพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆแลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน	3
3. ผู้มีส่วนร่วม ในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ	
- ลักษณะที่ 1	3
ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน	
- ลักษณะที่ 2	1
ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 3	1
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา	
- ลักษณะที่ 4	1
ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน	

ตารางที่ 24 (ต่อ) สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ในเรื่อง
การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

	จำนวน (N =6)
การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
4. ปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร	
- ไม่ประสบปัญหา	6
- ประสบปัญหา	0
เนื่องจาก	
- มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง	6
- ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆ	6
- มูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือสนับสนุนสถานศึกษาในการประชาสัมพันธ์ ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ	6

จากตารางที่ 24 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธที่เป็นประชากรทั้ง 6 แห่ง มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยทั้ง 6 แห่ง ดำเนินการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาแนวพุทธในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือ ทางารเป็นผู้จัดการศึกษาแนวพุทธกับโรงเรียน วิถีพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน อีก 4 แห่งจัดทำวารสารเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน และอีก 3 แห่ง จัดทำหนังสือพิมพ์ของสถานศึกษา

ผู้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เป็นคณะกรรมการ โดย 3 แห่ง ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน อีก 1 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษา อีก 1 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และคณะกรรมการ

สถานศึกษา และอีก 1 แห่ง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน

ปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยตรง อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือ จากบุคลากรในสถานศึกษาในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ ในรูปแบบต่างๆ และมูลนิธิของสถานศึกษา หรือ แหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือสนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานการจัดการหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยเสนอผลงานวิจัยครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญโดยสรุป ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดการหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการในการจัดการศึกษาแนวพุทธ และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตามที่มีรายงานผลการปฏิบัติงานจากคณะทำงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 6 แห่ง โดยมีรายละเอียดของแต่ละสถานศึกษา ตามตารางข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษา (ด้านล่าง)

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นประชากรในการวิจัย

โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล	ระดับชั้นที่ เปิดทำการ สอน	ผู้บริหาร สถานศึกษา (คน)	รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ (คน)	ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ (คน)	ครูผู้สอน (คน)	ครูหัวหน้า กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน(คน)	รวม (คน)
โรงเรียน วิถิพุทธประทีป	อนุบาล - มัธยมศึกษาปี ที่ 6	1	1	8	32	1	43
โรงเรียน วิถิพุทธโสภณ	อนุบาล - ประถมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถิพุทธมงคล	อนุบาล - ประถมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถิพุทธบุษยา	อนุบาล - มัธยมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	16	1	27
โรงเรียน วิถิพุทธานุกาฬ	มัธยมศึกษา ปีที่ 1- มัธยม ศึกษาปีที่ 6	1	1	8	16	1	27

โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล	ระดับชั้นที่ เปิดทำการ สอน	ผู้บริหาร สถานศึกษา (คน)	รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ (คน)	ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ (คน)	ครูผู้สอน (คน)	ครูหัวหน้า กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน (คน)	รวม (คน)
โรงเรียน วิสุทธิพรวิทยา	อนุบาล - มัธยมศึกษา ปีที่ 6	1	1	8	32	1	43
รวม (คน)		รวมจำนวน ผู้บริหาร สถานศึกษา ทั้งสิ้น (คน) 6	รวมจำนวน รองผู้บริหาร สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ทั้งสิ้น (คน) 6	รวมจำนวน ครูหัวหน้า กลุ่มสาระ การเรียนรู้ ทั้งสิ้น (คน) 48	รวมจำนวน ครูผู้สอน ทั้งสิ้น (คน) 128	รวมจำนวน ครูหัวหน้า กิจกรรม พัฒนาผู้ เรียน ทั้งสิ้น (คน) 6	รวมจำนวน ผู้ให้ข้อมูล ทั้งสิ้น (คน) 194

หมายเหตุ ผู้วิจัยใช้หมายเลข แทนชื่อสถานศึกษาที่เป็นประชากร เพื่อจรรยาบรรณในการวิจัย

จากตารางข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสถานศึกษา (ด้านบน) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
2. รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน
3. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น
จำนวน 48 คน
4. ครูผู้สอนซึ่งทำการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้
โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง มากกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน ใน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สถานศึกษานั้นๆ เปิดทำการสอน

(ทั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่ละกลุ่มสาระ
การเรียนรู้เป็นผู้กำหนดและเลือกพิจารณาจากเกณฑ์ในการทำงาน มีความเป็น
ผู้นำทางวิชาการและมีผลสัมฤทธิ์ทางการทำงานดีเด่น)

รวมทั้งสิ้น จำนวน 128 คน

5. ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 194 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ฉบับ ได้แก่ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ สำหรับครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน สำหรับครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยศึกษาจากแนวคิดหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหาร

สถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน

การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

และครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน

การจัดหลักสูตร

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงาน

การจัดหลักสูตร

2. แบบศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ

ฉบับที่ 4 เป็นแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งเอกสารที่ใช้ศึกษาได้แก่ เอกสารการดำเนินงาน

ของโรงเรียน เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ธรรมเนียมอนุกรรมการศึกษา

แผนปฏิบัติการประจำปี คำสั่งและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการดำเนินการ โรงเรียน

วิถีพุทธ กำหนดการจัดการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เอกสารการวัดและประเมินผล และหลักฐานการส่งครูเข้ารับการประชุม อบรม /สัมมนา สำหรับโรงเรียนวิถีพุทธ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถีพุทธ ด้วยตนเอง

จากจำนวนสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากรทั้งหมด 6 แห่ง ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้ครบทุกคน คิดเป็น ร้อยละ 100.00 ตลอดจนได้ศึกษาเอกสารของแต่ละสถานศึกษาครบทั้ง 6 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีหน่วยการวิเคราะห์เป็น โรงเรียนวิถีพุทธ รายสถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการ จัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ในแต่ละสถานศึกษาก่อน แล้วจึงวิเคราะห์ภาพรวมทั้ง 6 แห่ง โดยมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพทั่วไปของแต่ละสถานศึกษา ทั้ง 6 แห่ง แยกวิเคราะห์ในแต่ละแห่ง เป็นรายสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล และสภาพทั่วไปของแต่ละสถานศึกษา ทั้ง 6 แห่ง วิเคราะห์ในแต่ละแห่งเป็นภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นความเรียง
3. ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 แห่ง แยกวิเคราะห์ในแต่ละแห่ง เป็นรายสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นความเรียง
4. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 6 แห่ง วิเคราะห์ในแต่ละแห่งเป็นภาพรวมตามกรอบแนวคิดการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-60 ปี นับถือศาสนาพุทธ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 คน มีตำแหน่งในการบริหารแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ (ในสถานศึกษาเอกชน) มี 3 คนและผู้บริหารที่มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) มี 3 คน มีประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และดำรงตำแหน่งปัจจุบันมาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6-10 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอน ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ /การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว แหล่งความรู้ที่ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ จากสื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์วัดกรรมกรจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และปีการศึกษาที่สถานศึกษาได้เริ่มจัดการศึกษาแนวพุทธ/ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่เริ่มจัดในปีการศึกษาพุทธศักราช 2540 และ 2542

1.2 รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51-60 ปี นับถือศาสนาพุทธ รองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการทั้ง 6 คน มีตำแหน่งในการบริหารแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารที่มีตำแหน่งเป็น ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ(ในสถานศึกษาเอกชน) มี3คนและผู้บริหารที่มีตำแหน่งเป็น ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ)มี 3 คน มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และดำรงตำแหน่งปัจจุบัน มาเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 6-10 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดมาแล้ว ส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่มีคาบเวลาที่ต้องสอน ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้ที่รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ของศูนย์วัดกรรมกรจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธ มีจำนวน 48 คน ส่วนใหญ่เป็น

เพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน/อายุราชการ มาเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 6 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้ที่ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการการจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

1.4 ครูผู้สอนของโรงเรียนวิถีพุทธ มีจำนวน 128 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน/อายุราชการ มาเป็นระยะเวลาดังแต่ 16 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนามาแล้ว ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธมาแล้ว และแหล่งความรู้ที่ครูผู้สอน สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากนิทรรศการการจัดการศึกษาแนวพุทธ ของแต่ละสถานศึกษา

1.5 ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนวิถีพุทธ มีจำนวน 6 คน เป็นเพศหญิง 3 คน เป็นเพศชาย 3 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี นับถือศาสนาพุทธ มีประสบการณ์ในการทำงาน/อายุราชการมาเป็นระยะเวลา น้อยกว่า 6 ปี และ 16 ปีขึ้นไปอย่างละเท่ากัน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท อย่างละเท่ากัน ไม่มีวุฒิทางพระพุทธศาสนา มีประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม/กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเคยฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดและเคยอุปสมบทมาแล้วอย่างละเท่ากัน ส่วนใหญ่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งหมดเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาในเรื่องหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และการจัดการศึกษาแนวพุทธ /การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ มาแล้ว และแหล่งความรู้ที่ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ /การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ ของศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย ศาสนาที่ประชาชนบริเวณรอบๆที่ตั้งของโรงเรียนวิถีพุทธส่วนใหญ่ นับถือ คือ ศาสนาพุทธ บริเวณที่ตั้งของโรงเรียน

วิถีพุทธ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน และศาสนาที่คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ ส่วนใหญ่นับถือ คือ ศาสนาพุทธ

2. สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ

2.1 สภาพและปัญหาการเตรียมการจัดหลักสูตร

2.1.1 การหาที่ปรึกษา

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการจัดหาที่ปรึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาที่ปรึกษา ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน (ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ)

ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา โดยการ กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา และทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือ เป็นผู้มีความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม และเป็นผู้มีศรัทธาและให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากนั้น จึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก

ปัญหาในการจัดหาที่ปรึกษา โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาที่ปรึกษาโดยตรง มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณ โดยรอบถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนและการที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาแนวพุทธกับทางโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.1.2 การหาแหล่งศึกษา

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมดมีการจัดหาแหล่งศึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน (ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ

ในชุมชน(ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่/สิ่งต่างๆที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือเป็นสถานที่หรือเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดคิด สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสม ต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา โดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก

ปัญหาในการจัดหาแหล่งศึกษา โรงเรียนวิถืพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งศึกษาโดยตรงและการที่ผู้รับผิดชอบในสถานที่/สิ่งทีคาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษามีความพร้อมในการให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนเป็นอย่างดี

2.1.3 การหาเอกสารข้อมูล

โรงเรียนวิถืพุทธทั้งหมด มีการจัดหาเอกสารข้อมูล ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาเอกสารข้อมูล ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน (ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) ดำเนินการจัดหาเอกสารข้อมูล โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการหาเอกสารข้อมูล ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูลจากสื่อต่างๆที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ มีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด คิด สมาธิ ปัญญา และมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นจึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก

ปัญหาในการจัดหาเอกสารข้อมูล โรงเรียนวิถืพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนแล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาเอกสารข้อมูลโดยตรง

2.1.4 การเตรียมบุคลากร

โรงเรียนวิถืพุทธทั้งหมด มีการเตรียมบุคลากร ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถืพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมบุคลากร ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมบุคลากร โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรับผิดชอบในการจัดทำแผน

พัฒนาบุคลากร จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร มีการประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตร ให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนการสอน ได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ ส่งครูเข้ารับการอบรม/สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดครูศึกษาคูงานในโรงเรียนวิถิพุทธอื่นๆ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม

ปัญหาในการเตรียมบุคลากร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการเตรียมบุคลากรโดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ และมีการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการทำงานแก่บุคลากรอยู่เสมอ-

2.1.5 การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ทำการสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อมและความสนใจในหลักพุทธศาสนา สำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักธรรม ที่สามารถเข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา และจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ

ปัญหาในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ส่วนใหญ่ ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตรง

2.1.6 การเตรียมนักเรียน

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการเตรียมนักเรียน ในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการเตรียมนักเรียน ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมนักเรียน โดยการสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรมความพร้อมและความสนใจในหลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อม ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ

และช่วงอายุ ผ่านกิจกรรมในสถานศึกษา จัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษา
แนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเตรียมนักเรียนโดยตรง

ปัญหาในการเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก
ส่วนใหญ่ ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการ
เตรียมนักเรียนโดยตรง

2.1.7 การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน ในการเตรียมการ
จัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ
โดยผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่
ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยการจัดประชุมชี้แจง
เพื่อเตรียมความพร้อม โดยให้ความรู้ และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ

ปัญหาในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา
เนื่องจากส่วนใหญ่ ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ
ในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชนโดยตรง

2.1.8 การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ในการเตรียมการ
จัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ
โดยผู้มีส่วนร่วม ในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วย
อาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา
โดยการวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา
จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความเป็นวิถิปุทธ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง และ กำหนด
ผู้รับผิดชอบในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาโดยตรง ปัญหาในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา
โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากทั้งหมด ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้
ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาโดยตรง และมีการศึกษา
ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

2.1.9 การจัดแผนปฏิบัติการ

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการจัดแผนปฏิบัติการ ในการเตรียมการจัดหลักสูตร

ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนปฏิบัติการ ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยการกำหนดงานและดำเนินงาน ตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึงความ เป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดแผนปฏิบัติการ และกำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี

ปัญหาในการจัดแผนปฏิบัติการ โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากทั้งหมดได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดแผนปฏิบัติการโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคม ถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

2.2 สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

2.2.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โดยการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรก เพิ่มเติมพุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนดงานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐานแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการและการติดตามผล กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สะท้อนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา การบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต การบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากทั้งหมด ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา

2.2.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ ในการดำเนินงานการจัด

หลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการบูรณาการทั้งภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ มีการบูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น มีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน

ปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากทั้งหมดได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชาเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.2.3 การจัดแผนการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ในการดำเนินการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้นและครูผู้สอน ดำเนินการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แล้วเสนอให้รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ พิจารณาให้คำแนะนำ ตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด มีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบ การเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ

ปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา

เนื่องจากส่วนใหญ่ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้โดยตรง และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน แต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.2.4 การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ในการดำเนินงาน การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ในสถานศึกษาเอกชน) และ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรม พัฒนาผู้เรียน (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยที่โรงเรียน เลือกกำหนดกิจกรรม ที่เหมาะสมและเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสม กับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง ทั้งนี้โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่งได้กำหนด กิจกรรมนักเรียนโดยพิจารณา ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า " การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น " และเป็นกิจกรรม ที่มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรม ในวิถีชีวิต

ปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการ กำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชาเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.2.5 การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา ในการ ดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวง ศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคาร สถานที่/นักรถการโรง ดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษาโดยการสร้างศาลาพระพุทธรูป ที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม

บริหารจิตเจริญภาวนา เหมาะสม เพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม และมีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอการใช้สอย

ปัญหาในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา โรงเรียนวิถีมุทททั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม สติ สมาธิ ปัญญา ในวิถีชีวิตจริง

2.2.6 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

โรงเรียนวิถีมุทททั้งหมดมีการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ในสถานศึกษาในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีมุททของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยการมอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากรจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยตรง

ปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีมุทททั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยตรง และบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2.2.7 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

โรงเรียนวิถีมุทททั้งหมดมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีมุททของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์นวัตกรรม การจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้โดยนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ มีการประสาน

ความร่วมมือกับวัด / คณะสงฆ์ และชุมชน จัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนรอบด้านสมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติก (ศีลภาวนา)จิตใจ(จิตตภาวนา)ปัญญา(ปัญญาภาวนา)จัดโอกาส ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็น ตัวอย่างที่ดีในลักษณะ "สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น" อย่างสม่ำเสมอ เพื่อดำเนินให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของ ผู้เรียน มีมิตตธรรมความอ่อนโยน อคทน ออกถันและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริม ให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา และให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และชี้แจง ลักษณะที่น่าสยмыในหลักพระพุทธศาสนา

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีครูผู้สอนที่มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีครูผู้สอนที่สามารถจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และผู้บริหารให้การส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ของครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2.8 การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ในการ ดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวง ศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะ ของบุคลากร ค้นหาบุคลากรแนวร่วมหรือแกนนำ จัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ

ปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และมีการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่ สนใจที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้ และมีการ ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากร ในการพัฒนาตนเอง

2.2.9 การนิเทศ ติดตาม

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมดมีการนิเทศ ติดตามในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการนิเทศติดตาม โดยการให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาและตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครู

ปัญหาในการนิเทศ ติดตาม โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมดไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ

2.2.10 การสนับสนุนทรัพยากร

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์วัดกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครู จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำ และเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และจัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และศูนย์บริการทางวิชาการ

ปัญหาในการสนับสนุนทรัพยากร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมดไม่พบปัญหา เนื่องจาก บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดหลักสูตร มีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือ ในการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

2.3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจาก ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้า

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศึกษาจากแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และสังเกตจากการปฏิบัติงานของครูผู้สอน

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจาก มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

2.3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยการ สังเกตการปฏิบัติงาน และรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา และจัดประชุมสรุป เพื่อพิจารณาผลที่ได้รับ

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

2.3.3 การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยการ จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาแนวพุทธในวันเปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการ เป็นผู้นำการจัดการศึกษาแนวพุทธ กับ โรงเรียนวิถิพุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การเรียนรู้ร่วมกัน

ปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยตรง ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษาในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธในรูปแบบต่างๆ และมูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือสนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ มีข้อค้นพบเกี่ยวกับ การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ ที่น่าสนใจ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การเตรียมการจัดหลักสูตร

1.1 การหาที่ปรึกษา

ผลการวิจัยการศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดหาที่ปรึกษา ในการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหาที่ปรึกษา ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน(ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา และทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้คือ เป็นผู้มีคุณสมบัติในด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม และเป็นผู้มีศรัทธา และให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จากนั้นจึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนวิถิพุทธได้มีการดำเนินการในส่วนของการจัดหาที่ปรึกษา ได้อย่างเหมาะสมซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการเริ่มต้นเพื่อการพัฒนาาร่วมกัน อันเป็นแนวทางหนึ่งที่เสนอไว้ในแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ว่า ในการพัฒนาวิถิพุทธนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ปรึกษา ที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุ หรือฆราวาส ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีศรัทธา และมีความรู้ชัดในพุทธธรรมซึ่งจะสอดคล้องกับ ไพรัช สู่แสนสุข (2546) ที่กล่าวว่า เป็นสิ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิถิพุทธจะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาสถานศึกษา ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถิพุทธ

ปัญหาในการจัดหาที่ปรึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาที่ปรึกษาโดยตรง มีความพร้อมในการเก็บข้อมูลความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชนบริเวณ โดยรอบถึงบุคคลที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียนและการที่ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่คาดหวังให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา
แนวพุทธกับทางโรงเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 การหาแหล่งศึกษา

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมดมีการจัดหาแหล่งศึกษาในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง
ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหา
แหล่งศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา
และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน (ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน(ในสถานศึกษา
ในกำกับของรัฐ)ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ทำการ
ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานที่/สิ่งต่างๆที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือเป็น
สถานที่หรือเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญา มีความเหมาะสม ต่อการ
จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งศึกษา
โดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นจึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา
คัดเลือกผู้วิจัยมีความเห็นว่า การดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ มีความเหมาะสม
สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่กล่าวว่า
การมีแหล่งศึกษาที่ส่งเสริมการพัฒนาวิถิพุทธ จะมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ
เริ่มต้น ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประสานความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือกันของทุกฝ่าย ในการ
ให้บริการจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาวิถิพุทธให้
เกิดขึ้นในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องได้รับความสนับสนุน ช่วยเหลือและส่งเสริมกันอย่างจริงจัง และ
ต่อเนื่อง

ปัญหาในการจัดหาแหล่งศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก
ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหา
แหล่งศึกษาโดยตรงและการที่ผู้รับผิดชอบในสถานที่/สิ่งที่คาดหวังให้เป็นแหล่งศึกษามีความพร้อม
ในการให้ความร่วมมือกับ โรงเรียนเป็นอย่างดี

1.3 การหาเอกสารข้อมูล

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดหาเอกสารข้อมูลในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง
ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหา
เอกสารข้อมูล ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา
และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน (ในสถานศึกษาเอกชน) และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา

รองผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน (ในสถานศึกษา ในกำกับของรัฐ) ดำเนินการจัดหาเอกสารข้อมูล โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการหา เอกสารข้อมูลทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ตามหลักการ/ เกณฑ์ที่ใช้ส่วนใหญ่ คือ มีความเหมาะสมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาให้เกิด ศิล สมาธิ ปัญญา และ มีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม จากนั้นจึงนำเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือก ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเหมาะสม เนื่องจากในปัจจุบันข้อมูล ข่าวสารต่างๆ มีหลากหลายช่องทาง ซึ่งมีทั้งสิ่งที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ทั้งนี้สถานศึกษามี ส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะต้องแนะนำแหล่งข้อมูลข่าวสารให้กับผู้เรียน ให้เป็นผู้ที่เลือกบริโภค ข่าวสารที่เหมาะสม ดังนั้นจะมีความสอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่กล่าวว่า การดำเนินการหาเอกสารข้อมูล เพื่อส่งเสริมการพัฒนา วิถีพุทธให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ต้องได้รับความร่วมมือ สนับสนุนและช่วยเหลือจากทุกฝ่าย ทั้ง บุคลากรทางการศึกษา หรือแม้แต่ชุมชนภายนอก ในการที่จะส่งเสริม จัดหา หรือการบริการเอกสาร ข้อมูลเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิถีพุทธทั้งจากภายในสถานศึกษา ไปยังชุมชนภายนอกด้วย

ปัญหาในการจัดหาเอกสารข้อมูล โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหาเอกสารข้อมูล โดยตรง

1.4 การเตรียมบุคลากร

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการเตรียมบุคลากร ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตาม แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการเตรียม บุคลากร ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมบุคลากร โดยการจัดตั้งคณะกรรมการ เพื่อรับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนา บุคลากร จัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาบุคลากร มีการประชุมชี้แจงแนวทางการจัดหลักสูตร ให้บุคลากรทั้งผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนการสอน ได้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่และปรัชญาการศึกษา แนวพุทธ ส่งครูเข้ารับการอบรม/สัมมนาการจัดการศึกษาแนวพุทธ จัดครูศึกษาดูงานในโรงเรียน วิถีพุทธอื่นๆ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การดำเนินการเตรียมบุคลากรของโรงเรียนวิถีพุทธ มีความเหมาะสมทั้งนี้เพื่อ ทำความเข้าใจหลักการ จุดหมายของแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งโครงสร้าง เนื้อหา ที่จะนำมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาวิถีพุทธ ทั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัย ของ นุชิต ศรีอาจ(2529) ที่พบว่า โรงเรียนจัดบริการเอกสารประกอบหลักสูตรให้ครูได้ศึกษา ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าทั้งผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อศึกษา และทำ

ความเข้าใจกับสิ่งเหล่านี้ เป็นอย่างดี เพราะการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียนทั้งผู้บริหารโรงเรียน และครูต้องมีการเตรียมตัวเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจ เพราะการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับโรงเรียน ครูและผู้บริหาร เป็นผู้มีความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ดังที่ สจ๊วต อุทราพันธ์ (2528) ได้กล่าวถึงการเตรียมบุคลากรไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดเตรียมครู ให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการวัดและประเมินผล เพื่อที่จะได้สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาในการเตรียมบุคลากร โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการเตรียมบุคลากร โดยตรง มีการจัดเตรียมครูผู้สอนให้ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ และมีการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการทำงานแก่บุคลากรอยู่เสมอ

1.5 การเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โดยการกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการดำเนินการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา ทำการสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรม ความพร้อม และความสนใจในหลักสูตรศาสนา สำรวจประสบการณ์ความรู้เดิม ในเรื่องหลักสูตร ที่สามารถ เข้าใจได้และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง เตรียมความพร้อมให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุของคณะกรรมการสถานศึกษา และจัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ได้ดำเนินการจัดเตรียม กรรมการสถานศึกษา อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อม ให้ความรู้ ให้มีความตระหนักใน คุณประโยชน์จากการพัฒนาวิถิปุทธในสถานศึกษา อันจะเกิดขึ้นจากการจัดหลักสูตรของโรงเรียน วิถิปุทธ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ(2546) ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิปุทธ ว่าเพื่อ ให้เกิดศรัทธา และฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียน ด้วยปัญญา รู้ เข้าใจ ซึ่งมีความสอดคล้อง กับที่ สจ๊วต อุทราพันธ์(2532) กล่าวถึง การเตรียมบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่าเป็น งานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้ หรือชี้แจงให้ ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดการเรียนรู้ และการวัดและ ประเมินผลของหลักสูตรที่จัดทำขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่างๆ ถ้าหาก หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนี้ จะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมผู้เกี่ยวข้องก็ควร

ได้ดำเนินการในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้การกระจายข้อมูล เป็นไปอย่างกว้างขวาง และถึงกลุ่มผู้ใช้ โดยทั่วกัน

ปัญหาในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ส่วนใหญ่ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการเตรียมคณะกรรมการสถานศึกษาโดยตรง

1.6 การเตรียมนักเรียน

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการเตรียมนักเรียน ในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการเตรียม นักเรียน ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมนักเรียน โดยการสำรวจข้อมูลลักษณะกิจกรรมความพร้อม และความสนใจใน หลักพุทธศาสนา มีการเตรียมความพร้อม ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และช่วงอายุ ผ่านกิจกรรมในสถานศึกษา จัดประชุมชี้แจงให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาแนวพุทธ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเตรียมนักเรียน โดยตรง ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสม กล่าวคือ โรงเรียนโดยส่วนใหญ่จัดโดยสำรวจความต้องการ ความสนใจของนักเรียน ซึ่งจะสอดคล้อง กับการกำหนดการจัดกิจกรรมของกระทรวงศึกษาธิการ(2530) นโยบายที่ว่า ในการจัดกิจกรรม ควร ยึดหลักความพร้อมด้านบุคลากรที่สำคัญควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียนด้วยทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ที่ว่า การมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับความรู้ใหม่ ให้สถานศึกษาทั้งนี้ อาจเป็นผู้บริหาร หรือบุคลากร ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เตรียมความพร้อม ความรู้ และความเข้าใจ ให้มีความตระหนักในคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ให้เกิด ศรัทธาและฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ ด้วยปัญญาเข้าใจ

ปัญหาในการเตรียมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ส่วนใหญ่ ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการ เตรียมนักเรียนโดยตรง

1.7 การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วม ในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยการจัดประชุมชี้แจงเพื่อเตรียม ความพร้อมโดยให้ความรู้และความเข้าใจในการศึกษาแนวพุทธ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียน

วิถีพุทธ มีความเหมาะสม ในการดำเนินการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน สำหรับวิธีการเตรียมผู้เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่ผู้ปกครอง และชุมชนก็ตาม สามารถดำเนินการได้หลากหลาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ สังข์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึง การเตรียมบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรว่า เป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของหลักสูตรที่จัดทำขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนชนิดต่างๆ ถ้าหากหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนี้ จะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมผู้เกี่ยวข้องก็ควรได้ดำเนินการในหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้การกระจายข้อมูล เป็นไปอย่างกว้างขวาง และถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วกัน

ปัญหาในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากส่วนใหญ่ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการเตรียมผู้ปกครองและชุมชน โดยตรง

1.8 การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ในการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการและคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาโดยการวางแผนงานระยะยาวที่ชัดเจน กำหนดงานและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ที่บ่งชี้ถึงความตื่นตัวอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่อง และ กำหนดผู้รับผิดชอบในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาโดยตรง ปัญหาในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากทั้งหมดได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาโดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชนและสังคมถึงคุณลักษณะวิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนมีความเหมาะสม ในการดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะ โรงเรียนวิถีพุทธ เป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการร่วมมือจากภายนอก ที่ส่งเสริมให้เกิดวิถีพุทธ ซึ่งก็คือวิถีแห่งปัญญานั้นเอง ดังนั้นจึงมีความสอดคล้องกับ แนวทางในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษาของโรงเรียนวิถีพุทธ(กระทรวงศึกษาธิการ,2546)ที่กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษา กำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับการกำหนดเป้าหมายจุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ของการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษานั้น จะเป็นการวางแผนงานที่ชัดเจน

ระยะยาวของสถานศึกษา ในการที่จะดำเนินการตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา โดยใช้ พระพุทธศาสนา มาบูรณาการเข้ากับวิถีแห่งการเรียนรู้ และวิถีชีวิต ได้จริง

1.9 การจัดแผนปฏิบัติการ

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดแผนปฏิบัติการ ในการเตรียมการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วม ในการจัด แผนปฏิบัติการ ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการ และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ โดยการกำหนดงานและ ดำเนินงาน ตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา จัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาที่บ่งชี้ถึง ความเป็นวิถิพุทธอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดแผนปฏิบัติการ และ กำหนดแผนงานที่ชัดเจนเป็นรายปี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนวิถิพุทธมีการดำเนินการจัดแผน ปฏิบัติการ ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้เสนอแนวทาง ในการจัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาไว้ว่า ให้จัดทำเป็นรายปีหรือภาคการศึกษา โดยให้ สอดคล้องกับแนวทางการจัดหลักสูตรสถานศึกษา คือ ต้องมีการกำหนด และดำเนินงาน ตาม วิสัยทัศน์ โดยทั้งนี้การจัดแผนปฏิบัติการของสถานศึกษานั้น จะต้องบ่งชี้ถึงความเป็นวิถิพุทธอย่าง เข้มแข็งและต่อเนื่อง เช่น

- ผู้บริหารมีคุณธรรม มีการบริหารจัดการโดยใช้หลักเมตตาธรรม
- ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร
- นักเรียนมีกิริยา วาจาสุภาพ มีน้ำใจ มีคุณธรรม

ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่บุคคลทั่วไปเห็นได้ชัดเจน พร้อมๆกัน โรงเรียนวิถิพุทธจึงมีลักษณะ เปิดกว้างสู่ชุมชนและสังคม พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอและ พร้อมให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สังคม ด้วยความเกื้อกูลกันและกันอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดเป้าหมายจุดเน้นหรือวิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจนทั้งระยะยาวในธรรมนูญ สถานศึกษา และแผนปฏิบัติการรายปีก็ตามที่ผู้เกี่ยวข้องเห็นพ้องกันจะเป็นหลักประกันความชัดเจน ในการดำเนินการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ ได้อย่างดี อันเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมการที่ดี

ปัญหาในการจัดแผนปฏิบัติการ โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากทั้งหมด ได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดแผน ปฏิบัติการ โดยตรง และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และสังคมถึงคุณลักษณะ วิสัยทัศน์ ที่ต้องการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่คาดหวังของสถานศึกษา

2. สภาพและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

2.1 การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วม ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูผู้สอน ผู้เรียน ภาคธุรกิจและภาครัฐในชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ดำเนินการจัด หลักสูตรสถานศึกษา โดยการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ โดยการสอดแทรกเพิ่มเติมพุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา กำหนด งานหลักที่สำคัญๆของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ และการติดตามผล กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่สะท้อนการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา การบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ การบูรณาการพุทธธรรม ในวิถีชีวิต การบูรณาการไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน ผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัย มีความเห็นว่า โรงเรียนวิถิพุทธได้มีการดำเนินการ จัดหลักสูตรสถานศึกษา ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนี้ มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางการดำเนินโรงเรียน วิถิพุทธ ที่ส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และวัฒนธรรม และโดยเฉพาะ พัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม การจัดหลักสูตรสถานศึกษา ต้องเป็นไป เพื่อการพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมมากขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนา ความตระหนักเข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่คนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกัน ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับโลก ควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบ และเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการ และความจำเป็นตลอดเวลา สถานศึกษาควรดำเนินการจัดทำหลักสูตร มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่พัฒนาผู้เรียน ให้เหมาะสมกับ ยุคสมัย มีวิสัยทัศน์โดยการสอดแทรกเพิ่มเติม พุทธธรรม เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากทั้งหมด ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการจัดอบรมการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา

2.2 การจัดหน่วยการเรียนรู้

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูผู้สอน ดำเนินการจัดหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ที่กำหนดไว้ ไปบูรณาการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการบูรณาการทั้งภายใน และระหว่างสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระ มีการบูรณาการพุทธธรรมเฉพาะเรื่อง ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ มีการบูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละช่วงชั้น มีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียน ได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจุดเน้นของโรงเรียนวิถิพุทธ นั่นก็คือมีการสอดแทรกความรู้ และการปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและสถานการณ์อื่นๆนอกห้องเรียนได้แก่ การบูรณาการในการเรียนรู้ บูรณาการในวิถีชีวิต และบูรณาการไตรสิกขาเข้าในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น

ปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากทั้งหมดได้มีการประชุมหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดหน่วยการเรียนรู้โดยตรง มีการจัดอบรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้กับบุคลากรของสถานศึกษา และได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในการบูรณาการสาระของวิชาเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.3 การจัดแผนการจัดการเรียนรู้

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูหัวหน้าระดับชั้นและครูผู้สอน ดำเนินการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ โดยจัดอบรมขั้นตอนและวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน แล้วเสนอให้รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ พิจารณาให้คำแนะนำ ตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างใกล้ชิด มีการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระ

ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยในแต่ละครั้งจะนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบ การเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสม กล่าวคือ ได้ดำเนินการโดยจัดอบรมขั้นตอน และวิธีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนแล้วเสนอให้รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ พิจารณาให้คำแนะนำตามจุดประสงค์รายวิชา อย่างไรก็ดี มีการบูรณาการพุทธธรรม สู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติได้จริงในทุกกลุ่มสาระที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในแต่ละครั้งจะนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบ การเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ และเพื่อเป็นแนวทางการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) กำหนดปริมาณเวลาที่จะใช้สอนในแต่ละเรื่อง โดยพิจารณาว่าในเรื่องต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทั้งหมด ใช้เวลาสอนก็คาบตามลำดับความสำคัญมากขึ้น โดยเมื่อนำเวลาสอนทุกเรื่องรวมกัน และรวมกับเวลาที่ใช้ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และการประเมินผลระหว่างเรียน และเวลาที่ใช้สอบปลายภาคก็ครบเวลาทั้งหมดที่ใช้สอนในภาคเรียนนั้น กำหนดปฏิทินการสอน กำหนดว่าเรื่องใดสอนลำดับก่อนหลัง จะสอนเรื่องนั้น ๆ ในคาบใด วันใด โดยเอาผลรวมจากการกำหนดปริมาณการสอนแต่ละเรื่อง มากำหนดวันสอน นับตั้งแต่วันที่สอนวันแรกถึงวันสุดท้ายของภาคเรียน พร้อมทั้งวันหยุดทั้งหมดออก

วางแผนและเตรียมการสอนในแต่ละครั้ง แต่ละคาบครูผู้สอนจะต้องเตรียมวางแผนด้วยความตระหนักว่าจะสอนใคร จะสอนเมื่อไร จะสอนเนื้อหาอะไร จะสอนอย่างไร และจะมีวิธีวัดผลอย่างไร

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ เช่น การวิเคราะห์เนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการสอนและการประเมินผล ดังนั้นครูควรหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรปฏิบัติดังนี้ (บำรุง กัดเจริญ และ ฉวีวรรณ กีนาวงศ์, 2527)

ศึกษาหลักสูตร โดยเริ่มจากหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและรายละเอียดของหลักสูตรในกลุ่มวิชา โดยทำความเข้าใจในสิ่งที่จะต้องสอนเพื่อจะได้พบขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ที่ครูจะต้องจัดให้นักเรียนศึกษาเอกสารหลักสูตรอื่นๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือนักเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการสอน เพราะเอกสารเหล่านี้มีความสมบูรณ์

กว่าตัวหลักสูตร ครูจะต้องศึกษาเอกสารเหล่านี้ให้เข้าใจ เพื่อที่จะวางแผนการเรียนการสอน ได้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

ศึกษาวีธีวัดและการประเมินผลการเรียนตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่างๆตามหลักสูตร ทำความเข้าใจอย่างละเอียด เพื่อสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

ดังนั้น การจัดแผนการจัดการเรียนรู้ จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อครูผู้สอน เพราะเป็นการนำหลักสูตรจากทฤษฎีมาแปลงสู่การปฏิบัติ เป็นการกำหนดแนวทางในการสอนให้แก่ครูที่จะช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปตามเนื้อหา จุดมุ่งหมาย และเวลาที่กำหนดเอาไว้และเพื่อให้แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญ ของการเรียนการสอนที่โรงเรียนวิถิพุทธ ต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง แนวคิดหนึ่งของการจัด คือ การบูรณาการหลักสูตร ทั้งที่เป็นความรู้ (K) สร้ทธา ค่านิยม คุณธรรม (A) และการฝึกปฏิบัติหลักสูตร(P)ในการเรียนการสอน โดยอาจกำหนดในระดับจุดเน้น หลักสูตรสถานศึกษาที่แทรกอยู่ ในทุกองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา หรือกำหนดในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ , 2546)

ปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจากส่วนใหญ่ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้โดยตรง และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอน แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชา เชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.4 การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ในการดำเนินงานการจัดการหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ในสถานศึกษาเอกชน)และประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายปกครอง ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูหัวหน้าระดับชั้น และครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ในสถานศึกษาในกำกับของรัฐ) ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยการที่โรงเรียน เลือก กำหนดกิจกรรม ที่เหมาะสม และเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับ ผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง ทั้งนี้โรงเรียนวิถิพุทธทั้ง 6 แห่ง ได้กำหนด กิจกรรมนักเรียนโดยพิจารณา ตามหลักการ/เกณฑ์ที่ใช้ คือเป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ว่า " การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น " และเป็นกิจกรรมที่

มีความหลากหลาย ทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมในวิถีชีวิต ผู้วิจัยเห็นว่า จากการดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียนของโรงเรียนวิถิพุทธ มีความเหมาะสม คือ ได้กำหนดกิจกรรมนักเรียน โดยการที่โรงเรียนเลือกกำหนดกิจกรรม ที่เหมาะสมและเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง ซึ่งการที่โรงเรียนเลือกกำหนดกิจกรรม ที่เหมาะสมและเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในสถานศึกษา จัดประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง จะมีความเหมาะสมกับผู้เรียนของคนมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับ การกำหนดกิจกรรมนักเรียนของ ป.อ.ปยุตโต(2546) ที่กล่าวว่า โรงเรียนวิถิพุทธต้องคิดและกำหนดให้เหมาะสมกับผู้เรียนของคนมากที่สุด ซึ่งลักษณะกิจกรรมมีหลากหลายทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือประจำโอกาสต่างๆ และกิจกรรมวิถีชีวิต ซึ่งถ้าโรงเรียนเลือกกำหนด และเตรียมการไว้ล่วงหน้า จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคน กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ”

ปัญหาในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก ได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันและมีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียนโดยตรง และการได้รับความร่วมมือระหว่างครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการบูรณาการสาระของวิชาเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้

2.5 การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายอาคารสถานที่/นักการภารโรง ดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา โดยการสร้างศาลาพระพุทธรูปที่เด่น เหมาะสมที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ จัดมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิตเจริญภาวนา เหมาะสม เพียงพอต่อการบริการแก่ผู้เรียน มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม และมีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบและเพียงพอการใช้สอย ผู้วิจัย มีความเห็นว่า การดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ มีความเหมาะสม คือการจัดเตรียมอาคารและสถานที่ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร ควรมีการสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการจัดหลักสูตร การเตรียมอาคารสถานที่สำหรับการใช้หลักสูตร ได้ยึดเป้าหมาย

และหลักการของหลักสูตรตลอดจนจุดเน้นต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. การสอนตามแนวทางของหลักสูตร คือ การให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามรูปแบบการปฏิบัติในชีวิตจริง
2. สภาพแวดล้อมสำคัญที่จะเป็นตัวอย่างให้นักเรียน ผู้บริหารจะต้องควบคุมการปฏิบัติตนเอง และของครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน
3. การจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
4. จัดห้องสมุด มุมหนังสือ หรือแหล่งวิชาการที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
5. มีบริเวณสำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ
6. จัดสถานที่สำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
7. โรงเรียนต้องจัดบริการทางด้านสุขภาพสำหรับครูและผู้เรียนให้เพียงพอกับ กิจกรรมหลักสูตร
8. โรงเรียนต้องจัดอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไปให้สะอาดเรียบร้อย
9. จัดป้ายนิเทศสำหรับโรงเรียน ห้องสมุดให้อยู่ในสภาพปัจจุบัน และใช้ประโยชน์ได้อย่างดี

ซึ่งสอดคล้องกับ การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ในการจัดเตรียมอาคารสถานที่ที่มีความหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนในด้านอาคารสถานที่เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ให้มากที่สุด

เช่น

-มีศาลาพระพุทธรูปเด่น เหมาะสม ที่จะชวนให้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ

-มีมุมหรือห้องให้ศึกษาพุทธธรรม บริหารจิต เจริญภาวนา เหมาะสมหรือมากพอที่จะ

บริการแก่ผู้เรียน

-การตกแต่งบริเวณให้เป็นธรรมชาติ หรือใกล้ธรรมชาติ ชวนให้จิตใจสงบและส่งเสริม

ปัญญา เช่น - มีสวนพุทธธรรม ประกอบด้วย ต้นไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา

- มีป้ายนิเทศ ป้ายคุณธรรม

- มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบ และเพียงพอต่อการใช้สอย

- มีแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่เหมาะสม ต่อการฝึกฝนคุณธรรม เพื่อการประกอบ

สัมมาอาชีพะ

- สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนทันสมัยและครบครันทั้งสื่อจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนและชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่างๆ

- คู่มือเสียงต่างๆ มิให้อีกทีกด้าเปิดเพลงกระจายเสียงก็เลือกเพลงที่ส่งเสริมสมาธิ

ประเทืองปัญญา เป็นต้น

ปัญหาในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม สิล สมาธิ ปัญญา ในวิถีชีวิตจริง

2.6 การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ในสถานศึกษา ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และครูผู้สอน ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยการ มอบหมายความรับผิดชอบให้บุคลากรจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน แล้วกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยตรง ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนมีการดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ ที่เหมาะสม ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ(2546) ได้เสนอแนะถึงการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธไว้ว่า ต้องใช้วิธีการ โดยผ่านการเตรียมการ มอบหมายความรับผิดชอบของบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือการดูแลให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรเกิดขึ้นอย่างจริงจังต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ

- การกระตุ้นทุกคนทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี
- การยกย่องผู้ทำความดี
- การปลูกศรัทธา ค่านิยมปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

และนอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ยังได้เสนอจุดเน้นในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือการดูแลให้เกิดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ภายในโรงเรียนวิถิพุทธ โดยมีข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ดังนี้

- 1.การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้ากับวิถีปฏิบัติภายในโรงเรียนนั้น มุ่งเน้นที่การ "รับรู้" หมายความว่า นักเรียนได้เรียนโดยใช้ประสาทสัมผัส คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย และอารมณ์
- 2.การสอนโดยสอดแทรกหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งให้เกิดศรัทธา ควบคู่กับการรู้คิดอย่างมีเหตุผล ครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดี มีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการส่งเสริมสร้างศรัทธา และความเชื่อมั่น ที่เกิดจากการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มี 3 องค์ประกอบ คือ

2.1 เชื่อมั่นว่าหลักพระพุทธศาสนา เป็นความรู้จริง ความดีจริง และความงามที่แท้จริง

2.2 เชื่อมั่นว่า การปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมเกิดผลที่มีคุณค่าที่แท้จริง แก่ชีวิต

2.3 เชื่อมั่นว่าการศึกษเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนศาสตร์ที่มีเหตุผล
สามารถใช้ปัญญาพิสูจน์เห็นจริงได้

การจัดบรรยากาศของการจัดการเรียนรู้ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบปลอดภัย โปร่ง ใกล้เคียงธรรมชาติ
2. วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอนสามารถเคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่า และส่งเสริมการเรียนรู้
3. มีความเมตตา กรุณา และความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างเพื่อนนักเรียน
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีความร่าเริงเบิกบาน นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์
5. นักเรียนได้เห็นและยอมรับความรู้ความจริงในพุทธธรรมด้วยการเห็นตัวอย่าง

ปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์โดยตรง และบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมบรรยากาศปฏิสัมพันธ์อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2.7 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมดมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยการบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การรู้เข้าใจความจริง จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จัดการเรียนรู้โดยนำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ

มีการประสานความร่วมมือกับวัด / คณะสงฆ์ และชุมชน จัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนรอบด้านสมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา)จิตใจ(จิตตภาวนา)ปัญญา

(ปัญญาภาวนา) จัด โอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ ดู ฟัง) ให้ผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ "สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น" อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง ให้ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีเมตตาธรรมความอ่อนโยนอดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา และให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และชี้แจงลักษณะที่น่าตมย์ในหลักพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนวิถิพุทธมีความเหมาะสม และสอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, 2543 ที่กล่าวว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นวิถีทางหนึ่ง ที่จะนำนักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ก่อนที่ผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมใด ๆ จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขบางประการในการกำหนดกิจกรรมเสียก่อน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียน เงื่อนไขการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เนื้อหาของบทเรียน วัตถุประสงค์ของบทเรียน ความสนใจของกลุ่มนักเรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนและเวลา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523) โดยผู้บริหารเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2523)

1. จัดให้ครู ได้ศึกษาหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ ลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัด โรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครู ให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด
7. สนับสนุนให้ครูนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้พัฒนาการเรียนการสอน
8. จัดให้มีการประชุมครู เพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน

10. พยายามลดกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อให้ครูได้มีเวลาทำการสอนได้เต็มที่ การจัดการเรียนรู้ จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการใช้หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนด โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ (สมน อมรวิวัฒน์, 2526)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่นักเรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองให้แก่นักเรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและเป็นกันเอง

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้กำหนดหลักการ และเจตนารมณ์ของแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ในด้านการจัดเนื้อหาสาระ และการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ต้องมุ่งบูรณาการ 5 ด้าน คือ

1. ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชี้แจงลักษณะที่นำสมัยในหลักพระพุทธศาสนา
2. สนองความต้องการ และช่วยแก้ปัญหาของบุคคลและสังคม
3. มีระบบการฝึกหัดอบรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา
4. มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย
5. มีหลักในการวิเคราะห์และประเมินผลของการปฏิบัติและควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

- เป็นกิจกรรมที่พัฒนานักเรียน ทั้งด้าน กาย วาจา ใจ
- เร้าให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม
- ให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
- ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหา
- สร้างบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน โดยใช้นิทาน เพลง และเกม
- มีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย

โดยทั้งนี้โรงเรียนวิถีพุทธจะต้องยึดหลักการในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับทั้งแนวคิด สู่การปฏิบัติจริง ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้แนะแนวทางการดำเนินการในการจัดวิถีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้อย่าง

- ให้มีการบูรณาการพุทธธรรม สู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริง ในทุกกลุ่มสาระ ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีชีวิตอย่างค้ำคูณ สม่าเสมอเพื่อนำสู่การรู้ เข้าใจ ความจริง
- จัดการเรียนรู้อย่างเกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

- ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง นำพุทธธรรม มาเป็นฐานในการคิด หรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการเรียนรู้ การปฏิบัติ หรือการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ในบริบทต่างๆ
- ประสานความร่วมมือ วัด / คณะสงฆ์ และชุมชน ในการจัดการเรียนรู้
- พัฒนาผู้เรียนรอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ทั้งกาย (กายภาวนา) ความประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา)
- จัดโอกาสส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ และปฏิบัติธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต (กิน อยู่ คู่ ฟัง)
- ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ในลักษณะ " สอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น " อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการเข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง
- ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียนมีเมตตาธรรม ความอ่อนโยน อดทน อดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสวงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร จึงเป็นกิจกรรมสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ เทคนิควิธีสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และการวัดผล และประเมินผลการเรียน ครูผู้สอนจะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เรียน และครูผู้สอนจะต้องมีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเหมาะสมกับบทเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ให้การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ อันจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีครูผู้สอนที่มีการเตรียมการก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันมีครูผู้สอนที่สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้อย่างเหมาะสมกับบทเรียน และผู้บริหารให้การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.8 การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงาน

การจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โดยการวิเคราะห์สภาวะธรรม และลักษณะของบุคลากร ค้นหาบุคลากรแนวร่วม หรือแกนนำ จัดอบรมบุคลากรทางการจัดการศึกษาแนวพุทธ ประจำปี ส่งเสริมการถือศีล 5 เป็นวิถีชีวิต จัดฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา และส่งเสริมการศึกษา ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยจัดห้องสมุดและสื่อต่างๆ ให้ยืมหรือใช้ศึกษา จัดห้องวิปัสสนา ฯลฯ ผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนวิถิพุทธ มีความเหมาะสม กล่าวคือ ใ้ดำเนินการสอดคล้องกับ การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ที่เป็นลักษณะบูรณาการ เป้าหมายหลัก คือ ผู้เรียน ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรและกิจกรรมวิถีชีวิตต่างๆ ที่ส่งเสริม "การกิน อยู่ คู่ ฟัง ให้เป็น"การพัฒนาผู้เรียนอันเป็นภาระหลักแล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากรของตนเองทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ครูและผู้บริหาร จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนา ตามระบบ ไตรสิกขามากขึ้นเท่าไร จะส่งผลดีต่อการช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนามากขึ้นเท่านั้น

โดยทั้งนี้ ควรให้มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเน้นย้ำการพัฒนา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลมาพิจารณา แล้วกำหนดปรับปรุง หรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น

ปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมดไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และมีการศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการการพัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา ในเรื่องของกิจกรรมที่สนใจที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมในวิถีชีวิตได้ และมีการ ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากร ในการพัฒนาตนเอง

2.9 การนิเทศ ติดตาม

โรงเรียนวิถิพุทธทั้งหมด มีการนิเทศ ติดตามในการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วม ในการนิเทศ ติดตาม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการนิเทศติดตามโดยการให้คำปรึกษาและชี้แนะผู้ปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา และตรวจสอบแผน การจัดการเรียนรู้และแผนปฏิบัติการสอนของครู ผู้วิจัยเห็นว่า มีการดำเนินการนิเทศ ติดตามที่ เหมาะสม ทั้งนี้ดำเนินการนิเทศ เชื่อมเขียน เพื่อชื่นชม ให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และการปรับปรุง

การดำเนินงาน ให้ดีขึ้น และส่วนสำคัญในการนิเทศที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน นั่นก็คือ การนิเทศ การจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ(สงัด อุทรานันท์, 2529)ที่กล่าวว่า การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เป็นความพยายามที่จะจัดกิจกรรม และให้บริการแก่ผู้บริหารและครู ในทางตรงและทางอ้อม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทางการเรียนของนักเรียน (นิพนธ์ ไทยพานิช, 2531) โดยการนิเทศการศึกษาที่ดีควรจัดในโรงเรียนเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ สูงขึ้น ควรมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2538)

1. จัดให้มีการปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน สภาพชุมชน ระเบียบข้อบังคับ สวัสดิการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. จัดให้มีบริการทางด้านการสอน เช่น แนะนำให้ใช้หรือผลิตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น
3. จัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์สอนนาน และมีความสามารถเชี่ยวชาญในการสอน
4. ให้ครูได้เยี่ยมชมคูการสอน และดำเนินงานของโรงเรียนอื่นที่อยู่ข้างเคียง หรือต่างจังหวัด ถ้ามีงบประมาณ
5. ให้ครูได้เยี่ยมชมคูการสอน ไม่ว่าจะในระดับเดียวกันหรือต่างระดับ
6. เปิดโอกาสให้ครู ได้ดูการสาธิตการสอน จากผู้เชี่ยวชาญหรือจากครูด้วยกัน
7. ให้โรงเรียนใช้ประโยชน์ในการมิกกลุ่มโรงเรียน โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ
8. จัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู
9. จัดให้มีสัปดาห์แห่งความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะให้ครูหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาบรรยายในหัวข้อเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
10. จัดให้มีการประชุมและอบรมในระหว่างฤดูร้อน หรือ ส่งครูไปร่วมการอบรม
11. รับวารสารทางวิชาการต่าง ๆ ไว้ให้ครูได้ศึกษา และแนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการ
12. ให้คำปรึกษาหารือทางด้านส่วนตัว และด้านวิชาการแก่ครู
13. สนับสนุนให้ครูไปศึกษาเพิ่มเติม นำครูไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ จะให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น
14. สร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดในหมู่ครู เช่น จัดเที่ยงวันสนทนา หรือ ส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการลงในหนังสือ วารสารต่าง ๆ
15. จัดรายการเล่าสู่กันฟัง หรือเขียนเพื่อการอ่าน โดยกำหนดให้ครูแบ่งกันอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการแล้วมาแบ่งกัน โดยที่พูดคุย หรือเขียนข้อสรุปย่อให้ครูคนอื่น ๆ อ่าน

จากจุดมุ่งหมายและหลักการนิเทศการศึกษา จะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษา จะช่วยให้การจัดการศึกษาสามารถสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ จึงควรดำเนินการนิเทศการศึกษาขึ้นในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การนิเทศการจัดการเรียนรู้ เป็นส่วนสำคัญในการช่วยเหลือครูในด้านการสอน โดยเฉพาะครูผู้สอน การนิเทศการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยแนะนำ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การติดตามผล คือ กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงาน ที่จำเป็นต้องมีการควบคุมติดตาม หรือกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด กรมวิชาการ(2533) กล่าวถึงลักษณะกิจกรรมการติดตามผล มีดังนี้

1. เป็นการตรวจสอบตามจุดปฏิบัติงาน เพื่อดูว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่
2. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในระหว่างการดำเนินงานของแผน หรือ โครงการ
3. เป็นกิจกรรมที่เป็นการเก็บข้อมูลในระหว่างการดำเนินงานว่าเป็นอย่างไร แตกต่างจากที่กำหนดไว้ หรือมีปัญหาอะไร หรือไม่

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ยังได้เสนอวิธีการติดตามผลไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารหลักสูตร แบบบันทึกการประเมินผลการเรียนของรายวิชา การแสดงสถิติการมาปฏิบัติงานของครู และแผนปฏิบัติการสอน หรือแผนการสอนของครู
2. การติดตามผลการปฏิบัติการปฏิบัติงานประจำเดือน และประจำปี ซึ่งโรงเรียน ต้องกำหนดกิจกรรมและงานที่ต้องปฏิบัติโดยสังเขปลงในปฏิทินประจำปีของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ อาจทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือนและรายภาค เพื่อสะดวกในการติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือน และตลอดปีการศึกษา

การติดตามผล จึงเป็นวิธีหนึ่ง ที่ทำให้ระบบการบริหารงานของโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น เอาใจใส่ และระมัดระวังในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ โรงเรียนจะต้องมีการเตรียมการ และวางแผน เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีส่วนร่วมในงานดังกล่าว

ดังนั้นการนิเทศ ติดตามจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร การนิเทศ ติดตามจึงเป็นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ มีใจเพื่อการตรวจสอบเพื่อจับผิด ผู้นิเทศต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้รับการนิเทศ และดำเนินการนิเทศภายใต้บรรยากาศแห่งความร่วมมืออันดี ตามวิถีประชาธิปไตยและในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรจึงควรมีการกำหนด แนวทาง วิธีการ และผู้รับผิดชอบไว้ให้ชัดเจน และควรทำทั้งในขั้นตอนของการเตรียมการ และการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาต่างๆ

ของการดำเนินการ เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัญหาในการนิเทศ ติดตาม โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจากมีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ

2.10 การสนับสนุนทรัพยากร

โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด มีการสนับสนุนทรัพยากร ในการดำเนินงานการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์นวัตกรรมการจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน ดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการจัดการเรียนรู้ชนิดต่างๆแก่ครู จัดหาข้อมูลทางวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แนวพุทธ ให้คำปรึกษา แนะนำและเป็นกำลังใจแก่ครูผู้สอน เชิญวิทยากรผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ มาบรรยายให้ความรู้แก่ครู ประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และจัดบริการเอกสาร หนังสือเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และศูนย์บริการทางวิชาการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสนับสนุนทรัพยากรของโรงเรียนวิถีพุทธมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับที่ สจ๊วต อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบุคลากร และบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ดังนี้

บทบาทนักวิชาการ

นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร มีบทบาทในการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และการดำเนินการเรียนการสอน ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. ทำการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร
3. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหาร โรงเรียน ควรมีบทบาท ในการสนับสนุนทรัพยากร ในการใช้หลักสูตร ดังนี้

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

2. ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ แก่ครู
3. ดำเนินการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
4. กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม หรือการจัดประชุม สัมมนา เป็นต้น
5. ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ครูคนอื่นๆ

นพวรรณ สรรพสิน (2538) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ในฐานะผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างดี เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือครูในโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียนในที่สุด

บทบาทของครู

แรมสมร อยู่สถาพร (2531) กล่าวถึง บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร สรุปได้ดังนี้ ครูคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง คณะผู้สร้างหลักสูตร และผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของตนและให้เข้าใจบทบาท หน้าที่อย่างถ่องแท้ ครูทุกคนต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรที่ตนนำมาใช้ และควรจะได้รับการศึกษา ฝึกอบรม ให้ความรู้ทางด้านการจัดการเรียนการสอน วิธีสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับเด็กที่สอน เพื่อให้ครูสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือหัวหน้าหมวดวิชา ควรจะดำเนินการสนับสนุน ทรัพยากรในการใช้หลักสูตร โดยการศึกษารายละเอียดทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบ จัดทำวัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้บริการแก่ครูคนอื่นๆ ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ และทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สัจด์ อุทรานันท์, 2528)

บทบาทของบุคลากรอื่น

บุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรในฝ่ายสนับสนุนการสอน และบทบาทของเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่วัดผล และเจ้าหน้าที่แนะแนว ควรมีลักษณะ ดังนี้

บุญมี เฌรยอด (2525) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ห้องสมุด หรือบรรณารักษ์ จะต้องเป็นผู้ทราบรายวิชาที่เปิดสอนในสถานศึกษา เพื่อการจัดบริการด้านเอกสาร ตำราเรียน แบบเรียน วารสาร หนังสือพิมพ์ และหนังสืออ้างอิงให้สม่ำเสมอทันสมัย บรรณารักษ์ ต้องเป็นผู้มีความก้าวหน้าในการปรับปรุงห้องสมุด และให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดเป็นศูนย์กลางวิชาความรู้

เจ้าหน้าที่วัดผล การศึกษา มีหน้าที่ในการวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียน

เจ้าหน้าที่แนะแนว มีหน้าที่ในการแนะแนวทางแก่ผู้เรียน ในด้านการเรียนการสอน และ
 ความประพฤติที่เหมาะสม รวมทั้งหาทางช่วยเหลือ หรือแนะนำในกรณี que ผู้เรียนประสบปัญหาต่างๆ

ปัญหาในการสนับสนุนทรัพยากร โรงเรียนวิถึพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก
 บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดหลักสูตร มีความรู้ ความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือ ในการ
 สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษาแนวพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สภาพและปัญหาการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

3.1 การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถึพุทธทั้งหมด มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัด
 หลักสูตร ผู้มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ดำเนินการติดตามประเมินผล
 การเตรียมการจัดหลักสูตร โดยการสอบถามจาก ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้า
 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศึกษาจากแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และสังเกตจากการปฏิบัติงานของ
 ครูผู้สอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรของโรงเรียน
 วิถึพุทธ มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการตามแผนการบริหารงาน ซึ่งมึ
 ความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุม กำกับ ติดตามอย่างใกล้ชิด ดังที่ (พะยอม สุขมาก, 2536)
 กล่าวไว้ว่า ควรมีการวางแผนงานรับผิดชอบด้านการประเมินผล ให้สอดคล้องกับงานอื่น ๆ ดังนี้
 (ดิเรก ศรีสุขใจ:อ้างถึงในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528)

1. สิ่งที่ต้องประเมินผล
2. วิธีการประเมินผล
3. ตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่ประเมินผล
4. กำหนดเวลาการประเมินผล
5. กำหนดเวลาการรายงานผลตามขั้นตอน
6. สร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการประเมินผล
7. การดำเนินงานประเมินผลแต่ละขั้นตอน
8. การรายงานการประเมินผลโครงการตามกำหนดเวลา
9. การเขียนรายงานประเมินผลทั้งโครงการ

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร จึงสามารถติดตามประเมินผลใน 2 ขั้นตอน คือ

1. การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร
2. การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหาเนื่องจาก มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

3.2 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตรโดยการสังเกตการปฏิบัติงาน และรายงานผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน เมื่อสิ้นภาคการศึกษา และจัดประชุมสรุปเพื่อพิจารณาผลที่ได้รับ ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนวิถิปุทธหมคม มีการดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ที่เหมาะสม เพราะมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนได้มีการปฏิบัติหรือไม่ ใครเป็นผู้ดำเนินการ และใช้วิธีดำเนินการอย่างไรในด้าน การจัดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ การจัดแผนการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมนักเรียน การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง การนิเทศ ติดตาม การสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาต่าง ๆ ของการดำเนินงานการจัดหลักสูตร เพื่อจะได้นำผลที่ได้มาวางแผนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปัญหาในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการจัดให้คณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

3.3 การเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร

โรงเรียนวิถิปุทธทั้งหมด มีการดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ผู้มีส่วนร่วมส่วนใหญ่ ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้รับอนุญาตสถานศึกษาเอกชน ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานจัดการศึกษา แนวพุทธในวันปิดภาคการศึกษา และจัดตั้งองค์กรความร่วมมือทางการเป็นผู้นำการจัดการศึกษา แนวพุทธ กับโรงเรียนวิถิปุทธต้นแบบอื่นๆ เพื่อทำกิจกรรมต่างๆแลกเปลี่ยนประสบการณ์/การเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเหมาะสม กล่าวคือ ทำให้สะท้อนให้ทราบถึง ผลการดำเนินงาน

ในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นต้น และในการประเมิน จะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สามารถนำไปสู่การเผยแพร่ หรือรายงาน ผู้เกี่ยวข้อง ให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำไปสู่การวางแผนดำเนินการอื่นๆต่อไป

ปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โรงเรียนวิถีพุทธทั้งหมด ไม่พบปัญหา เนื่องจาก มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีการกำหนด ผู้รับผิดชอบในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานการจัดหลักสูตร โดยตรง ได้รับความร่วมมือจาก บุคลากรในสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธในรูปแบบต่างๆ และมูลนิธิของสถานศึกษา หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุนการจัดการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความเข้าใจตรงกัน และให้ความร่วมมือสนับสนุนสถานศึกษา ในการประชาสัมพันธ์ผลงานการจัดการศึกษาแนวพุทธ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัด หลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ และการจัดการศึกษาแนวพุทธ ดังนี้

ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักที่ รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาแนวพุทธ ควรมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษา แนวพุทธ และการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนี้

1. ดำเนินการจัดการประชุม / อบรม/ สัมมนา ให้แก่ครูผู้สอน ในเรื่องเทคนิคการ สอนโดยการบูรณาการพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดย การบูรณาการพุทธธรรม ปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ การจัดการศึกษาแนวพุทธกับจิตวิทยาการเรียนรู้ ของนักเรียน(ทั้งนี้รวมถึงเด็กอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และจิตวิทยาการจัดการศึกษา ผู้ใหญ่) การจัดการเรียนรู้/การจัดกิจกรรม ในสถานศึกษาโดยการบูรณาการพุทธธรรม เพื่อส่งเสริม ให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา

2. ดำเนินการจัดการประชุม / อบรม/ สัมมนา ให้ความรู้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนวิถีพุทธ ในเรื่องปรัชญาการศึกษาแนวพุทธ การจัดการศึกษาแนวพุทธกับจิตวิทยาการ เรียนรู้ของนักเรียน (ทั้งนี้รวมถึง เด็กอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และจิตวิทยาการจัดการ ศึกษาผู้ใหญ่) การจัดการเรียนรู้/การจัดกิจกรรม ในสถานศึกษาโดยการบูรณาการพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแสงปัญญา และวัฒนธรรมเมตตา การนิเทศการจัดการเรียนรู้

การจัดทำและการใช้เครื่องมือในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และการจัดทำและการใช้เครื่องมือในการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ

3. ส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ และการสอนนักเรียน (ทั้งนี้รวมถึง เด็กอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และจิตวิทยาการจัดการศึกษาผู้ใหญ่) ไปให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และเป็นผู้นิเทศครูผู้สอน

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร โดยการสอบถามความต้องการของครูผู้สอน เพื่อให้หน่วยงานได้จัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรให้สนองต่อความต้องการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

5. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ เผยแพร่แก่ทางโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน

6. ส่งเสริมโรงเรียนวิถิพุทธในการให้การสนับสนุนและให้ความรู้กับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรในทุกกระบวนการ

คณะกรรมการบริหารและบุคลากร และผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนวิถิพุทธ ควรมีบทบาท ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดหลักสูตร ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนวิถิพุทธ มีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการศึกษาแนวพุทธ มีทักษะ สามารถจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการพุทธธรรมในทุกระดับของการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้เข้ารับการประชุม / อบรม/ สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการสร้าง เครื่องมือวัดและประเมินผล

2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เอกสารประกอบหลักสูตรเพิ่มเติมของครูผู้สอน เพื่อให้หน่วยงานได้ดำเนินการผลิตเอกสารสนองต่อความต้องการของครูผู้สอน และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้

3. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวางแผน การนิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปรีกษาหารือผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การช่วยเหลือและทำการนิเทศครูผู้สอน

4. ประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการจัดอบรม หรือ ส่งผู้เชี่ยวชาญ ไปให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ด้านการจัดการศึกษาแนวพุทธ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ของนักเรียน (ทั้งนี้รวมถึง เด็กอนุบาล ชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษา และจิตวิทยาการจัดการศึกษาผู้ใหญ่) และเป็นผู้นิเทศครูผู้สอน

5. ดำเนินการจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนวิถิพุทธ ให้เพียงพอในเรื่อง การจัดซื้อวัสดุประกอบหลักสูตร รวมทั้งจัดสรรงบประมาณไว้เป็นค่าใช้จ่าย ในการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม/ สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการพุทธธรรม ในทุกส่วนของการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ของหน่วยงานการศึกษาอื่น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น
6. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน พร้อมทั้งยกย่องและสนับสนุนให้ครูผู้สอน ที่มีผลงานดีเด่น ให้เป็นที่รู้จัก โดยการส่งเสริมให้แสดงผลงานใน โอกาสต่างๆ ที่เหมาะสม

ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิถิพุทธ ควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดหลักสูตร ดังนี้

1. ควรได้รับการประชุม/ อบรม/ สัมมนา หากความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหาร ตามแนวทางการดำเนินงาน ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ควรส่งเสริมให้มีการนิเทศการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจัดทำกำหนดตารางแผนการนิเทศให้ชัดเจน เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอน
3. ควรให้ความสำคัญและดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยอยู่ในรูปของการแต่งตั้งคณะกรรมการมารับผิดชอบการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

ครูผู้สอน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถิพุทธ เพราะเป็นผู้นำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา จึงควรดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ/การจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการพุทธธรรมในทุกส่วนของการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยการเข้ารับการประชุม/อบรม/ สัมมนา และการศึกษาด้วยตนเอง จากการอ่านเอกสารตำราและการค้นคว้าจากแหล่งความรู้อื่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ให้ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และมีความสอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถิพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ศึกษาและเสนอแนะการพัฒนาหลักสูตรที่ใช้อยู่ ให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของนักเรียน และชุมชน
3. ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาศาสตร์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้
4. ศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอน โดยเฉพาะการสอนโดยการบูรณาการพุทธธรรม ในทุกส่วนของการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา

5. ควรพัฒนาตนเอง ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ให้หลากหลาย โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการพุทธธรรม ตลอดจนพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้หลากหลาย รวมทั้งการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

6. ควรจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่แสดงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษา และสอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ ของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประเมินผลการจัดหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีพุทธ
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรของ โรงเรียนวิถีพุทธ
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนวิถีพุทธ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิตติมา ปรีดีคิลก. **ปรัชญาการศึกษาเล่ม 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2532.

โกศล ธนุธรรมทัศน์. **ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, 2537.

กุลชาติ กุลกลางตอน. **แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 2543.

ขนิษฐา สุวรรณฤกษ์. **การสำรวจแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับสภารัตนพุทธปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารและอาจารย์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2533.

จิตรกร คังเกษมสุข. **พุทธปรัชญากับปรัชญาการศึกษาของไทย**. กรุงเทพมหานคร: เกล็ดไทย, 2525.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. **ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2540.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. **อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2518.

คุณฐี สีตลวรางค์. **การศึกษาในสังคมพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรุษศาสตรคุณวุฒิปบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

ธนนรี สุขเสียงสังข์. **แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 2543.

ธำรง บัวศรี. **พื้นฐานของการศึกษาด้านจิตวิทยา ปรัชญา สังคมและเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512.

นงลักษณ์ . **จันทร์แสนโรจน์. ปัญหาการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, 2529.

บรรจง จันทร์สา. **ปรัชญากับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

- บรรเทา กิตติศักดิ์. จริยธรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2527.
- บุญมี เณรยอด. หลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ประภาพร อินทร์คนน์. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์วิทยาลัยครูในสหวิทยาเขตล้านนา
และสหวิทยาเขตพุทธชินราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ประวิทย์ ศิริฉกรกุล. แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษาในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต, 2535.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และวินิตา สุทธิสมบูรณ์. หลักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.
- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). ใน ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
กราฟิเคอาร์ท, 2526.
- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). ปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: เคทีซีไทย, 2528.
- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). พุทธธรรม (ฉบับขยายความ). กรุงเทพมหานคร:
อ่านสุทธนาการพิมพ์, 2529.
- พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จูติญาโณ). “พุทธปรัชญาการศึกษา”, เอกสารประกอบการบรรยาย
วิชา ปรัชญาการศึกษา หน้า1-2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- พุทธทาสภิกขุ. การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, 2527.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ปิญญา สาธร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มส.การพิมพ์, 2525.
- มดี แก้วประสพ. ปรัชญาการศึกษาตามความต้องการของอาจารย์ในวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัย
รัตนโกสินทร์ และสหวิทยาลัยศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพมหานคร:
อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- รัตนา คันนุนเต็ก. ปรัชญาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์การพิมพ์, 2523.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร:
ไทยวัฒนาพานิช, 2523.
- วิทย์ วิศทเวทย์. ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

- วสิน อินทสระ. หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา (พุทธปรัชญาเถรวาท). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์, 2524.
- วิจิตร เกศวิศิษฐ์. ปรัชญาการศึกษาของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- วิจิตร ศรีสอ้าน. ใน การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- วิชาการ, กรม. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. อัดสำเนา, 2534.
- วิชาการ, กรม. การพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.
- วิชัย คิสสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2535.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ศักดิ์ ประรงค์ประทานพร. ปรัชญาการศึกษาฉบับพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โอเคียนสโตร์, 2526.
- ศักดิ์พันธ์ ปัญญาอินทร์. การประเมินหลักสูตรสังคมศึกษา พราหมณ์ พระพุทธศาสนาในทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3สังกัดโรงเรียนรัฐบาลในจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.
- ศึกษาริการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับเป็นกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.
- ศึกษาริการ, กระทรวง. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ คุรุสภา, 2545.
- ศึกษาริการ, กระทรวง. แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, 2540.
- สมพิศ โพล้งน้อย. การสำรวจแนวคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับศาสตร์พุทธปรัชญาการศึกษาของผู้บริหาร และอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สงัด อุทรานันท์. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพมหานคร: สยามการพิมพ์, 2526.
- สวามี สักยานันทบุรี. ป่าสุกตา. กรุงเทพมหานคร: แพร์พิทยา, 2514.
- สาโรช บัวศรี. พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512.
- สาโรช บัวศรี. พุทธปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คุรุสภา, 2513.
- สาโรช บัวศรี. ใน ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: กราฟิการ์ด์, 2526.

ศุภา จินะวานิช. ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.

สุพจน์ คันตศิรีวิทย์. การติดตามการดำเนินงานการจัดหลักสูตร วิทยาลัยชุมชน ระดับอนุปริญญา พุทธศักราช 2545. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

สุนน อมรวิวัฒน์. นานกัตะในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนชม, 2523.

สุมิตร คุณานุกร. การพัฒนาการเรียนรู้อตามแนวพุทธศาสตร์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2542.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. ปรัชญาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เติ๊ดไทย, 2516.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. ใน ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

แสง จันทร์งาม. วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: กราฟิการ์, 2526.

อภิรมย์ ณ นคร. ใน ชุมทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.

อาทร จันทร์แดง. การจัดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. วรรณไวทยาการฉบับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2514.

ภาษาอังกฤษ

Beauchamp, George A. *Curriculum Theory* . 4 th ed. Illinois: F.E.Peacock, 1981.

Good, Carter V. *Dictionary of Education*. New York: Mc.Graw, Book Company, 1973.

Hass, G. *Curriculum Planning: A New Approach* .Boston: Allyn and Bacon, Inc, 1980.

Saylor, galen J, Alexander, William M. And Lewis, Arther J. *Curriculum Planning for better Teaching and Learning*. 4 th ed. New York: Holt, Rienheart and Winston, 1981.

Taba, H. *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1962.

Tyler, W.R. **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago:
University of Chicago Press, 1949.

Wheeler, S.K. **Curriculum Process**. London: University of London Press, 1974.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ท่านเจ้าคุณพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)	เจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน จ.นครปฐม
2. พระครูปลัดปิฎกวัฒน์	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน จ.นครปฐม
3. พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมฺวจิตโต)	อธิการบดี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ดร.กมล รอดคล้าย	ผู้อำนวยการสำนักผู้ตรวจราชการแผ่นดิน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
5. ดร.ไพรัช สู่แสนสุข	ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ
ศูนย์นวัตกรรมจัดการศึกษา กระทรวง
ศึกษาธิการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ดันตวิงศ์	หัวหน้าภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. อาจารย์เมตตา ภิรมย์ภักดี	ศึกษานิเทศก์ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานครเขต 1 เลขานุการ โครงการ
โรงเรียนวิถีพุทธ
8. อาจารย์ฟิงฝน จังคศิริ	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสัมมาสิกขา
กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0568

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

กราบนมัสการ พระธรรมปิฎก

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาด้านบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนานานาชาติ อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาด้านบริหารการ
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0569

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

กราบบังคมทูล พระเทพโสภณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษากิจการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิดิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

นมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0 2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0570

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

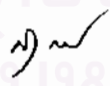
เรียน ดร.ไพรัช สุแสนสุข

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวไศธรรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนานิสิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ ศทอ.0512.6(2700.0603)/0571

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.กมล รอดคล้าย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรวรัรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาระดับปริญญาโท อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาระดับปริญญาตรี
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

(ล้ำหน้า)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายวิชาการ (บัณฑิตศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร.82680

ที่ ศธ.0512.6(2770.0603)/0572

วันที่ 29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ดันตังวงศ์

ด้วย นางสาวโสธรรักรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชานิติศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการทำนิพนธ์เรื่อง "การศึกษา การดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็น อาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทาง วิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ลับ)

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0573

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน คุณเมตตา ภิรมย์ภักดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรักรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาริหารการศึกษ สาขาวิชา
นิเทศการศึกษและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตั้งกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0574

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ฟิ่งฝน จังคศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนามหาบัณฑิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ
ต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0564

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรวัชรภักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโท สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เนรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ในโรงเรียน
อนุบาลหนูน้อย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรวัชรภักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0565

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2. รายชื่อโรงเรียน

ด้วย นางสาวโสธรวัชรภักษ์ ชุนรักัญญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนานานาชาติ อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาคำดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรวัชรภักษ์ ชุนรักัญญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0566

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโท ภาคศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาลักษณ์ อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ในโรงเรียนรุ่ง
อรุณ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0567

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิดิพิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ในโรงเรียนพุทธ
โสธร ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

(สำเนา)

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0558

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนรุ่งอรุณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0 2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0559

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้รับอนุญาตโรงเรียนอนุบาลนนทบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสทรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาลักษณ์ อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสทรารักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0560

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนทอสี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0561

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองบัว (เอี่ยมแสงโรจน์)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนานิสิต อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาคำแนะนำ
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0562

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาด้านบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถิพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ทบ.0512.6(2700.0603)/0563

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

29 มกราคม 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธโสธร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษาด้านบริหารการศึกษา สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาลักษณ์อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการดำเนินงาน
การจัดหลักสูตรของโรงเรียนวัดพุทธ" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร กับ
ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ครูหัวหน้ากลุ่ม
สาระการเรียนรู้ และครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัย
จะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์และแบบศึกษาเอกสารเพื่อการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธ

ฉบับที่ 1

สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ
(อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ)

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
ของโรงเรียนวิถิพุทธ

อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เฌรยอด
ผู้วิจัย	นางสาวโสธรรักษ์ หุนรักญูติ
สาขาวิชา	นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
ภาควิชา	บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
	บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

ฉบับที่ 1

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ
เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถืพุทธ

สถานศึกษาที่สัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....
วัน /เดือน /ปี ที่สัมภาษณ์...../...../..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. นับถือศาสนา.....
4. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
5. ประสบการณ์ในการทำงานตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา.....ปี
6. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน.....ปี
7. วุฒิสูงสุดทางการศึกษา.....
8. วุฒิทางพระพุทธศาสนา
 ไม่มี มี (ถ้ามี) ได้แก่
.....
.....
9. ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของท่าน
 ไม่มีประสบการณ์ มีประสบการณ์ ได้แก่
.....
.....
10. ปัจจุบันท่านมีคาบเวลาที่จะต้องสอน หรือไม่
 ไม่มี มี (ถ้ามี) ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน (ไปคราระบูรณาละเอียด).....
.....
11. ท่านเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 หรือไม่
 ไม่เคย เคย (ถ้าเคย) ไปคราระบูรณาละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	วัน/เดือน/ปี	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

12. ท่านเคยเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่เคย

เคย ถ้าเคย โปรดระบุรายละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	วัน/เดือน/ปี	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

13. นอกเหนือจากการประชุม อบรม สัมมนาแล้ว ท่านได้รับความรู้เรื่องการจัดการศึกษาแนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแหล่งใดบ้าง

.....

14. สถานศึกษาของท่านเริ่มจัดการศึกษาแนวพุทธ / ดำเนินการเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ตั้งแต่ ปีการศึกษา.....

สภาพทั่วไปของสถานศึกษาของท่าน

15. ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาที่สถานศึกษา นับถือศาสนา.....

16. สถานที่ตั้งของสถานศึกษาของท่าน

อยู่ในวัด

อยู่ใกล้วัด

อยู่ใกล้ศาสนจักรคริสเตียน

อยู่ใกล้มีสยิด

อยู่ในชุมชน

อื่นๆ.....

17. คณะกรรมการสถานศึกษาของท่าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนา.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย การเตรียมการจัด การดำเนินการจัด และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตร

การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา เอกสารข้อมูล

1. สถานศึกษาของท่าน ได้ดำเนินการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/กิจกรรมที่ใช้ในการจัดหาที่ปรึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถืพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

2. สถานศึกษาของท่าน มีเกณฑ์/หลักการ ในการพิจารณาจัดหาที่ปรึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่

ไม่มีเกณฑ์ เพราะ.....

.....

หากไม่มีเกณฑ์ สถานศึกษาของท่านใช้ข้อมูลใดในการพิจารณา.....

.....

สถานศึกษาของท่าน จัดอันดับความสำคัญของข้อมูลดังกล่าว อย่างไร.....

.....

มีเกณฑ์ ท่านมีเกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาที่ปรึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

3. ผู้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดหาที่ปรึกษาเพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีสุนทร ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

4. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดหาที่ปรึกษาเพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีสุนทร หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

5. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือไม่
- ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....
-
- ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/กิจกรรมที่ใช้ในการจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ อย่างไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
6. สถานศึกษาของท่านมีเกณฑ์ / หลักการในการพิจารณาจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือไม่
- ไม่มีเกณฑ์ เพราะ.....
-
- หากไม่มีเกณฑ์ สถานศึกษาของท่านใช้ข้อมูลใดในการพิจารณา.....
-
-
- สถานศึกษาของท่าน จัดอันดับความสำคัญของข้อมูลดังกล่าว อย่างไร.....
-
- มีเกณฑ์ ท่านมีเกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ อย่างไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
7. ผู้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

8. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดหาแหล่งศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตาม
แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

9. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ /กิจกรรมที่ใช้ในการจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.
3.
4.
5.

10. สถานศึกษาของท่านมีเกณฑ์ / หลักการในการพิจารณาจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่มีเกณฑ์ เพราะ.....

.....

หากไม่มีเกณฑ์ สถานศึกษาของท่านใช้ข้อมูลใดในการพิจารณา.....

.....

.....

สถานศึกษาของท่าน จัดอันดับความสำคัญของข้อมูลดังกล่าว อย่างไร.....

.....

มีเกณฑ์ ท่านมีเกณฑ์ในการพิจารณาจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

11. ผู้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

12. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดหาเอกสารข้อมูล เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหาและผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การเตรียมบุคลากร

13. สถานศึกษาของท่าน ได้ดำเนินการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

14. ผู้มีก่วมร่วมในการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

15. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อการจัดหลักสูตรตาม
แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การเตรียมกรรมการสถานศึกษา

16. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดเตรียมกรรมการสถานศึกษาเพื่อการจัดหลักสูตรตาม
แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ / กิจกรรมที่ใช้ในการจัดเตรียมกรรมการสถานศึกษา
เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

17. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมกรรมการสถานศึกษาเพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

18. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดเตรียมกรรมการสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การเตรียมผู้ปกครองและชุมชน

19. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการจัดหลักสูตรตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

20. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.

2.

3.

4.

5.

21. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดเตรียมผู้ปกครองและชุมชน เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา

22. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ / กิจกรรม ที่ใช้ในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

23. ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดธรรมเนียมสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย

1.

2.

3.

4.

5.

24. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการกำหนดธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การจัดแผนปฏิบัติการ

25. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

26. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

27. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การดำเนินการจัดหลักสูตร

การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

28. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/กิจกรรมที่ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

29. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.

2.

3.

4.

5.

30. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
2.	
3.	
4.	
5.	

การจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา

31. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ /กิจกรรมที่ใช้ในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

32. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.

2.

3.

4.

5.

33. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดสภาพกายภาพของสถานศึกษา เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์

34. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

35. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

36. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดบรรยากาศปฏิสัมพันธ์ เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง

37. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ /กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

38. ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

39. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการพัฒนาบุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การสนับสนุนทรัพยากร

40. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการจัดการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิสุทธิวงศ์ หรือไม่
- ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....
-
- ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ / กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิสุทธิวงศ์ อย่างไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
41. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิสุทธิวงศ์ ประกอบด้วย
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
42. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิสุทธิวงศ์ หรือไม่
- ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....
-
- ประสบปัญหา เกี่ยวกับ
1.
 2.
 3.
 4.
 5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การนิเทศ ติดตาม

43. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการนิเทศ ติดตาม เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ / กิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศ ติดตามให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

44. ผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.

2.

3.

4.

5.

45. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการนิเทศ ติดตาม เพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.

2.

3.

4.

5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

46. สถานศึกษาของท่าน ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตร

ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.

2.

3.

4.

5.

47. ผู้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

48. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

49. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการ ติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

- คำนิยามการ ท้าวมี่วิธีการ /กิจกรรมที่ใช้ในการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.

50. ผู้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

51. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหา ในการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
3.	
4.	
5.	

การเผยแพร่ผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

52. สถานศึกษาของท่านได้ดำเนินการเผยแพร่ผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/กิจกรรมที่ใช้ในการเผยแพร่ผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

53. ผู้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

54. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการเผยแพร่ผลการดำเนินการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถิพุทธ

ฉบับที่ 2

สำหรับ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
ของโรงเรียนวิถิพุทธ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เฌรยอต
ผู้วิจัย	นางสาวโสธรารักษ์ ชุนรักญาติ
สาขาวิชา	นิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิศาสตร์
ภาควิชา	บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

ฉบับที่ 2

สำหรับ ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน
เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีพุทธ

สถานศึกษาที่สัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....
วัน /เดือน /ปี ที่สัมภาษณ์...../...../..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ

 ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. นับถือศาสนา.....

4. ประสบการณ์ในการทำงาน / อาชวราชการปี

5. วุฒิสูงสุดทางการศึกษา.....

6. วุฒิต่างพระพุทธศาสนา

 ไม่มี มี (ถ้ามี) ได้แก่

7. ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของท่าน

 ไม่มีประสบการณ์ มีประสบการณ์ ได้แก่
8. ท่านเคยเข้ารับการประชุม / อบรม / สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 หรือไม่
 ไม่เคย เคย (ถ้าเคย) โปรดระบุรายละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	ปี พ.ศ./ระยะเวลา	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

9. ท่านเคยเข้ารับการประชุม/อบรม/สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ หรือ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่เคย

เคย (ถ้าเคย) โปรดระบุรายละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	ปี พ.ศ./ระยะเวลา	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

10. นอกเหนือจากการประชุม/อบรม/สัมมนาแล้ว ท่านได้รับความรู้เรื่องการจัด การศึกษาแนวพุทธ /การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแหล่งใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย การเตรียมการจัด การดำเนินการจัด และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การดำเนินการจัดหลักสูตร

การจัดหน่วยการเรียนรู้

1. สถานศึกษาของท่าน มีการจัดหน่วยการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่
 - ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....
 - ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ อย่างไรบ้าง
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถืพุทธ ประกอบด้วย
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.
3. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดหน่วยการเรียนรู้ ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถืพุทธ หรือไม่
 - ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

.....
 ประสพปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การวางแผนการจัดการเรียนรู้

4. สถานศึกษาของท่าน มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

5. ผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

6. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องตาม
แนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

7. สถานศึกษาของท่านมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของ
โรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

1.
2.
3.
4.
5.

6. สถานศึกษาของท่าน ประสบปัญหาในการจัดแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องตาม
แนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร

7. สถานศึกษาของท่านมีการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ตามแนวทางการดำเนินงานของ
โรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

() คำนึงการ ทำมีวิธีการ/กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

8. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ให้สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ ประกอบด้วย

1.
2.
3.
4.
5.

9. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถิพุทธ หรือไม่

ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
3.	
4.	
5.	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถีดุทธ

ฉบับที่ 3

สำหรับ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รายละเอียดของแบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
 ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร
 ของโรงเรียนวิถีดุทธ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เณรยอด

ผู้วิจัย

นางสาวโสธรรักษ์ ชุนรัถญาติ

สาขาวิชา

นิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิศาสตร์

ภาควิชา

บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

ฉบับที่ 3

สำหรับ ครูหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร ของโรงเรียนวิถืพุทธ

สถานศึกษาที่สัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....

วัน /เดือน /ปี ที่สัมภาษณ์...../...../..... เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. นับถือศาสนา.....
4. ประสบการณ์ในการทำงาน / อายุราชการ.....ปี
5. วุฒิสูงสุดทางการศึกษา.....
6. วุฒิทางพระพุทธศาสนา
 ไม่มี มี (ถ้ามี) ได้แก่

7. ประสบการณ์ในการปฏิบัติธรรม / กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ของท่าน
 ไม่มีประสบการณ์ มีประสบการณ์ ได้แก่

8. กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่รับผิดชอบสอนและระดับชั้นที่สอน
 ไม่มี
 มี (ถ้ามี) ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้/ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในระดับชั้น
 (โปรดระบุรายละเอียด).....
9. ท่านเคยเข้ารับการประชุม / อบรม / สัมมนา เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช 2544 หรือไม่
 ไม่เคย
 เคย (ถ้าเคย) โปรดระบุรายละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	ปี พ.ศ./ระยะเวลา	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

10. ท่านเคยเข้ารับการประชุม / อบรม / สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาแนวพุทธ หรือ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่เคย

เคย (ถ้าเคย) โปรดระบุรายละเอียด

ครั้งที่	เรื่องที่ประชุม/ อบรม / สัมมนา	ปี พ.ศ./ระยะเวลา	หน่วยงานที่จัด	หมายเหตุ
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

11. นอกเหนือจากการประชุม / อบรม / สัมมนาแล้ว ท่านได้รับความรู้เรื่องการจัดการศึกษา แนวพุทธ / การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ จากแหล่งใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน และปัญหาการดำเนินงานการจัดหลักสูตรของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย การเตรียมการจัด การดำเนินการจัด และการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร

การเตรียมการจัดหลักสูตร

การเตรียมนักเรียน

1. สถานศึกษาของท่าน ได้ดำเนินการจัดเตรียมนักเรียนเพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่
 - ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....
 - ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดเตรียมนักเรียนเพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.

2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมนักเรียนเพื่อการจัดหลักสูตร ให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย
 1.
 2.
 3.
 4.
 5.

3. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหา ในการจัดเตรียมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่
 - ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....

ประสบปัญหา เกี่ยวกับ

1.
2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

การดำเนินการจัดหลักสูตร

การกำหนดกิจกรรมนักเรียน

4. สถานศึกษาของท่าน ได้ดำเนินการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่

ไม่ได้ดำเนินการ เพราะ.....

ดำเนินการ ท่านมีวิธีการ/ กิจกรรมที่ใช้ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง

1.
2.
3.
4.
5.

5. สถานศึกษาของท่านมีเกณฑ์ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่
- ไม่มีเกณฑ์ เพราะ.....
-
- หากไม่มีเกณฑ์ สถานศึกษาของท่านใช้ข้อมูลใดในการพิจารณา.....
-
- สถานศึกษาของท่าน จัดอันดับความสำคัญของข้อมูลดังกล่าว อย่างไร.....
-
- มีเกณฑ์ ท่านมีเกณฑ์ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
6. ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
7. สถานศึกษาของท่านประสบปัญหา ในการกำหนดกิจกรรมนักเรียน เพื่อการจัดหลักสูตรให้สอดคล้อง ตามแนวทางการดำเนินงาน ของโรงเรียนวิถีพุทธ หรือไม่
- ไม่ประสบปัญหา เพราะ.....
-
- ประสบปัญหา เกี่ยวกับ
1.

2.
3.
4.
5.

วิธีการแก้ไขปัญหา และผลการดำเนินการ เป็นอย่างไร

วิธีการ	ผลการดำเนินการ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	ข้อมูลที่พบ	หมายเหตุ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ การดำเนินการจัดหลักสูตร 			
<ul style="list-style-type: none"> -การพัฒนาบุคลากรและ ผู้เกี่ยวข้อง 			
<ul style="list-style-type: none"> -การนิเทศ ติดตาม 			
<ul style="list-style-type: none"> -การสนับสนุนทรัพยากร 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ การติดตามประเมินผลการจัด 			
<ul style="list-style-type: none"> -การติดตามประเมินผล 			
<ul style="list-style-type: none"> การเตรียมการจัดหลักสูตร 			
<ul style="list-style-type: none"> -การติดตามประเมินผล 			
<ul style="list-style-type: none"> การดำเนินการจัดหลักสูตร 			
<ul style="list-style-type: none"> -การเผยแพร่ผลการดำเนินการ 			
<ul style="list-style-type: none"> จัดหลักสูตร 	<ul style="list-style-type: none"> อื่นๆ ระบุ 		

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวโสธรรักษ์ จุนรักญาติ เกิดวันเสาร์ที่ 5 มีนาคม 2520 ที่จังหวัดสมุทรปราการ สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์บัณฑิต(เบียรตินิยม)สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2541 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545

ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านบางจาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย